

KOHTALON TANGO

≈ *Kertomuksia elämänmenosta Suomessa* ≈

Jukka Ammond

KOHTALON TANGO

∞ Kertomuksia elämänmenosta Suomessa ∞

Jukka Ammond

*© 2018 Jukka Ammond
MagnumLive Oy 2018*

*Julkaisu: eBook, pdf
Äänikirja, novellit:
Kaksi maalia alivoimalla
Onnea etsimässä
Lukija: Jami Kananen*

*Kannen kuva: Jukka Ammond
Layout / taitto: Liisa Marjomäki*

*Manus
Kaikki oikeudet pidätetään.
www.magnumlive.fi*

≈ Sisällysluettelo ≈

1. *Suviseurat maalaistalossa* 5
2. *Luonnon taikavoima* 9
3. *Lamartine* 17
4. *Konfliktintutkijan viimeinen puhe* 22
5. *Pullopostia ruotsinlaivalta* 27
6. *Pandoran lipas* 41
7. *Pyrrhoksen voitto* 48
8. *Kaksi maalia alivoimalla* 58
9. *Meni tie, tuli talo* 69
10. *Onnea etsimässä* 79
11. *Minne menet, mies?* 86
12. *Kohtalon tango* 94
13. *Ylösousemus* 103
- Saatesanat lukijalle* 111
- Siteeraukset* 113

KOHTALON TANGO

≈ Kertomuksia elämänmenosta Suomessa ≈

Kertomuskokoelmassa Kohtalon tango seurataan suomalais- ta elämänmenoa ja miehen askelkuvioita itsenäisen Suomen monilta vuosikymmeniltä. Aiheet on ammennettu elävästä elämästä. Kertoja luo tapahtumista vaikuttavia, mieliin painuvia kuvia ihmisistä kulkemassa elämänsä polkuja pyrkien toteuttamaan oman arvomaailmansa mukaista päämäärää.

Tangotohtorina tunnettu professori Jukka Ammond johdattaa lukijansa elämän tanssiparketille kokemaan kaipuun ja kohtalon sointuja.

Metsäpolku, jota pitkin Tahvo Jalaksenaho kulki, tuntui säteilevän taivaallista kirkkautta. Harvoin hän oli voinut heinäpoudan aikoihin katsella tuttua ympäristöään tällä tavoin. Eikä oikeastaan juuri muulloinkaan. Kummallisen juhlallinen olomuoto näytti nyt laskeutuneen kaiken ylle. Niin. Kävellä kerrankin rauhällisin askelin. Nähdä rannan rehevän lehvistön takaa aukeava lahden poukama kuin aivan uudesti syntyneenä maisemana. Seisahtua pienellä kumpareella ja katsella auringon säteiden kimallusta pieniin laineisiin, jotka hopeisina heijasteina leikkivät mäntyjen rungoissa ja koivujen, haapojen ja leppien – kaikkien puiden lehdistä ja oksistoissa.

Sydän sykki jotenkin niin kummallisesti, kuin tahtoen seisahtuttaa kulkijan aloilleen, tähän hetkeen. Hän nojasi vanhaan petäjään ja hengitti pari kertaa syvään sulkien silmänsä. Muistojen kätköistä nousi esiin lämpimän kesätuulen loihitmana tuokiokuva isästä veistämässä hänelle kaarnavenhettä ehkäpä juuri tämän puun kaarnasta. He olivat menossa Porrasmäkeen talkoisiin. Se oli kesäaikaa silloinkin. Siitä päivästä hänen nuoreen elämäänsä jäi orastamaan toivon kipinä kaarnalaiva, jonka isä kulkiessaan hänelle veisti.

Miten hän olikaan niin kätevä käsistään, sitä monet kylällä ihmettelivät. Ja siksi hän olikin suosittu vieras siellä, missä talkoita pidettiin, katolla tai maan kamaralla – kaikkialla, missä naapuriapuun tarvittiin takuumiestä suorittamaan työ, johon luotettiin.

Saavuttuaan talkootaloon hän oli näyttänyt isänsä veistämää kaarnalaivaa Porrasmäen Juhanille, ja he kiinnostivat veneeseen pienen maston ja siihen paperista leikatun purjeen. Sitten he menivät rantaan ja uittivat sitä. Se kulki vakaasti eikä kaatunut tuulenvireessä. Jussin omat veneet eivät pärjänneet. Sitten he menivät katsomaan sumpua, jossa varjon puolella lymyili iso hauki. Se oli paikallaan ja hiljaa, tuskin liikkui eviään. Jussi tönäisi sitä kepillä, ja se pyrähti pois päin asettuen vastakkaisen seinän viereen.

– *Me saatiin se isän kanssa tänä aamuna verkosta Korkeaniemen kohdalta*, sanoo Jussi. Hänen äänessään on voittajan riemua ja ylpeyttä, vaikka hän olikin hävinnyt kaarnalaivakilpailun.

Mahtaakohan Jussi saapua seuroihin, hän ajatteli lähtiessään jälleen eteen päin. Kainis, rauhaista tunnelma tuntui jotenkin kaikonneen ja hän koetti vielä saada siitä edes jotain takaisin. Ainutlaatuisista hetkeä ei saisi menettää. Veljenpoika Tapio oli tullut heinätoihin ja vapauttanut hänet lähtemään. Iltalypsinkin vielä suorittaisi. Ja hän pääsisi nauttimaan Porrasmäen emännän piiraista ja voileivistä ja tietysti kahvista. Tuntui

jotenkin niin juhlalliselta, että tänään, juuri tänään, lämpimän kirkkaana heinäpoutapäivänä hän saisi jättää pienen talonsa tiukat työt. Ja vielä huoletta, sillä Tapioon hän luotti.

Tuttu ikävä lehahti äkkiä rintaan hänen ajatellessaan Porrasmäen kamarin pitopöytää. Oman vaimon kuolemasta tuli tänä kesänä kuluneeksi vasta yksi vuosi, mutta niin kovin pitkältä se vuosi kaikkine kaipauksineen oli tuntunut. Jokainen oven aukaisu ja kynnyspanu tuttu ääni, ja askelet pirtin lattialaudoista nousseena kotoisan pehmeänä narahdusten sarjana ulottuivat sydämen sisimpiin sopukoihin saakka. Näin hän oli tuntenut, ja se tunne seurasi häntä aina muistuttaen kotoisten askareiden keskellä elämän muutoksen lahjomattomasta totuudesta. Ja kouraisevimmin se otti valtaansa illalla vuoteeseen mennessä. Unilääke, jota hän tosin ei tahtonut ottaa, odotti häntä tuolilla sängyn vieressä ja siihen hän asetti yöpuulle tullessaan vesilasin, kuin salassa itseltään.

Hänen saapumistaan syrjäistä polkua pitkin ei kukaan vielä ollut huomannut, ja tuskinpa siihen suuntaan kukaan mielellään olisi katsonutkaan, sillä näkökenttään piirtyi lähimpänä kohteena harmaa ulkokuusi. Se oli kirjaimellisesti jatkoajalle siirtyneenä jäänyt käyttöön sattuman oikusta. Syynä ikävä viive wc-kalusteiden toimittamisessa. Viemäryöt oli tehty järven rantaan kohti viettävään pehmeään multaun, maisemointi oli suoritettu ja yhteys eteisaulaan rakennettuun pesuhuoneeseen oli valmis.

Talo oli saanut kaikessa mittavuudessaan aivan uuden modernin ilmeen koko kevään ja alkukesän kestäneen remontin tuloksena. Perinteisille heinäkuun sunnuntaiseuroille oli nyt luotu aivan uudenlaiset puitteet. Kuitenkin isäntäväen suureksi harmiksi talosta jäi vielä puuttumaan tuo keskeinen mukavuusalue, joka olisi kruunannut seuroihin saapuvien ihmisten mielet vastaanottamaan ikään kuin sen uudesti syntymisen kokemuksen, jota materia voi ihmiselle tarjota. Ehkäpä tähän pastorikin kiinnittäisi puheessaan huomiota, näin kaikessa hiljaisuudessa toivottiin, sillä onhan sentään ihmisen velvollisuutena panna leiviskänsä käyttöön eikä haudata sitä maan poveen. Tosin sinne, siis maan syliin, rantakoivun katveeseen viemäriputken päähän oli haudattu kaksi pullokaivoa. Niiden sisällön loska-auto tulisi imuroimaan enemmän tai vähemmän säännöllisin välein. Ja jos imuriauton saapuminen viivästyisikin, tai pullo täytyisivät odotettua nopeammin, niin yhteys kaivoista rantaveteen oli varmistettu. Viemärivedet johdettaisiin turvallisesti järveen, ja talon saniteettitilojen käyttö jatkuisi häiriöttä.

Hän seisahtui vaistomaisesti katselemaan pihamaalle kokoontuneiden isäntämiesryhmää. Keskellä kuin omalla itseoikeutetulla paikallaan seisoi Mannisen isäntä kaikessa mahtavuudessaan. Leveä elämä sai ilmaisuja ulkoisessakin muodossa. Maakauppojen myötä hehtaarit olivat nousseet satoihin, ja mahtitalon isännän maha kasvanut. Oli siinä leveyttä kuin metsäojassa, jota pitkin Manninen laskee Korpisuon ruskeat vedet suoraan kotirannan tuntumaan. Eikä häneltä, naapurilta, Tahvo Juhonpoika Jalaksenaholta paljoa kyselyä. Keväällä lumien sulamisen aikaan hän oli käynyt

katsomassa ruskean humuksen virtaamista. Tahmeaa mönjää ajelehti hänen venevalkamaansa, ja laiturilta veteen johtavista astinlaudoista jo kolmatta hän ei enää ruskean veden keskeltä pystynyt näkemään.

Kaikki on hyvin ja laillisesti tehty, vakuutettiin hänelle kunnan talossa. Eikä terveystarkastajankaan ilme värähtänyt katsoessaan pulloa, johon Jalaksenahon isäntä oli rantansa vettä ammentanut. Joskus tämä on tällaista, joskus toisenlaista, oli hän vain tuuminut ja lisännyt, että monissa tšekäläisissä järvissä ruskea vesi on muutenkin aivan luonnollista. Mannisen isäntä oli lyönyt koko asian leikiksi. Ravintoa tulee järveen ja ahvenruohot antavat puhtia ahvenille ja lahnatkin lihovat. Turhan laiha vatsa niillä lahnoilla onkin, hän nauroï ja taputteli omaansa.

Sieltähän Jussi saapuu uudella autollaan hyvää vauhtia kaartaen pihalle. Kiireinen näkyy olevan mies sunnuntainakin, vaikka heinätoissa ei tarvitse hikoilla. Sai kaa-voituspäällikön vakanssin lääninhallituksesta. Manninen menee kuin itseoikeutettuna ensimmäiseksi kätelemään Jussia. Muu ryhmä seuraa jäljessä.

Tahvo Jalaksenajan ajatusmaailmaan iski kammottava ajatus, jota viimeaikaiset tapahtumat olivat vähitellen kasanneet tajuntaan. Hän ei enää kuulunut tänne, kukaan ei häntä tosiasiaa odottanut eikä kaivannut. Ainut, johon hän oli luottamuksensa pannut, oli Tapio, joka nuorempana tulisi jäämään ilman kotitilansa isännyyttä. *“Hyvä näinkin”*, oli hän lohduttanut ammattikoulun rakennuslinjalta valmistunutta veljenpoikaansa ja lämmittänyt hänelle saunan. *“Töitä riittää ammattimiehelle, ja tässä hän sitä on vapaa-ajallekin harrastustoimintaa”*, hän oli lausunut arvoituksellisesti. Tapio oli katsahtanut setäänsä, joka heitti löylyä kiukaalle kuin lisäten painoa niihin sanoihin, jotka nyt tulitaisiin lausumaan. Ja niin Tapio sai tietää, että leskeksi ja lapsettomaksi jäänyt Tahvo-setä oli tehnyt testamentin veljensä nuorimman pojan hyväksi.

Jalaksenajan isäntä katseli ajatuksissaan Porrasmäen pihamaalle. Pastori oli saapunut paikalle. Talon isäntä ja emäntä riensivät häntä vastaanottamaan. Rappujen edessä olevassa naisten ryhmässä keskustelu näytti lakanneen ja kaikki valmistautuivat kätelemään mustiin pukeutunutta hengen miestä. Samalla varjo täytti lähimaiseman. Tummia pilviä oli alkanut kerääntyä taivaalle. Kummallisen hiostava olo valtasi Jalaksenajan isännän hänen katsellessaan pihamaan tyhjentyä väen kulkiessa sisätiloihin.

Epävarmoin askelin hän ryhtyi kulkemaan taloa kohti. Lopulta hänen oli saatava tukea. Parin askelen päässä olevan huussin seinä tarjosi hänelle levähdyksen hetken. *“Tässähän me nyt sitten olemme, kaksi harmaata ja säiden armoilla elänyttä.”*

Sydänalasta kouraisi pahasti, mutta hän ikään kuin sai voimaa kirkkaasta ajatuksistaan, jolle hän alkoi nauraa oivaltaessaan tilanteeseen liittyvän merkitysten sarjan. Se ikään kuin liukui hänen silmiensä edessä maailmaksi, jossa hän oli elänyt, ja toiveiksi, jotka olivat hiipuneet – ja lopulta kaipuiksi, joka oli täyttänyt hänet, eikä mikään eikä kukaan voinut sen vallasta tyhjentää häntä.

Hän koetti hymyillä tuskansa keskellä, mutta vain toinen suupieli tuntui tottelevan. Ja vasen käsi oli tullut hervottomaksi. Viimeisillä voimillaan seinästä tuen saaneena hän pääsi vierähtämään huussin taakse. Oliko tuo suunta tietoinen vai sattumanvaraisesti otettu, siitä voidaan vain arvailla.

Tyhjennyslukku oli otettu pois, ja sisältö näkyi pursuavan melkoisena kasana hänen kasvojensa edessä. Tahdonvoimansa rippeillä hän sai käännettyä päänsä ja suunnattua katseensa kohti taivasta. Kahden tumman pilven väliin oli jäänyt vielä hetkeksi kirkas taivaansinen kaistale. Se jäi viimeiseksi näyksi hänen sumenevan katseensa kohteena.

Kahvitarjoilun aikana väliajalla huussi sai vielä kerran palvella suurta yleisöä, mutta kukaan ei arvannut katsoa takana olevan nokkospensaikon suuntaan. Päätösvirsi veisattiin rankkasateen säestäessä epätasaisella rummutuksellaan talon uusia tiiviitä ikkunoita.

“Nyt ylös, sieluni, nous’ylös mullast’ tästä...”

Tietyn värisävyistä vettä oli valunut kuolleen makuusijalle, mutta nyt hänen ei siitä enää tarvinnut murehtia. Talon vahtikoira, joka oli seurojen aikana alkanut tulla levottomaksi, sai viimein vapautensa. Se juoksenteli hätääntyneenä pihapiirissä ja löysi pian ystävänsä lepopaikastaan.

Seuraavan sunnuntain jumalanpalveluksessa oli pastori saarnansa yhteydessä erityisesti maininnut, että pientilallinen Tahvo Juhonpoika Jalaksenoja oli matkallaan sunnuntaihuoneisiin saanut kutsun päästä taivaan kotiin.

2. LUONNON TAIKAVOIMA

1.

Ihmiselämässä on joskus hetkiä, jolloin olemassaolon kokemus ikään kuin nousee uuteen ulottuvuuteen. Läsnaolon taikavoima voi äkkiä avata arjen maailmasta jotain itsessään arvokasta, joka pysähdyttää tuntemaan ikuisuuden kosketuksen. Tuo tilanne saattaa jälleen peittyä nopeasti käytännön elämän vaatimiin arkirutiineihin, mutta tiettyinä hiljaisina tuokioina sen muisto nousee uudelleen elävöittämään mieltäsi ja maailmaasi toivon pilkahduksena sieltä, josta ajattomuus ja katoamaton kauneus antavat meille rohkaisevan viestinsä.

Pitkän ja pimeän talven jälkeen kevään ihme saa luonnon heräämään ja luomakunnan uusitumaan. Kevätillan valo viipyy kauan mailla ja metsissä tuodittaen kasvuvoiman hetkeksi uneen ja herättäen jo varhain uuteen aamuun, auringon ensisäteisiin ja lintujen lauluun. Vihertävien lehtipuiden latvat ojentuvat kohti myöhäisen iltataivaan haalenevaa punerrusta kuin osoittaakseen kiitollisuutta elämän ihmeen edessä.

Metsän keskeltä hienoista alamäkeä niittyaukealle vievä kylätie voi tarjota kulkijalle oman sielunsa maiseman. Kevätillan kuulaus säteilee siinä toiveiden ja elämää uudistavien mahdollisuuksien aikaa. Hiljaisuus ja syvä rauha hallitsevat tätä maisemaa, mutta sen erikoislaatuisen olemuksen eteen tuskin monikaan on pysähtynyt sitä katsoakseen ja sen sanattomalle sanomalle avautuakseen.

Koivujen keskellä pienenä saarekkeena nousee harmaa lato, jonka vierestä kylätie kulkee sukeltaakseen pian jälleen metsän syliin. Myöhäinen kulkija pysähtyy, asettaa polkupyöränsä ladon seinää vasten kuin varoen häiritsemästä sen rauhaa. Hän astelee koivun viereen ja katselee niittyaukean etäisimmälle laidalle muodostuvaa usvaa. Se nousee vähitellen ja laajenee ylös kohotessaan. Se peittää joku kaukaisen vanhan rakennelman, ehkä karjasuojana aikoinaan palvelleen ja kulkee hitaasti niityn laitaa. Maan kosteasta elävästä povesta voimaa saaneena se vahvistuu, kulkee erilaisiin muotoihin pukeutuen, muuttaa suuntaansa ja lähenee niityn keskiosan kiertäen.

Yksinäinen kulkija tuijottaa luonnon ilmaisuvoimaista näytelmää liikahtamatta paikaltaan ladon päädyn tuntumassa. Iso usvapatsas ylittää tien, mutta kuin pyörähtäen se tuleekin suoraan kohti. Paikalleen hievahtamatta jääneenä hän on äkkiä sumun peitossa ja tuntee sen keskellä tuulen voiman. Raikas, viileän kostea ilma puhaltaa kasvuihin ja saa hiukset hetkeksi hulmuamaan. Sitten kaikki on ohi. Usva on haihtunut. Se on ehkä jossain muodossa kaikkialla täällä, ladon ja muutaman koivun ja yhden

petäjän muodostamassa heinikkoisessa saarekkeessa. Hän katselee ympärilleen kuin havahtuneena tuttuun todellisuuteen. Polkupyörä ladon seinää vasten on paikallaan paluumatkaa varten.

Tielle saavuttuaan hän pysähtyi vielä hetkeksi katselemaan ladon rauhaisaa olemusta. Tuossa hänen paikkansa oli ollut. Siinä hän oli seissyt ja katsellut, ja lopuksi hetken ajan hän oli ollut luonnon voiman keskellä, jotenkin siihen yhtyneenä. Niin se ilmeisesti oli tapahtunut.

Kylätien kellertävä hiekka heijastaa yöksi vaihtuvan myöhäisen kevätillan valoa. Synkeän kuusimetsän keskelläkin se luo varmuuden tunnetta, liikettä elämässä eteen päin. Sitä hän nyt tarvitsee, ja öisiltä retkiltään hän sitä on hakenut ja vaistonsa mukaisesti aina liikkeelle lähtenyt. Tosin öisiä taipaleita ei ole vielä kertynyt kokemusmaailmaan kovinkaan monta, sillä muutto kaupungista oli tapahtunut vasta huhtikuun alussa, sopivasti pääsiäislomalla. Olisi voinut vielä aiemminkin tämän siirron tehdä, vaikkapa jo viime keväänä. Se aika, mikä työmatkaan kuluu, voitetaan ja ylitetään keskittymisrauhana. Elämän uudesti aloittaminen olisi sujunut niin paljon luontevammin tällaisessa ympäristössä, mutta...tässä sitä sentään ollaan. Näin hän ajatteli jälleen kerran pyöräillessään eteen päin. Hän kääntyi vanhalle, maaston muotoihin kauniisti sopeutuvalla kapealla kestopäällysteiselle tielle, joka aikoinaan oli toiminut merkittävissä tehtävässään kahden maaseutukunnan välillä. Nyt se oli jäänyt tien varrella olevien maalaistalojen asukkaiden käyttöön ja palveli myös metsäkoneiden ja tukki-rekkojen kulkureittinä.

Lopulta hän ylitti valtakunnalliseen tieverkostoon kuuluvan pääväylän ja lähestyi viereä kyläkeskusta, uutta asuinpaikkakuntaansa. Hän huomasi kauempana tien toisella laidalla vastaan tulevan jalankulkijan taivaltaan hoipertelevin askelin. Ensimmäinen paluumatkalla näkemänsä elävä ihmisolento häipyi kuitenkin näköpiiristä horjahdettuaan ojaan. Saapuessaan kohdalle hän pysäytti pyöränsä ja riensi katsomaan tilannetta. Mies oli onnekkain pehmeästi vierinyt pienten pajupensaiden sekaan ja hänen päänsä näkyi välttyneen kovalta kosketukselta aivan vieressä olevaan kiveen. Hän tarttui miestä käsipuolesta ja auttoi hänet jaloilleen sen jälkeen, kun tämä oli nelinkontin kömpinyt takaisin tien reunaan.

– *Taisin...kom...pastua...omiin jalkoihin.*

– *Otapa nyt tukeva ote pyörän tarakasta ja lähdetään rauhassa kotia kohti.*

Hän lausui sanansa hitaasti ja painokkaasti. Mies tarttui mitään sanomatta tavaratelineeseen, ja niin alkoi askellus miehen kulkusuuntaan. Hän näytti jaksavan pysyä liikkeellä ja valveilla melkoisesta humalatilastaan huolimatta. Hieman sekaisin olevat hiukset näyttivät olevan asiansa osaavan parturin taidonnäyte. Harmaata oli melkoisesti tummien hiusten joukossa. Hän oli iältään ehkä kuusissakymmenissä, melko hoikka, ja ulkoisesti säilyttänyt nuorekkaan olemuksen. Kaatumisesta tahriutuneen

popliinitakin napit olivat auki, ja valkoinen paita harmaan puvun takin alla näytti myös saaneen osansa repsottaen housun kauluksen alta. Oli parempi olla kehottamatta miestä korjaamaan nappejaan ja nostamaan housujaan paidan päälle. Selän takaa oli tulossa auto, joka nopeutta hidastaen ohitti heidät hyvältä etäisyydeltä tien toiselle kaistalle siirtyen. Heidän olisi toki pitänyt kulkea tien vastakkaista puolta, mutta se olisi vaatinut ylimääräisiä järjestelyjä. Nyt mies kulki polkupyörän ja tien vierustan välissä niin, ettei päässyt ainakaan kaatumaan ajoradalle.

Sivutien kohdalla mies pysähtyi ja viittasi kädellään uuteen kulkusuuntaan. Muutaman askelen otettuaan hän pysähtyi. Kuin havahtuen hän katsoi saattajaansa.

– *Kuka...sinä olet? Miten sinä arvasit...tulla...?*

Saattaja ymmärsi tarjota juotavaa repun ulkotaskussa olevasta vesipullosta ja kiersi korkin auki. Mies piti edelleen toisella kädellään kiinni tavaratelineestä ja kallisti pulloa eikä näyttänyt panneen pahakseen siitä, että juotavaa ei tarjottu väkevässä muodossa. Annettuaan pullon takaisin hän muisti toistaa kysymyksensä. Saattaja sulki silmänsä kuin palauttaen jotain mieleensä.

– *Jokin tuuli kodistani tullee, taivaan pilvi taitaa veljein olla.*

Vastaus saapui kaukaa sumuverhon keskeltä kuin luonnon synnyttämänä. Hän ei ollut siihen mitenkään ajatuksellisesti yhteydessä. Se vain tuli hänen huulilleen. Kaksi säettä *Vänrikki Stoolin tarinoiden* ensimmäisestä runoelmasta, jonka Runeberg sijoitti heti Maamme-laulun jälkeen. Mies katsoi hämmästyneenä saattajaansa.

– *Jokin tuuli kodistani tuulee.*

Hän ei ryhtynyt korjaamaan ilmaisuja, vaan antoi miehen toistaa lausetta.

– *Taivaan pilvi on veljeni...Minun veljeni jäi Karjalaan. Oletko sinä...veljeni sanansaattaja?*

Mies katsoi häntä kauan sinisillä silmillään. Sitten he lähtivät taas hitaaseen kulkuun ja mies näkyi vaipuvan aatoksiinsa. Matkalla he ohittivat pari taloa. Tie johti lopulta vanhaan metsikköön ohittaen mahtavan kuusen, ja sitten avautui näkymä edessä olevaan taloon, ja sen pihalle tie päättyikin. Puisen kaksikerroksisen talon kuistilla paloiivat valot samoin kuin hyvin hoidetun nurmikon edustalla. Vasemmalla piharakennus ja ilmeisesti sauna. Talon oikean päädyn takana näkyi hämäryyden keskeltä piirtyvän esiin mittava kotipuutarha.

Alakerran ikkunoista loisti valoa, joten talossa valvottiin. Se oli hyvä merkki. Hän pääsisi pian lähtemään takaisin. Mies puhui saunaan menemisestä, mutta kehotti saattajaansa istumaan puutarhatuolille. Humalatilastaan huolimatta hän asettui pöydän

taakse vaikeuksista, ilmeisesti tottumuksen antaman varmuuden myötä. Hän alkoi jälleen tuijottaa saattajaansa. Lämmin kevätö ja koko merkillinen tilanne ja outo ympäristö loivat kummallisen unenomaisen tuntuman. Nurmikon valopylväiden loisteessa miehen siniset silmät saivat jotenkin vielä ylimääräistä hehkua.

– *Kuka sinä olet? ... Miten sinä sanoit...?*

– *Minä olen nyt saattanut sinut kotiin, ja aikani on nyt lähteä.*

– *Pilviinkö sinä palaat?*

– *Vaimosi varmasti nyt hakee sinut, ja kaikki on hyvin. Minun on hyvä nyt lähteä takaisin.*

Hän oli nähnyt naisen ikkunassa, ja kun ulko-ovi avattiin, hän nousi ylös ja taputti miestä olalle.

– *Kaikki on hyvin. Nyt vain nöyrästi vaimon hyvään hoitoon.*

Hän kulki polkupyöränsä luokse ja näki naisen saapuvan ulos. Pian tämä talutti miestä kuistin rappuja kohti.

2.

Sunnuntaina iltapäivällä hän lopulta päätti soittaa öisen käyntinsä kohteena olevaan taloon. Postilaatikkoon kirjoitettu karjalaisperäiseltä vaikuttava harvinainen sukunimi oli luotettava johtolanka. Ja lankapuhelin oli puhelinluettelon mukaisesti talon vakiovarusteena. Naisääni vastasi asiallisesti, niin että hän tunsu hieman häkeltyvänsä omalaatuista asiaansa esittäessään ja tiedustellessaan miehen vointia.

– *Nyt hän nukkuu sikeästi ja humala sitten pian alkaa muuttua huonoksi oloksi.*

Nainen sanoi kommenttinsa hyvin arkipäiväisesti, mutta häntä kiinnosti saada tietää jotain tarkempaa saattajan henkilöllisyydestä.

– *Ne sanat, joilla te puhuitte itsestänne tai nimititte itseänne, jäivät vaivaamaan Kaukoa niin, että hän ei tahtonut aluksi nukkuakaan.*

– *No, eräät säkeet Vänrikki Stoolin tarinoista tulivat jostain mieleeni siinä tilanteessa. Ja näin jälkeenpäin ajatellen ne ehkä sopivatkin hyvin tuohon erikoiseen kohtamiseen.*

Rouvan ääni sai aivan uutta sävyä. Hän oli selvästi kiinnostunut säkeistä, ja pyysi ne toistamaan.

– *Jokin tuuli kodistani tullee, taivaan pilvi taitaa veljein olla.*

Puhelimesta kuului aluksi vain rouvan hengitystä. Lopulta hän totesi, että miehensä ainoa muistikuva veljestään liittyi todennäköisesti juuri näihin sanoihin.

– *Kun mieheni vanhin veli lähti rintamalle, hän oli ottanut perheen nuorimmaisen, Kaukon, syliinsä ja oli lausunut nämä säkeet, ehkä useammankin kerran.*

Rouvan ääni särkyi. Hän oli vaiti kauan. Vain hengityksen ja huokauksen ääntä kuului.

– *Sopisiko teille niin, että minä tuon postilaatikkoonne oman kirjani ja kirjoitan paperille sen kohdan, mistä nuo säkeet löytyvät. Runoelman nimi on Pilven veikko.*

Rouva ei järkytykseltään saanut enää sanotuksi muuta kuin kiitoksen.

Seuraavan viikon torstaina kotimaisen historian yliassistentti Jussi Kauttuankoski sai odottamansa puhelinsoiton. Hänet kutsuttiin sunnuntai-iltapäiväksi lounaalle, joka hyvien sääolosuhteiden vallitessa tarjottaisiin puutarhassa. Samalla hän saisi lainaamansa kirjan takaisin.

– *Kauko on puhunut teistä joka päivä. Hän on lukenut sen runon ääneenkin monta kertaa, ja onhan se koko kirjakin jo luettu.*

– *Sittenhän meillä keskustelun aihetta riittää. Minä olen väitellyt Suomen sotaan liittyvästä aihepiiristä, ja Runebergin runoteos oli kiintoisa vertailukohde.*

Molemmat lyhyet puhelinkeskustelut rouvan kanssa olivat jotenkin luoneet valoa ja uskoa elämään. Rouva tuntui hyvin sydämelliseltä ja vilpittömältä. Jo äänensävyä ja puhutapansa ja tunteellisten reaktioittensa myötä hänessä tuntuvat olevan sopusoinnussa kaikki kolme rakkauden muotoa, joista antiikin Kreikassa jo puhuttiin: Filia, Eros ja Agapee. Ystävyys ja kiintymys, seksuaalinen rakkaus, ja sitten jumalallinen, pyhä rakkaus...

Vaalea bleiseri, vihreä silkkipaita ja tummanpunainen mustakuvioinen huivi sekä farkkumaiset suorat housut olivat retkivaatteiden tilalla hänen pyöreänsä kohti taloa. Ohitse ajoi joku nainen uudella punaisella Saabilla nostattaen mennessään pölypilven. Auto ei kaartanutkaan viereisiin taloihin vaan jatkoi matkaansa suoraan eteen päin. Kun hän saapui pihalle, nainen oli ottamassa autonsa takaluukusta folioon peitettyä isoa tarjotinta.

– *Kyllä minä tässä voin auttaa, kun saan tämän oman menopelini parkkeerattua.*

Nainen jäi odottamaan ja ojensi tarjottimensa avulialle pyörämiehelle. Hän otti takakontista vielä laukkunsa.

– *Sitä onkin sitten ostettu auto hiusten värin mukaan.*

Nainen hymähti sulkiessaan energisesti takaluukun. Ei olisi pitänyt sanoa, mies ajatteli. Hän on tietysti tottunut tämän kaltaisiin kohteliaisuuksiin. Nainen katsahti miestä asiallisesti, jopa vakavan tuntuisesti. No niin, taisinpa mokata itseni perusteellisesti, mies ehti syyttää itseään.

– *Olen valitettavasti myöhässä. Tässä ei ole nyt aikaa esitellä...mutta tähän olitte isäni saattaja silloin yöllä... Äiti varmaankin mainitsi, että isällä on ollut monenlaista elämänmuutosta ja ajattelemista. Hän on muutenkin hyvin herkkä, mutta nyt, kun hän ei enää voi harjoittaa rakennustyötä ja on myynyt osuutensa sahasta, niin pelkästään se on aiheuttanut kaikenlaista. Alkoholi ei ole hänelle aikaisemmin ollut minkäänlainen ongelma, mutta nyt siitä näyttää tulevan sellainen. Ja nyt sitten vielä se dna-testi, ja se on nostanut hänen veljensä muiston pintaan...*

Tytär oli lähestynyt häntä ja puhui hiljaa, miltei kuiskaten. Ellei isäntä itse olisi saapunut kuistin ovelle, olisi ehkä jotain selventävää vielä tullut esiin, ja ennen kaikkea hän olisi voinut tuntea naisen läsnäolon vielä hetken ajan. Mutta nyt ei sovi enää odottaa liikoja.

– *Kas, Marjaana ja tohtori. Tervetuloa. Isännän äänessä oli häivähdys iloa. Tarjotinta kantava tohtori pysähtyi ja nyökkäsi hymyillen.*

– *Niin, joskus tässä elämässä on yhteensattumia. Ja kaikesta päätellen, hyvin onnellisia yhteensattumia.*

– *Toivokaamme sitä.*

Nuo kaksi sanaa, jotka isäntä tavattoman surumielisesti tai ehkä jopa traagisesti lausui, jäivät kaikumaan sisään tulevan vieraan tajuntaan. Nyt täytyy olla valppaana, hän ehti ajatella ennen kuin rouva riensi eteiseen vastaanottamaan tarjotinta. He kätelivät nopeasti. Hän kiirehti tyttärensä kanssa avaraan tupakeittiöön. Vieras jäi oven suuhun ja katseli kun leivinuunia ryhdyttiin täyttämään ruokalajeilla. Kaisa-rouva oli juuri sen näköinen, minkä vaikutelman puhelimesta käyty keskustelu oli hänestä antanut. Ehkä tyttäressäkin saattoi olla samaa ihmisyyden aitoa kosketusta.

– *Tulinkohan minä nyt liian aikaisin?*

– *Minä tulin liian myöhään, tytär kommentoi sulkiessaan uunin luukun.*

Hän kertoi käyneensä kampaamossaan aamulla ja tehneensä vanhalle asiakkaalleen permanentin. No, ehkä minä sittenkin taisin tulla aivan sopivasti, Jussi ajatteli ja kulki vaiteliana isännän luokse.

– *Voisimmekohan me miesten kesken hieman jutella asioista ja olosuhteista, kun sopiva aika näin järjestyi tämänkin yhteensattuman myötä?*

He kulkivat yläkertaan isännän huoneeseen. Pöydällä oli tohtorin lainaama *Vänrikki Stoolin tarinoiden* korupainos. Hän aukaisi sen *Döbeln Juuttaalla* -runoelman kohdalta.

– *Niin. Sattumia ei ole kuin lihasopassa. Ja minä kun en lihaa syö, kalaa tosin kyllä. Joten minun seurassani ei sattumia ole. Sen sinä varmaankin olet huomannut niitä öisiä tapahtumia ajatellessasi.*

Mies nyökkäsi. Vaieten ja ehkä jännittyneenäkin hän näytti odottavan, minkälainen viesti tohtorilla on nyt hänelle. Tilanne tuntui olevan kaikin puolin otollinen ja suotuista.

– *Sinä olet varmaankin jo ehtinyt palauttaa mieleesi kertomuksen Döbelnistä Juuttaalla. Tiedät, että sinussa itsessäsi ovat ne luonnon voimat, jotka Karjalan laulumailta ovat sinuun periytyneet. Ne on nyt saatava eläväksi. Ja vanha myyttinen totuus kokee jälleensyntymän tässä huoneessa. Sinä et tarvitse tänne pastoria, vaan tohtorin. Oletko mukana?*

Isännän kasvoihin syntyi eloa. Hän hymyili ja tuntui oivaltavan, mistä kaikesta tässä lopulta oli kysymys. Hän haki kaapista tyhjiä viinapulloja ja asetti ne pöydälle sohvan viereen. Hän vilkaisi tohtoriin ja kävi vielä hakemassa kaapista korkkaamattoman Koskenkorvapullon ja toisen puoliksi juodun. Sitten hän asettui makuulle. Tohtori otti kaulastaan silkkihuivinsa ja satoi sen isännän otsan ympäri. Tohtori käveli oven luokse.

– *Oletko valmis?*

– *Kyllä olen.*

Isännän ääni kuului nyt aivan toisenlaisena kuin aiemmin. Tohtori heilautti kättään ja asteli sairastuolella maakaavan Döbelnin luokse, pysähtyi ja lausui täydellä tahdonvoimallaan kuuluvasti:

– *Nyt kenraali, ei estett' ole näissä.*

Kuten tohtorin rooliin kuului, hän laski kätensä pöytään tyynesti ja pyyhkäisi kaikki pullo kumoon. Niitä putosi voimalla matolle ja vierä pitkin lattiaa. Hän ojensi vuoteestaan nousevan Döbelnin silmien eteen tärkeän tekstikohdan. Ja näin huoneessa kaikui kenraalin päämäärätietoiset, lujat sanat:

– *Suur kiitos, ystävä, ja suuta sitte! Te selvemmin kuin muut mua ymmärsitte, olette*

mies, niin olen minäkin.”

3.

He saapuivat alakertaan juuri sopivasti, kun ruokapöytä oli katettu. Lounas nautittaisiin sittenkin sisätiloissa ja kahvit ulkona. Näin naiset olivat päättäneet. Heidän hämmästyksensä oli melkoinen, kun isäntä tuli sisään puna-musta silkkihuivi otsallaan ja toisessa kädessään kaksi viinapulloa. Ja vielä suurempi oli heidän hämmästyksensä, kun hän varmoin askelin kulki keittiön tiskipöydän äärelle ja tyhjensi kummankin pullon sisällöt lavuaarista alas.

Sanaakaan sanomatta kaikki istuutuivat ruokapöydän ääreen. Isäntä asettui pöydän päähän ja otti pois otsanauhansa. Hän risti kätensä ja lausui vanhan karjalaisen ruokarukouksen. Vaimon poskille valui kyyneleitä.

Hän loi paljon puhuvan silmäyksen tyttärensä ja tämän vierellä istuvaan vieraaseen. Rukouksen jälkeen hän tarttui miehensä käteen. Tytär käänsi katseensa kohti isänsä auttajaa, ja tämä tunsu lämpimän lehauduksen sisimmässään. Ja kun hän kosketti kevyesti miehen kättä, miehestä tuntui, että hän näki vain kaunista unta.

Myöhään illalla he saapuivat niittyaukealle polkupyörillä. He asettivat pyöränsä ladon seinää vasten ja kulkivat ladon päädyn kohdalle koivun katveeseen. Siinä he katselevat kevätkesän yöksi muuttunutta maisemaa, ystäviksi tulleet miehet. Jussi kertoi, mistä sumu oli noussut ja miten se oli saapunut ja hahmottunut lähestyessään isoksi patsaaksi.

– Ja kun se tuli kohti ja olin sen keskellä, niin siinä ytimessä puhalsi tuuli. Sitten kaikki oli äkkiä ohi. Ei ollut enää sumua, se oli haihtunut kaikkialle.

– Tästäkö sinä sait mieleesi ne säkeet, jotka minulle sanoit: “Jokin tuuli kodistani tullee, taivaan pilvi taitaa veljein olla.”

– Ne tulivat mieleeni kuin sumu, joka nousi ja ympäröi minut, ja sitten se tuuli puhalsi.

Kun he olivat lähdössä ja katselivat maantieltä vielä kerran maisemaa, Jussi lausui runoelman loppusäkeet: *“Oi, synnyinmaa, mik’ osakses lie luotu, iloko lie, vai murhe sulle suotu, salattu tuleviin on aikoihin. Mut kuinka riemuinnet tai surret silloin, niin kauniimpaa et päivää muista milloin, kuin päivää tätä, päivää Döbelnin.”*

Elokuun alkupäivinä tuli vihdoinkin varmistettu tieto: dna-testit osoittivat, että Kaukon veljen maalliset jäännökset oli löydetty. Parin viikon kuluttua Karjalan poika haudattiin kotimaan multa. Tilaisuudessa nähtiin lähekkäin seisovan Marjaana ja Jussi.

3. LAMARTINE

1.

Ovikellon käskevä ääni havahdutti hänet sekavasta unestaan. Vaistomaisesti hän koetti nostaa jalkansa vuoteen reunan yli, ja tunsu vasemmassa polvessaan tuttua kipua. Se herätti hänet lopullisesti. Kuullessaan avaimen kääntämisen äänen rappukäytävän oven lukkopesässä hänen kasvoilleen levisi hymy. Hän sukki hätäisesti hiuksiaan jonkinlaiseen järjestykseen ja nosti itseään puolittain istuvaan asentoon suunnaten samalla katseensa makuuhuoneen ovelle kuin valmistautuen vastaanottamaan pelastavan valonsäteen lokakuun hämärtyvässä illassa. Se nostaisi hänet murheellisista ajatuksistaan ylös taivaan sineen.

– Mitenkäs täällä voidaan?

Ilhana näky ilmestyi kuin taikaiskusta. Kauneuden ja aistillisuuden hätkähdyttävä yhdistelmä sai hänet jälleen kerran ristiriitaisen tunteen valtaan. Kasvojen harmoninen, enkelimäinen olemus vapaasti olkapäälle laskeutuvien vaaleiden elinvoimaisten hiusten korostamana loihti sen katoamattoman kauneuden maailman, jota Alphonse de Lamartine runokokoelmassaan *Harmonies poétiques et religieuses* kykeni tavoittamaan näkijänomaisessa runollisessa neroudessaan, ja jonka edessä Franz Liszt sai inspiraationsa pianosarjansa säveltämiseen. Runollisia ja uskonnollisia sopusointuja säkeiden ja sävellysten muodossa uusille aikakausille ja vuosisadoille tarjottaviksi. Siinä kulttuurin rikkaus, joka siirtyy ajasta toiseen ilman polvileikkauksia ja röntgenkuvien analysointia ja kirurgin veitsiä.

Nainen asettui istumaan vuoteen jalkopäähän, ja mies koetti turhaan asentonsa vanhana tavoittaa häntä tai edes koskettaa. Hän jäi katselemaan kaipuunsa kohdetta. Todellisessa kauneudessa on aina uskonnollisen hartauden syvä ihmeitä tekevä ja kaiken uudistuva henki. Ehkä tämä Lamartinen runoudesta kumpuava totuus sai ranskankielen professorin pysymään aloillaan nauttien sisimmästään kumpuavien kaipuun sävelten sointuja. Kunpa hän saisi vielä takaisin uskonsa rakkaudesta kaiken sovittavana ja vapauttavana mahtina. Avioeron ja unelmien luhistumisen tuskaisen polun päässä hohtaisi valo. Sen hän tahtoi tavoittaa naisen katseesta, hänen siniharmaista silmistään. Ne kyllä loistivat, mutta jotain outoa niissä kuitenkin oli, jotain kummallista tavoittamatonta ja ehkä pelottavan haavoittavaa. No, ehkä se kuitenkin oli menetyksen vuosilta kumpuavan reaktion jälkimaininkeja.

– Mitäpä professori mieltii?

– *Méditations poétiques, runollisia mietteitä.*

– *Pitihän se arvata.*

Naisen nauru helkähti kummallisen voimakkaana. Mies tunsi sen vuoteen jousituk-
sessa. Maalliset ajatukset nousivat mieleen.

– *Tulisit tähän viereen. Peiton sisään...olisi niin...*

Nainen istui kuin ei olisi kuullut pyyntöä. Miehen olemuksessa läikähteli malttamaton
koskettamisen jano. Hän vaikei ja tuntui jäävän miettimään jotakin. Lopulta hän lau-
sui silmät sulkien, kuin unessa: ”*Oi järvi! Mykät vuoret! Ja luolat! Metsä musta! Te,
jotka aika säästää tai jälleen nuorentaa, oi, pyydän teitä: talteenne yöstä lumotusta
edes muisto ottakaa.*”

– *Oletko sen julkaissut?*

Naisen innostuminen sai miehen heräämään.

– *Muutamia säkeitä Lamartinen kuuluisimmasta runosta. Syntynyt omakohtaisesti
koetusta suuresta rakkaudesta ja kaipuusta.*

Mies nousi varovaisesti ja haki työhuoneestaan kansion ja asettui istumaan vuoteelle
naisen viereen. Hän löysi mapista etsimänsä, ja irrotti sivut. Siinä oli painettuna suo-
menkielisessä ja tiivistetyssä muodossa hänen Lamartine-symposiumissa Lyonissa
pitämänsä esitelmä. Nainen silmäili sivuja kovin kiinnostuneena. Sitten hän nousi
yllättäen.

– *Et kai sinä sentään vielä lähde?*

Ennen kuin mies oli ehtinyt makuuhuoneen oven suuhun, oli nainen jo eteisen peilin
edessä meikkaamassa huuliaan lähtökuntoon.

– *Salutis klo 16.30, ylihuomenna. Hajamielisen professorin on muistettava mennä
sinne.*

– *Professorin viran hoitaja...mutta sinä olet sairaanhoitaja, eikä sinun pitäisi jättää
minua tänne yksin.*

Nainen vilkaisi laukkuunsa, sulki sen ja pian myös ulko-oven. Mies jäi ajatuksiinsa.
Hän muisteli yliopistossa pitämänsä Studia generalia -luentoja, josta lähtiessä kuin
sattuman oikusta hän oli päässyt kulkemaan kappaleen matkaa tuon ihmeellisen kau-
nottaren seurassa. Niin lyhyen hetken...

Marraskuussa hämärä alkaa laskeutua jo iltapäivän varhaisina tunteina. Romaanisten
kielten kielen oppiaineen professorin huoneen ikkunan valot olivat tervehtineet puis-
tikon kautta askeltavia satunnaisia ohikulkijoita jo varhaisesta aamusta alkaen – hu-
olimatta siitä, että oli lauantai ja elettiin kauppakeskusten kukoistukseen puhkeamisen
suurta aikaa, joulun avausviikonloppua.

Hiljainen laitosrakennus tarjoaa parhaimman ympäristön luovalle työskentelylle. Ne
ovat korvaamattomia hetkiä. Kunhan aluksi hallinnolliseen byrokraatiaan liittyvän
kuorman saa selvitettyksi, voi rauhassa keskittyä olennaiseen. Kaikki tarpeellinen
tutkimukseen ja opetukseen liittyvä on käden, ja miksei myös jalan, ulottuvilla. On
nautinnollista kulkea käytävällä laitoskirjastoon, kun polvi oli saatu kuntoon. Salu-
tis-terveysasemalla vastaanottoa pari kertaa viikossa pitävä tunnettu kirurgi oli rönt-
genkuvien perusteella antanut hänelle sen helpottavan tiedon, että tekonivelleikkauk-
seen ei vielä ollutkaan aihetta.

– *Kukko on Ranskan symboli, joten pannanpa professorin polveen rauhoittava annos
kukonhelttautetta.*

Näin oli kirurgi myhäillen sanonut esitellessään polvesta otettuja kuvia. Ja niin siinä
sitten olikin käynyt, että polvivaiva siirtyi ainakin muutamalla vuodella eteen päin.
Tällaisen vakuuden oli kirurgi antanut.

Tilanne olisi ollut muutenkin kaikin puolin helpottava, mutta yksi asia oli jäänyt
kaihertamaan. Kirurgi oli nimittäin siteerannut Lamartinen *Järvi*-runoa ja lausunut
sujuvasti potilaansa kirjoittamia ajatuksia, joita ei vielä oltu edes julkaistu. Nainen
oli toki saanut kopion artikkelista, mutta sen oli määrä sisältyä eläkkeelle siirtyneen
ranskankielen oppiaineen pitkäaikaisen professorin juhkakirjaan. Julkistamispäivä oli
vasta joulukuussa. Niinpä niin, siinäpä taisikin olla syy, miksi naisella oli kiire poistua
paikalta...

Ranskan kielen määräaikainen professori katseli työpäivänsä päättyessä vielä hetken
hallussaan olevan työhuoneen ikkunasta ulos marraskuun omituisen kuulaaksi muut-
tunutta maisemaa. Yliopiston puistoon vinosti saapuneet auringon säteet jostain kau-
kaisuudesta tuntuivat epätodellisilta. Kaikki, kaikki niin katoavaista. Kosminen vilu
tuntui fyysisesti ja kylmensi sielua. Häntä puistatti. Lokakuun puolivälissä oli maa-
kunnan lehdessä näyttävästi esitelty yliopiston säästötoimenpiteitä, joiden joukossa
oli maininta myös ranskan kielen oppiaineen professorin viran kohtalosta. Oli tehty
sopimus professuurin jakamisesta kahden yliopiston välillä. Niinpä pääkaupungissa
toimiva ranskan kielen professori sai ottaa vastaan kahteen toimipaikkaan liittyvän
uudistetun viran. Lehtoriin ja assistenttien toimenkuvaa muutettiin uuden organisaa-
tion mukaisesti, mutta heidän työpaikkansa ainakin toistaiseksi turvattiin.

Jossain pohjattomassa avaruudessa linnunratojen meressä pientä rataansa kiertävän mitättömän planeetan hämärtyvällä puolella eräs työnsä ja toimensa lopettamaan määrätty mies kulki verkkaisesti kohti asuntoaan. Äkkiä hän hätkähti ja pysähtyi katsoessaan polkupyörällä vastaan tulevan naisen olemusta. Niin tutun näköinen... ja nyt vielä nostaa kätensä kuin tunnistaakseen... Ei! Ei sittenkään... Hän ajaa ohi ja pysähtyy puiston roskalaatikon kohdalla ja poimii sen päältä kassiinsa kaksi tyhjää oluttölkkiä. Sitten hän kääntyy takaisin ja ohittaa miehen. Hän puhuu jollekin kuin poissaolevana tästä hetkestä.

– *En minä ole huolissaan, isoin huoli ei ole siinä...*

”*Chimère*”, hän kuuli itsensä lausuvan. Chimère, harha...tämän kummallisen periodin päätös. Se nainen, jolle hän oli antanut julkaisemattoman tutkielmansa, oli unikuvana tullut ja harhana mennyt. Hän kääntyi katsomaan yliopiston laitosrakennusta, jonka avaimet hän joutuisi luovuttamaan vahtimestarille. Jossain kaukaa tunnelissa tuikkiva valo oli sammutettu – säästösyistä. Kaikki haihtuu savuna ilmaan saaden hetkeksi jonkun muodon, ja sitten kukaan ei enää muista mitään. Ei mitään.

– *Pian otetaan pois kielenkäytöstä possessiivisuffiksit tarpeettomana kaunisteluna*, hän lausui puoliääneen. Niin se on...kuka niitä enää käyttäisikään...siksi ne poistetaan jaloista kulkemasta. Turhaa puheaikaahan siinä kuluu. Mitä sitä kieltä enää muutenkaan koristelemaan... ja kuka enää viitsii lukea jotain runoutta ja käyttää sanoja muuhun kuin selkeään ja suoraviivaiseen kommunikaatioon. Iso, isompi, isoin... Miksi edes käyttää suomen kieltä, kun kolmikirjaiminen sana löytyy englanninkielestä. *Big, bigger...the biggest problem*. Hän oli paikallisliikenteen bussissa kuunnellut edessä istuvien teinityttöjen keskustelua. Siinä viljeltiin vapaasti ja sekaisin suomen ja englannin kielten sanoja. – *Juuri niin. Lakkauttakaa vaan kaikki. Kaipauskin. Tarpeettomana.*

Joulukuun alussa julkistettiin kansainvälisellä foorumilla Lamartine-symposiumissa pidetyt esitelmät. Yhtenä kiinnostavimmista aiheista nostettiin esiin suomalaisen professorin esittämä uusi, yllättävän moniulotteinen psykoanalyttispainotteinen näkökulma Lamartinen runouteen, hänen platonistiseen romantikon olemukseensa ja uskonnolliseen mieleensä. Luonnon ja rakkauden elämys liittyneenä hengellisyyteen ja jumalan läsnäolon kokemukseen tarjoavat levottomalle nykyihmiselle henkisen kiinnostuksen etsimisen tien, kuten julkaisun esipuheessa erityisesti korostettiin.

Hän oli jo aiemmin verkostojensa kautta informoinut kollegojaan professuurin lakkauttamisesta. Niinpä ei ollut kovinkaan ihmeellistä, että yliopistokollega maailman psykoanalyysin pääkaupunkina tunnetusta Buenos Airesista otti yhteyttä tarjoten vierailevan professorin työtä ja osallisuutta tiedeakatemian rahoittamaan tutkimusprojektiin. Tiedusteluja ulkomaisilta yliopistoilta oli ehtinyt tulla jo Ranskasta ja Belgiasta, mutta Argentiina kiinnosti.

– *Varaudu myös siihen, että Buenos Airesin kansallinen tangoakatemia kutsuu sinut hyvinkin nopeasti luennoimaan psykoanalyttisestä näkökulmastasi Lamartineen ja hänen syvään kiintymykseensä ja rakkauteensa pariisilaisen tiedemiehen keuhkotaudista kärsivään vaimoon. Siinähan on jo selkeät elementit uuteen tangoon!*

Kollegan viestin päätössanat saivat hänet hymyilemään – ensi kertaa pitkiin aikoihin. Niinpä helmikuun pakkasten keskellä oppituiolinsa menettänyt professori nousi lentokoneeseen Helsinki-Vantaalta, ja matka suuntautui Frankfurtin kautta suoraan Buenos Airesiin. Päiväntasaajan eteläpuolella yliopistoissa käynnistettiin syyslukukautta, joten hän sai samalla tilaisuuden ikään kuin uudelleen aloittaa saman periodin kuin aiemmin, mutta tällä kertaa aivan uusissa ja inspiroivissa puitteissa, ja vieläpä ilman polvikipua.

4. KONFLIKTINTUTKIJAN VIIMEINEN PUHE

1.

Konfliktintutkija Kustaa Koivunjuuri havahtui unestaan ja veti korvatulpat korvistaan. Se tapahtui tottuneesti, ei liian nopeasti, sillä silloin paineen äkkinäinen purkautuminen olisi aiheuttanut ainakin joksikin ajaksi ylimääräistä tinnitusta. Nyt siltä vältyttiin, ja liikenteen aamumelu nousi tajuntaan tuttua kakofoniana, jolta ei päässyt pakoon. Mutta sitä ei sopinut ajatellakaan. Paras tapa oli mieltää se tutuksi ja turvalliseksi. Silloin sen kanssa saattoi elää ja sitä sietää.

Tässäkin sai ilmaisunsa jotain keskeistä siitä perusasennoitumisesta elämään, joka häntä oli kantanut myös oleskelemillaan konfliktialueilla. Olosuhteisiin sopeutuminen tarjoaa luonnollisen lähtökohdan aloittaa välttämätön kestävä kehitys, pehmeään muutosvalmiuteen siirtyminen rakenteita maltillisesti ajan kanssa muuttaen. Siinä oli hänen ideologiansa tai filosofiansa, jota hän myös tutkielmissaan ja opetuksessaan aina enemmän tai vähemmän näkyvällä tavalla toi esiin. Siihen perustuivat myös hänen vastauksensa keskeisiin strategisiin teemoihin kansainvälistymisestä, pyrkimyksestä rauhaan ja syventää sitä ihmisoikeuksien nimissä. Samaa päämäärää hän tähdensi myös kansainvälisten instituutioiden toiminnallisten perusteidenkin suhteen. Hän oli vuosien ja vuosikymmenten myötä antanut oman panoksensa turvallisuuden tutkimukselle ja turvallistamisen teorialle, tarjonnut omia näkökulmiaan konfliktien ratkaisun perusteisiin ja rauhanvälitykseen, sodan ja väkivallan kierteen katkaisemiseen.

Humaanisyyden edistämiseksi on toimittava, ja siinä hän katsoi olleensa eräänlaisessa etuoikeutetussa asemassa. Hän sai vanhempana tutkijana kokopäiväisesti syventyä niiden asioiden parissa, jotka sentään ihmiskunnan tulevaisuutta silmällä pitäen olivat äärimmäisen tärkeitä.

Aikaa myöten idealistiset haaveet hajosivat törmätessään yksi toisensa jälkeen elämän koviin realiteetteihin. Vallanhimo yhdistettynä omaisuuden haalimiseen ja luonnonvarojen häikäilemättömään hyväksikäyttöön näytti olevan mahti, jota oli lähes mahdotonta suitsia semminkin, kun tähän kaikkeen liitettiin nationalismin henki elintilan laajentamisen nimissä. Puhumattakaan niistä konflikteista, jotka uskontoon liittyneenä saivat ihmiset nousemaan toisiaan vastaan. Tuloksena toisten alistaminen kammottavilla menetelmillä ja raakuuksien taltioiminen ja lähettäminen maailman medioihin. Pelkoa ja kauhua luomalla kyetään nykyajan digitaalisessa tiedonvälityksessä kylvämään painajaismaista satoa ihmisten mieleen. Kukaan ei ole turvassa vä-

kivaltaisilta kauhukuvilta. Kidutukset ja raiskaukset ovat jokapäiväistä mediaruokaa aamiaispöydästä myöhäisimpiin uutislähetysten saakka. Itsemurhapommien räjäyttämisen seuraukset saavat oikeutuksensa vihamieliseksi nähdyn kulttuurin tuhoamisen nimissä.

Valmistautuessaan eläkkeelle siirtymisensä juhlatilaisuuteen hän teki merkittävän poikkeuksen aamuritualeihinsa. Hän kyllä keitti puuron, mutta päätti olla lukematta lehtiä ja kuuntelematta radiosta aamun uutislähetystä. Sitä vastoin hän keskittyi ranskalaisin viivoin hahmotettuihin muistiinpanoihinsa, joihin tukeutuen hän pitäisi kiitospuheensa kollegoilleen.

Saavuttuaan instituuttiin hän yllättyi huomattavasti, että eläkkeelle siirtymisen juhlatilaisuus olikin supistunut hätäiseksi kakkukahvitarjoiluksi seminaarihuoneessa. Elettiin Pariisissa tapahtuneiden pommi-iskujen kuumeista uutispäivää, jolloin tuhojen laajuus ja terroristien toiminnan suunnitelmallisuus alkoivat paljastua. Turvattomuuden aalto ravisteli Eurooppaa ulottuen sen pohjoisimpaan kolkkaan.

Instituutissa seurattiin tilannetta useiden kanavien välityksellä, ja kommentteja jo annettiin julkiselle sanalle. Yhteydet ulkoasiainhallintoon oli aukaistu ja ensimmäisiä tilanteen eskaloitumiseen liittyviä arvioita oltiin tekemässä. Terrorismiuhkan vakavuus ja sen torjuntaan liittyvät aivan uudet haasteet yhdistettynä Eurooppaan suuntautuneeseen hallitsemattomiin mittasuhteisiin paisuneeseen pakolaisvyöryyn arvioitiin kasvavaksi uhkatekijäksi yhteiskuntarauhalle myös Suomen rajojen sisäpuolella.

Vanhemman tutkijan Kustaa Koivunjuuren panosta ei viimeisenä työpäivänään enää tarvittu. Onnitteluja hän toki ennätti ottaa vastaan kiireisiltä kollegoiltaan, mutta pian hän huomasi jääneensä yksin seminaarihuoneeseen eikä tilaisuutta puheen pitämiseen tarjoutunut. Kun hän lähti instituutista kohti asuntoaan, katastrofin ainekset olivat kasautuneet hänen mieleensä. Kun sumussa hän asteli kadulla kohti asuntoaan. Ajatusmaailmaan laskeutui kaikki nielevän ahdistuksen valtava paino. Konfliktin tutkijana korostamiensa pehmeiden välineiden käytön keskeinen asema rauhan strategiassa oli nyt kokenut auttamattoman haaksirikon. Ja sen kaiken hänen piti kokea juuri tänään, eläkkeelle siirtymisensä hetkenä.

2.

Psykoterapeutti Aleksis Porras ei ollut ollenkaan hämmästynyt konfliktintutkijan yhteydenotosta. Ahdistus ja huoli tulevaisuuden epävarmuudesta, arkipäivän turvallisuudesta ja kulttuurisista uhkakuvista painoi kansalaisia – saati sitten myrskyn silmässä toimivaa alan ammattilaista. Vastaanottokalenteri oli jo nopealla tahdilla ehtinyt täyttyä kuukaudeksi eteen päin, mutta sopiva aika toki saatiin kollegiaalisista syistä järjestetyksi.

Parin päivän kuluttua Kustaa Koivunjuuri huomasi keskustelewansa ikään kuin puolivirallisella tasolla psykoterapeutin kotona teepöydän ääressä. Luomua tietysti, tämä oli tuttavallisesti ilmoittanut tarjoillessaan teetä, ja lisännyt vielä, että kuivatut lehdet olivat kehitysmaiden satoa ja vielä paikan päällä pakattua.

Se oli hyvä avaus keskustelulle. Konfliktintutkija sai tuntuman siihen kasvualustaan, jota oli omalta osaltaan koettanut hoitaa. Näin hän itse oivalsi tilanteen, ja jotenkin kevyt tunnelma irrotti ajatusmaailman niiltä uriltaan, joihin se oli ajautunut. Viime päivien ajan hänen mielessään oli pyörinyt jatkuvan uutisvirran edessä kokemansa avuttomuus ja ahdistus. Konfliktintutkijan oli nyt astuttava oman mielensä näyttämölle ja ratkaistava sen yhä kärjistyvämmät konfliktit ennen kuin tuhoavat voimat pääsisivät lopullisesti irti kahleistaan. Traagisiin mittasuhteisiin tuntui jo nousseen se tosiasia, että hän ei voinut terapoida itseään työnsä välityksellä. Hän oli vailla sitä virallista statustaan, joka sentään aiemmin oli tarjonnut vielä edes jonkinlaisen suojakilven.

Keskustelun tiettyssä vaiheessa psykoterapeutti piti luovan tauon. Katsoen konfliktintutkijaa vakavoituneena hän pyysi tätä rentoutumaan pehmustella tuolillaan ja siirtymään lapsuutensa ja nuoruutensa kokemustodellisuuteen.

– *Kerropa, minkälaiset asiat tai tilanteet erityisesti huvittivat sinua ja saivat sinut nauramaan?*

Kohta terapeutti sai kuulla kiinnostavia yksityiskohtia siitä, miten tiettyjen laulujen sanoja väänneltiin, ja isommat pojat tekivät niistä aika rivojakin versioita. Suosituin oli *Rovaniemen markkinoilla*, jota hienommat ihmiset nimittivät jo muutenkin kauheaksi renkutukseksi ja jonka laulaminen pitäisi lailla kieltää.

– *No, se elokuvakin minun piti nähdä, ja pääsinkin sinne isäni turvallisessa seurassa. Asuimme tehdaspaikkakunnalla, ja elokuvia näytettiin vielä silloin palokunnantalolla.*

Kustaa Koivunjuuri innostui siteeraamaan muutamia sanoitusväännöksiä, joista kovinta kamaa oli tehtaan varjossa elävien isompien poikien laulut, joita hän oli kuullut luistinradalla.

– *Rovaniemen markkinoilla toiset kaivoivat kultaa, sillä aikaa pusikossa minä...*

– *Tämäkö jäi sinun mieleesi kaikkein selkeimmin?*

Konfliktintutkija tuntui hämmästyvän kuullessaan terapeutin vakavalla ja asiallisella äänellä esittämän kysymyksen. Hän vaikenä ja näytti keskittyvän johonkin. Lopulta hän katsoi terapeuttia kuin lausuakseen totuuden koko elämästä.

– *Kesämökille tuli vieraisille Tampereella asuvat kummivanhempani ja heidän poikansa. Matti oli minua muutamaa vuotta vanhempi. Meillä oli mukavaa käydä ongel-*

la ja heittää tikkaa ja tehdä rekillä kieppejä ja kipejä. Kun menimme rantasaunaan, niin Matti lausui minulle merkillisen runon, kuin jonkinlaisena minulle uskottuna salaisuutena.

Kustaa Koivunjuuri katsoi vakavana terapeuttiinsa. Tämä nyökkäsi ja jäi rauhallisena odottamaan. Lopulta konfliktintutkija sai tahdonvoimaa lausua säkeet. Ne kertovat intiimiin alueeseen kohdistuvasta lääkärintarkastuksesta, johon minä-kertoja on jostain syystä joutunut. Runon alussa lyhyesti kuvattu lääkärin lämpimän käden kosketus avaa ehkä hieman monitulkintaisenkin ulottuvuuden, mutta seuraavat säkeet kääntävät nopeasti tilanteen:

– *Niin lääkäri sanoi mulle: "Kuse tuohon kuppiini." Ja minä kun kusta koetin, minun silmissäni musteni. Ja minä sanoin lääkärille: "Kuse itse kuppiisi". Tästäkö lääkäri suuttui, iski kusipullon kallooni. Ja lääkäri sanoi mulle: "En koske sinun..."*

Kustaa Koivunjuuri suorastaan räjähti nauruun kuullessaan omat sanansa. Terapeutti sen sijaan pysyi vaiti ja vakavana. Tilanne tuntui konfliktintutkijasta nyt äärimmäisen huvittavalta.

– *Tiedätkö, että tulit antaneeksi itsellesi vapautuksen?*

– *Minkälaisen vapautuksen?*

– *Runosi on auktoriteetin kuristavasta otteesta vapautumisen allegoria, jonka nostit tajunnastasi. Se on tervehdyttävä voima.*

– *Millä tavalla?*

– *Sinun pääsi kesti sen kostoiskun.*

– *Niin kai. Mutta pullon lyöminen päähän on tuskallista kaikessa koomisuudessaan.*

– *Auktoriteetin kosto voi aiheuttaa kriisitilanteessa kyvyttömyyden, viedä potenssin. Mutta sinä toivot jälleen. Hallussasi olevat parantavat sanat alkavat toimia sinussa. Sinä nauroit itsesi ulos ahdistuksestasi. Uskalsit nauraa henkisiä voimiasi tuhoavalle ja niitä kahlehtivalle mahdollille, joka ulkoisesti ruumiillistuu niillä kammottavilla kuoleman ja kidutuksen kentillä, joista pakolaisten virta saa alkunsa.*

Kulkiessaan takaisin kotiinsa Kustaa Koivunjuuri pohti hämmästyneenä, mitä psykoterapeutin luona tosiasiaa tapahtui. Olivatko tämän sanat vain jonkinlaista suggestiota, joka nopeasti haihtuu pois?

Ilta oli hämärtynyt. Konfliktintutkija pysähtyi ja katseli ympärilleen. Keskikaupungin monenkirjavat valot ja niiden heijastuminen sateen kostuttamalla asfaltilla loivat kul-

kijoiden jalkojen alla kummallisen kauniin sillan, jonka edessä hän ikään kuin heräsi eloon. Ja tuossa pyyhältää ohi raitiovaunu. Sen määrätietoinen liike oli niin sulavaa ja kevyttä. Kiskot heijastuivat sateenkaaren väreissä.

Seuraavana aamuna Kustaa Koivunjuuri sai puhelun instituutista. Siellä järjestettäisiin uudelleen tilaisuus hänen eläkkeelle siirtymisensä merkeissä. Kun hän sovittuna päivänä ja kellonaikana saapui entiselle työpaikalleen, häntä olivat toivottamassa tervetulleeksi kollegojen ja instituutin johtajan lisäksi lehdistöä ja jopa ministeriönkin edustajia. Varsinainen juhlatilaisuus järjestettiin luentosalissa, ja sen huipentumana paljastettiin piirros, jonka taiteellisesti ansioitunut kollega oli kaikessa hiljaisuudessa hänestä tehnyt. Taulu ripustettiin luentosalin seinälle.

Puheessaan Kustaa Koivunjuuri muistutti lapsuudessa mieleen jääneestä runosta tai paremminkin laulusta, jossa hämähäkki kiipeää kutomalleen langalle, mutta rankan sateen edessä kävi niin kuin kävi. Sitten aurinko armas kuivaa sateen ja hämähäkki kiipeää uudelleen. Puhe perustui lähes kokonaisuudessaan allegorioihin, ja kielikuvat tuntuivat suorastaan elimellisesti kasvaneen Kustaa Koivunjuuren olemukseen. Luentosali täyttyi tervehdyttävistä ajatuksista, joita kuulijat itse omasta tietoisuudestaan ammensivat.

Konfliktitutkijan viimeinen puhe tuli olemaan hänelle uuden elämän ja toiminnan alku ihmisenä ja yhteiskunnallisena vaikuttajana.

5. PULLOPOSTIA RUOTSINLAIVALTA

1.

Iso laiva irtautui verkkaisesti satamalaiturilta ja tuttu melodia alkoi soida. Se kantautui hytteihin ja käytäville seireenien vastustamattoman kutsun lailla, kaikkialle ja kaikkiin tiloihin julistaen sanomaansa unelmista, jotka odottavat toteuttamistaan. Sitten kuulutukset seurasivat toisiaan monilla kielillä muistuttaen ajan rientämisen haasteista. Vaikka ollaankin matkalla nautintoihin, on aina syytä korostaa, mikä on ihmisen osa tässä maallisessa elämässämme. On tehtävä työtä myös mielihyvän ansaitsemiseksi. Toki ollaan irtauduttu arjesta, mutta ihminen on aina itse oman onnensa seppä. On tartuttava toimeen asioiden edistämiseksi.

Kilpajuoksu aikaa vastaan on näin julistettu, ja informaatio illan runsaasta ohjelmasta ja ostotarjonnasta ja ravintolapalveluista aina rulettipöydän antimisiin saakka loihittiin kaikkien lähelle mahdollisuuksien maailman. Suunnistautuminen runsauden olotilaa kohti on alkanut. Hyttikerrosten pitkät käytävät täyttyvät palvelukaduille eri kerroksiin rientävistä ryhmistä ja myös monista yksittäisistä kulkijoista.

Käsi kädessä kävelevien pariskuntien osalta on melko helppoa päätellä yhdessä olemisen ajallinen pituus. Tarvitaan vain hieman analyttistä silmää, eleiden ja ilmeiden tarkkailua. Vuosikymmeniä kestäneessä suhteessa olevien kulkemisessa korostuu harmonia. Liikkeet noudattavat pehmeitä ja pyöreitä kuvioita. Katse on rauhallinen ja jotenkin hyvin vakaa. Toisensa löytäneitä tai pikatutustumisvaiheessa olevia pareja sitä vastoin ympäröi voimakas energinen aura. Se säteilee ja välkehtii silmistä ja kuvastuu kasvoista. Ikään kuin elämän salaisuuden verhot olisivat aukeamassa ja uudet ihmeelliset näkymät odottaisivat malttamattomasti kokijaansa. Maailma muuttuu kuhuviiniin luoman kevyen humalluttavan tunteen omaiseksi tilaksi, jossa painovoimaa ei enää tunnu olevan kahden ihmisen välillä. Kaikki mieltä vaivanneet kysymykset ja ongelmat tuntuvat tässä ihmeellisessä hetkessä saaneen ainoan oikea ratkaisunsa, sillä ne ovat äkkiä haihtuneet pois.

Laivan kymmenes kerros johtaa korkeuksiin, meritulpen raikkaaseen tuoksuun avoimen taivaan alle ja luo katseelle vapauden tavoittaa maailman laajimman saariston erikoislaatuiset ominaisuudet. Ei ihme, että erityisesti Kaukoidän maista saapuneet turistit tungeksivat Sun Deck -alueen ilta-auringon puolelle taltioimaan kännyköillään herkeämättömällä innolla kuvia ja kuvasarjoja harvinaislaatusesta maisemasta ja samalla tietysti myös toisistaan. Onhan ainutkertainen tilaisuus saada lähettää todistusmateriaalia sukulaisille ja ystäville tältä eksoottiselta seikkailulta.

Suomalaisia näkyi olevan melko vähän aurinkokannella. Muutamia lapsiperheitä oli asettunut kannen etuosaan. Strategisesti hyvä valinta, ajatteli Kalevi Heimola. Tuulen yläpuolelle eivät Kaukoidän miespuolisten turistien innokkaan tupakoinnin haittavaikutukset ulottuneet. Kannen takaosaan johtavat Smoking Area -kyltit eivät ilmeisesti tulleet noteeratuiksi innostuksen keskellä. Kannelle tulleiden tupakkamiesten käsi tarttui kuin kauko-ohjattuna reaktiona taskussa olevaan savukerasiaan ja toteuttamaan tupakan sytyttämisrituaalin.

Hän suuntasi askelensa kannen etuosassa olevaa pöytä- ja tuolirivistöä kohti. Etäämmällä olevilla istuimilla oli vielä tilaa. Sinne saapuessaan hän sattui katsahdamaan lähinnä istuvaa naapuriaan. Tämä tutki joitakin papereita ja näkyi tekevän niihin kynällä merkintöjään. Sivulta katsottuna miehen piirteet tuntuivat jotenkin niin tutuilta, että oli noustava ja käveltävä kannen reunustalle, josta hän näkisi tarkemmin miehen piirteet.

Juuri kohdalla olevien saarten ryhmä vangitsi kuitenkin hänen huomionsa. Jokaisella luonnon muodostelmalla on ainutkertainen olemuksensa. Tuossa avautuu näkymä viehättävän poukaman hiekkarantaan. Se lepää varjossa kuin odottaen aamuauringon uudistavaa valoa ja veden välkettä. Laivan laineet tuodittavat sen rauhaisaan uneen. Viehättävän maisemallisen näkymän eteen olisi voinut pysähtyä, mutta uudet saaret ja salmet lipuvat ohi. Nyt avautuu salmen takaa ilta-auringon valossa kylpevä meren selkä, johon alkavan iltaruskon värit kuvastuvat jo himmeänä hohteena.

Hän nojasi kaiteeseen hengittäen syvään jo hieman viileäksi muuttuvaa meri-ilmaa. Matala kallioluotojen ryhmä ohitettiin hätkähdyttävän läheltä. Elämän metafora sekin. Hän kääntyi ja huomasi miehen edelleenkin tutkivan papereitaan. Kuin tuntien itsensä tarkkailun kohteena mies nosti päänsä. Katse jäähmettyi hetkeksi. Kasvot kirjastuvat, kun hän näki tutun hymyn.

– *Kalle!*

– *Siinähan se on, Leksa itse korkeassa persoonassaan!*

Yllättävä tapaaminen pyyhki pois vuosikymmenet. Tarttuen toistensa hartioihin he toistavat vanhan tervehdysrituaalin. – Sukunimen alkukirjain oli määrännyt heidän tiensä kulkemaan samaan tupaan Haminan Reserviupseerikoulussa, asevelvollisuus-aikana tietysti. Leo Hopeavuori oli tuolloin lääketieteen ylioppilas ja oli päättänyt suorittaa intin pois alta ennen kandidaattia. Kalevi puolestaan oli keskeyttänyt lykkäyksensä ja saanut kirjattuna kirjeenä järkyttävältä tuntuneen määräyksen suorittaa asevelvollisuutensa Itä-Suomessa, vaikka asuikin Säkylän naapurikunnassa viiden-toista kilometrin päässä Huovrinteen kasarmeilta. Hän oli jäänyt urheilu- ja musiikkiharrastustensa vuoksi luokalleen lukioaikoinaan, mutta lopulta oli yllättänyt vanhempansa ja opettajakuntansa kirjoittamalla itsensä kevään ylioppilaaksi.

Saman ikäisinä, pari vuotta muita tuvan upseerioppilaita vanhempina, he olivat nopeasti ystävyystyneet. Urheilun merkeissä he eivät olleet aiemmin varsinaisesti tutustuneet toisiinsa, vaikka saman maakunnan seuroja edustavina harrastivat juoksulajeja ja olivat osallistuneet myös samoihin kilpailuihin, tosin eri lajeissa. Kalle vanterampana pikamatkoja, ja Leksa pitkänä ja solakkana oli saavuttanut menestystä neljänsadan aidoissa.

– *Niin. Se taisi olla joku perinteinen Ison ympyrän viesti tai mikä se olikaan, ja me päätettiin se voittaa. Mutta ne muut vähän mokasivat. Niin kuin hyvin muistat, minä aloitin viestin ja kahdensadan metrin matkalla jätin muut selvästi taakse. Sait kapulan ensimmäisenä.*

– *Neljänsataa kulki hyvin ilman aitojakin, ja kaulaa tuli muihin lisää. Mutta eihän se sitten auttanut.*

– *Pettymys se oli, että saatiin vain hopeaa.*

– *Nomen est omen, nimi on enne...*

Leksan kommentissa kalskahti kummallisen katkera sävy. Nyt vasta Kalevi oivalsi sukunimen ja hopeamitalin yhteyden. Ei olisi pitänyt ottaa puheeksi koko asiaa, hän ajatteli. Ei kai se tappio sentään ole voinut vaivannut häntä kaikki nämä vuodet, hän ajatteli.

– *No, sinullahan on elämässäsi mennyt hyvin, vaikka sitä kultaa ei silloin saatukaan... Mutta muistatko sen ikimuistaisen liftausmatkan, kun lähdettiin Haminasta ja päästiin melkoisten vaikeuksien jälkeen lopulta Helsingin liepeillä Valtatie kakkoselle. Pian me huomattiin, että risteyksestä kääntyy Mersu, ja minä sanoin, että jos tuohon nyt päästäisiin, niin huono tuuri kääntyy, ja pian oltaisiin Huittisissa saakka.*

– *Niin. Niinhän sinä sanoit...*

Helpottuneena hän huomasi hymyn nousevan Leksan kasvoille. Yhdessä he muistelivat huvittuneina tuon merkillisen matkan vaiheita. Mersu todella pysähtyi heidän kohdallaan. Kalle oli puheliaampana noussut etupenkille ja Leksa taakse. Hän oli tietysti ensi töikseen kehumut autoa, jolla kelpasi ajella. Mies oli korkeintaan kymmenen vuotta heitä vanhempi. Jotenkin viattoman avoimesti myhäillen tämä heti innostui kertomaan olevansa matkalla Harjavaltaan naisystävänsä tapaamaan. Kertoi vielä, että nyt kelpaisi samalla kihlautoakin.

– *Kyllä hän yllättyy, kun näkee minut ajavan asuntolan pihalle.*

Kummallisen verkkaisesti auto oli lähtenyt liikkeelle. Alkoi hienoinen ylämäki eikä auto oikein saanut vauhtia päälle. Moottori kyllä tuntui käyvän melko äänekkäästi.

Takaa tulevat ohittelivat. Tie alkoi kohota hieman enemmän ja kulku tuntua kummallisen tuskaiselta. Hän ajelee vahingossa ehkä ykkösvaihteella, Kalevi ajatteli ja huomasi samalla, että auto oli sisustukseltaan aika kuluneen näköinen. Ulkokuori antoi aivan toisenlaisen vaikutelman. Vihdoin oli päästy mäen laelle. Kunpa nyt laittaisi isomman vaihteen päälle. Hän vilkaisi Leksaa, joka pudisteli päätään.

Alamäessä vauhtia tuli sentään lisää, mutta moottorin ääni alkoi entisestään kasvaa. Tasamaalle tullessa körötettiin jälleen viittä kymppiä. Edessä olevan risteyksen tuntumassa oli huoltoasema.

– Pitäisiköhän poiketa Essolla ja tarkastaa, onko kaikki kunnossa?

Mies ei reagoinut mitenkään Kalevin varovaiseen ehdotukseen. Hän vain puristi ohjauspyörää ja katsoi tiukasti eteen päin. Mikähän vaihde sillä on päällä? Painaakohan se edes kaasupoljinta kunnolla?

Huoltoasema ohitettiin verkkaiseen tahtiin. Ja kun kilometrin kuluttua alkoi jälleen ylämäki olla edessä ja tie nousta, kuului kova paukahdus. Se voimasta ratin keskusta irtosi vauhdikkaasti ja putosi miehen syliin. Hänen ällistynyt ilmeensä oli näkemisen arvoinen. Konepellin alta nousi savua ja sisälle levisi kitkerää hajua. He pääsivät ulos kasseineen. Mies koetti saada auki konepeltiä ja onnistui lopulta. Savua tuprusi ilmaan.

– Vieläkin tuntuu pahalta, kun jouduimme jättämään sen kaverin sinne tien poskeen. Mutta mitä me siinä olisimme voineet tehdä? Onneksi huoltoasema oli lähellä.

– Moottori oli leikannut kiinni. Olisi pitänyt tarkastaa öljyt ennen kosintaretkää.

– Ajattelin kyllä kiittää hyvästä tarkoituksesta tai ystävällisyydestä. Mutta pelkäsin, että vain pahennan asiaa. Jotain kyllä koetin sanoa...

– Mutta jo seuraavaan autoon me saatiin kyyti. Olivat tietysti uteliaita, mitä tapahtui. Ja mehän kerroimme siitä ilosta, että nyt tuli vauhtia masiinaan. Se taisi olla Peugeot. Se takapenkillä sinun vieressäsi istuva saattoi muuten olla sekin liftaaja. Leksan sanoissa oli tuttua innostusta.

– Monesti olen miettinyt sitä, pääsikö tuo kaveri enää myöhemminkään sinne Harjavaltaan. Lauantaisin siellä oli suosittu tanssit, Valtatie Kakkosella. Kävin siellä monta kertaa. Bändin kanssakin esiinnyttiin siellä jossain rautalankatapahtumassa. Valistunut veikkaukseni on, että se nainen lähti yksin tansseihin ja tapasi porilaisen kaverin, joka oli tullut sinne hyvin huolletulla menopelillä. Ehkäpä Triumphilla. Se oli hyvä ja hieman urheilullinenkin. Sellaisella minä sain ajaa parhaina nuoruuden päivinä. Mustat nahkaistuimet olivat tyttöjen mieleen. Mutta sen onnettoman kosijan Mersu taatusti joutui romutukseen. Samoin ehkä kosinta-aikeetkin.

Leksa ei kommentoinut. Kalevi huomasi, miten ystävä vakavoitui jälleen. Jokin hänen mieltään nyt painaa, se näyttää aivan ilmeiseltä.

– Ei, mutta kuule. Sinähän tuletkin minun hyttiini. Tarjoan sinulle retkikahvit termos-pullosta ja jotain syötävääkin löytyy.

2.

Kalevin hytti oli laivan etuosassa yhdeksännessä kerroksessa. Leveä kaksoissänky hallitsi tilaa, ja iso ikkuna oli kuin jatkuvasti muuttuva maisemataulu.

– Yhden hengen hyttejä ei ole. Ruotsinlaivalla ei ilmeisesti kuulu asiaan matkustaa yksin eikä ainakaan viettää yötään yksin. Mutta täällä on kuitenkin tilaa nukkua ja tilaa unelmoida. Ehkä vuoteen tyhjälle puoliskolle joskus vielä löytyy käyttöäkin.

Leksa istuutui peilipöydän edessä olevalle pehmustetulle jakkaralle ja Kalle otti laukustaan termospullon.

– Harrastatko sinä useinkin näitä yksinäisiltä vaikuttavia matkoja?

– Ne ovat minulle hyvä irtaantumiskeino. Täällä huoneessa on rauhaisaa, kun ei tarvitse lähteä illalla mihinkään. Saa nauttia eväistä ja katsella illan hämärtyessä majakoiden tuikeita.

Kalle kaatoi pahvimukeihin kahvia, asetti karjalanpiirakkapaketin peilipöydälle ja katsahti jotenkin surumielisesti ystävänsä.

– Lähileipomon luomutuotteita. Kotimaista, paitsi riisi. No, ilmastonmuutoksen ja sademäärien jatkuvan kasvun vuoksi pelloilla saatetaan meilläkin pian viljellä riisiä. Mutta eivät ihmiset näistä juuri piittaa. Kuluttaminen jatkuu yhä kiihtyvämpää tahtiin. Maapallon luonnonvarat tyhjentyvät. Mutta kummallista kyllä, tässä hytissä on kuin äidin turvallisessa kohdussa.

– Siis vanha kunnan Sigmund Freud seuraa sinua, ja vetäydyt illaksi...

– Keväällä tuli tehtyä poikkeus, jota kadun. Lähdin katsomaan, minkälaisia tehokeinoja suosionsa huipulla oleva show-ryhmä laivan estradilla käyttää. En ehtinyt astua sisään, kun minua vastaan tuli tungoksen keskellä vaaleakutrinen kaunis luokanopettaja, ehkä viisi tai kuusi vuotta sitten laitokseltani valmistunut. Käsipuoleltaan rasta-tukkainen tummahipiäinen nuori mies. Yllätyin täysin. Käännyn takaisin ja jouduin kulkemaan jonkin aikaa heidän jäljessään. Lyhyessä ajassa ehdin kyllä nähdä yhtä ja toista. Ja muutaman päivän kuluttua kaupungilla huomasin tuon naisen työntämässä lastenvaunuja miehensä kanssa. Perheidyillä parhaimmillaan! Pari kertaa olen näh-

nyt hänen virkanaisen hillityn olemuksensa tavaratalon ruokaosaston kassajonossa perjantai-iltapäivänä, perheestään huolehtivana nykyisen ihanteen toteutumana... Niin. Kyllä minä valitsen hytin ikkunasta avautuvan öisen maiseman. Majakan valoissa sykkii kaipuun tahtiin tango merellä... Ja kun aamulla herään laivan saapuessa Tukholmaan, puen lenkkivaatteet päälle ja lähdän kannelle...

– Kuule, anteeksi kun keskeytän, mutta...

– No niin tietysti, vaimosi odottaa puhelinsoittoasi.

Leksa pudisti päätään ja jotenkin hermostuneesti avasi kansionsa, jonka sisältöä oli aurinkokannella tarkastellut.

– Kuulehan... minä suostuin ottamaan vastaan vuoden loppuun saakka jonkinlaisen avustajan tehtävän erään tietyn naistenlehden palstan hoitamiseen liittyen. Homma kyllä kuuluu seksuaaliterapeutille, mutta lupasin auttaa, kun kirjeitä oli alkanut tulla liiankin kanssa. Toimituksesta minulle lähetetään kysymyksiä, joihin erikoislääkärin ominaisuudessa kyllä kykenen vastaamaan. Tässä on kuitenkin joukossa sellainen, josta en oikein tiedä...

Kirje liittyi hieman kiusallisellakin tavalla asiaan, jota Kalevi oli tullut pitäneeksi keskustelussa esillä. Keski-ikäinen nainen kertoo työhönsä liittyvästä laivaseminaarista. Hän oli päätenyt sänkyyn miehen kanssa, jonka varustus sai hänet ”pois tolaltaan”. Kokemus vaikutti hänen avioelämäänsä. ”Tuosta yöstä on kulunut kuukauden verran, ja mieheni ei enää saa minuun sitä nautintoa, mitä hän aiemmin kykeni tarjoamaan. Sänkypuuhat hänen kanssaan jäävät vai puuhasteluksi, eivät enää sytytä minua, ja koko tilanne tuntuu minusta aivan pakkopullalta. Muuten kyllä suhteemme on ennallaan ja pidän miehestäni edelleen.”

Nimimerkin jälkeen seurasi vielä parin rivin jälkikirjoitus, joita lukiessaan Kalevi pudisteli päätään.

– Nainen tuntuu sivistyneeltä, mutta tämä...post scriptum... Tässäkö hän paljastaa totuuden?

– Minkä totuuden?

Kalevi vaipui ajatuksiinsa ja katsoi hämärtyntä merimaisemaa. Pilviä oli kerääntynyt horisonttiin asti, mutta vielä oli näkyvillä pieni kaistale iltaruskon väreissä.

– Pohjoinen puhuu, myrskyhyn aurinko vaipuu, jää punajuova, kauneuden voimaton kaipuu... Kalevi tuntui lausuvan sanansa itselleen ja vaikeni pitkään.

– Voisin veikata, että lehden vakituinen seksuaaliterapeutti on nainen. PS.-kommentti

on selvästi tuttavallinen luottamuksen osoitus eikä julkaisemista varten tarkoitettu. Kuitenkin juuri tässä tulee näkyviin kaikkein keskeisin viesti.

– Tarkoitatko, että naisten kesken lausutaan sellaista, jota ei miesten tarvitse tietää?

– Miesten olisi parempi olla tietämättä, mistä naiset puhuvat, ja ennen muuta silloin, kun...

– Minun ei siis olisi pitänyt ottaa edes väliaikaisesti vastaan kulissien takaista avustajan työtä?

– No, mitenkä vastaan tähän lukijan kysymykseen? Oletko harkinnut sitä hyssyttelevää standardivastausta?

Kalevin ironinen äänensävy hämmästytti silminnähden Leksa, joka ei osannut tai tahtonut ilmaista omaa näkemystään – ehkä peläten, että lisäisi tahtomattaan ystäväänsä tunnetasoa.

– Minäpä annan sinulle sen normaalin standardivastauksen, jonka suuntaisesti seksuaaliterapeutti sataprosenttisella varmuudella palstalleen kirjoittaa, siis julkisesti, kaikkien luettavaksi. Vaikkapa näin: ‘Keskustele miehesi kanssa siitä, mikä voisi tehdä intiimistä suhteestanne nautinnollisempaa. Tietysti fantasioita voi olla ja ne ovat ihan suositeltaviakin. Ottakaa ne luovasti käyttöönne parisuhteessanne...’ Tällainen vastaus pitää sisällään muun muassa kaikenlaisten uuden teknologian seksilelujen mukaan ottamisen sänkykamariin. Näissähän apuvälineissä on eri mittaisia työkaluja, joten nainen saa fantasioilleen ainakin hetkellistä kompensatiota ja parisuhde voi saada jatkoaikaa. Niinpä yksin jäämisen pelkoa tunteva ahdistunut mies astelee naisensa käsipuolella nöyränä poikana seksuaaliterveyskauppaan. Sellaisiahan on nykyään joka paikassa ja netissä on tavaraa lisää. Te lääkäritkin niitä suosittelette. Varmaan sinäkin. Siinä sinulle vastausrunko, jota voit käyttää ja varioida vapaasti. Mutta, tämänhän on sinulle tietysti muutenkin tuttua.

– Tässä maassa syödään ennätysmäärin mielialalääkkeitä myös hyvin toimeentulovien perheiden piirissä. Kyllä nykytilanteessa on hyvä korostaa parisuhteen merkitystä. Se pelastaa monia perheitä ja lapsia.

– Ja erityisesti miehiä, eikö niin? On parempi antaa standardivastauksia kuin kertoa totuus. Tunnusta pois.

– Niin... Tietysti miehen itsetuntoa on koetettava vahvistaa...

– Sano paremminkin, pönkittää. Mutta minun on kyllä sanottava suoraan, että nämä sovittelevat vastaukset ovat aikansa elänyttä kamaa. Olisi vihdoin syytä katsoa rehellisesti totuuteen eikä turvautua sumuverhoon.

– *No, minä odotan suoraa vastaustasi.*

Kalevi keskittyi vielä hetkeksi kirjeen sisältöön. Sitten hän otti olkalaukustaan kynän ja paperilehtiön. Hän oli aikeissa kirjoittaa jotakin, mutta katsahti ystäväänsä hieman hymyillen.

– *Minun täytyy kai nyt pyytää jopa anteeksi sanojani. Ei ollut tarkoitus mitenkään arvostella, eikä missään nimessä loukata sinua. Kiitän luottamuksesta, että näytit minulle tätä lukijan kirjettä. Mutta jälkikirjoitus todellakin paljastaa, mitä sivistyneen pinnan alta löytyy... No niin. Tässä nainen puhuu suoraan "ison peniksen kaipuusta", joka on muuttanut hänen elämänsä. Ja sitten hän vielä kääntää kaiken konkreettiselle tasolle. Hän arvioi aviomiehensä ja tuon haaveittensa kohteen ulottuvuuksia toisiinsa. Ja nyt kysymyksen kuuluu: Entä, jos hän näyttäisi kirjettään miehelleen? Miten sinä siihen suhtautuisit? Jos tuo pariskunta tulisi sinun vastaanotollesi, niin koettaisitko edelleen tarjota heille samaa standardivastausta ja vierailua seksuaaliterveyskaupan tekopenisosastolle?*

Ystävä tuntui jotenkin hätkähtävän. Hiljaisuus valtasi hytin. Kuului ainoastaan vai-meaa ilmanvaihtokanavien surinaa. Yö oli laskeutunut merelle. Laivan valot heijastuivat läheltä ohitettavaan kalliosaareen, jonka kupeella valo tuikki tasaisesti. Oltiin ilmeisesti jo tulossa Ahvenanmaan saaristoon. Kalevi ryhtyi kirjoittamaan jotakin lehtiönsä. Se tuntui käyvän nopeasti ja intensiivisesti. Lopuksi hän haki pesuhuoneesta kertakäyttömukit, joihin mahtui piripintaan puoliksi juodun lähdevesipullon sisältö. Hän tarkasteli vielä aikaansaannostaan, ja hymy alkoi vallata hänen kasvonsa.

– *No niin. Ennen kuin skoolataan, salli minun lukea tämä teksti. Pidä tuolistasi kiinni äläkä kaada sitä vettä pöydälle.*

– *Anna tulla.*

– *Varaudu nyt sitten kuulemaan totuus. "Totuus ennen gaikki, vaikk talo menis". Kukaan on näin kirjoittanut?*

– *Taitaa olla Rauman murrettä.*

– *Nortamoahan se on. Jaaritus on nimeltäs Röyskä isänd todista Myllkoske ja Leppkorve jutus.*

– *Et sinä kai sentään ole kirjoittanut vastaustasi Rauman murteella?*

– *Tässä on vastaus ihan normaalilla yleiskielellä.*

Kalevi katsoi tekstiään ja yskäisi arvokkaasti ryhtyen lukemaan julistustaan kykene-mättä peittämään poikamaista virnuilevaa ilmetään:

– *Tulet pian pettymään suurikaluiseen unelmiesi kohteeseen, sillä paikkasi ovat jo puolen vuoden kovan kulutuksen jälkeen löystyneet niin paljon, että tarvitset melkoisen tekopeniksen, jotta voisit jälleen maksimaalisesti saada suuruuden ekonomiallesi tyydytystä. Siksi olosuhteiden pakosta sinun on siirryttävä anaaliyhdyntöihin, jotka nekin varmasti kiihottavat fantasioitasi. Voit siinä tapauksessa säilyttää vielä nykyisen miehesi pelissä mukana, mikäli hän suostuu tähän joillekin hieman vastenmieliseen puuhaan. Mutta jos hän sinua vielä rakastaa, niin miksipä ei, se on teidän asianne. Kuitenkin jossain vaiheessa tarvitset isompaa, joten vasta silloin sinun kannattaa luopua puoliosastasi ja ottaa jälleen yhteyttä siihen unelmiesi mieheen. Tosin ennemmin tai myöhemmin anaaliaukkos on niin lerpautunut, että sinulla on vaikeuksia pidätellä ulosteiden valumista... mutta mitäs siitä, oletan saanut elämältä kaiken, kuten laulussa sanotaan.*

Vapautunut naurunremakka kului hytistä käytävälle. Se sai varmaankin satunnaisten ohikulkijoiden mieleen turvallisuuden tunteen. Tätä se merimatka tarjoaa. Irtautumista arjen huolista ja murheista. Ja voihan sitä sentään aina omia juomiakin nauttia, vaikka se laivan järjestyssäännöissä näennäisesti kielletäänkin. Hauskaa olla pitää.

3.

Laiva oli saapumassa Tukholmaan. Käytävältä kaikua kuulutus herätti Kalevin. Parisängyn toisella laidalla Leksa näytti vielä olevan unessa. Eilisen illan erikoislaatuiset tilanteet tulivat mieleen. Olihan se tietysti hieman outoa, että Leksa tahtoi välttämättä jäädä hänen hyttiinsä nukkumaan. Peilipöydälle oli jäänyt kirje ja siihen liittyvä Kalevin groteski vastaus, joka oli aiheuttanut kummallisen riehakkaan reaktion muuten niin hiljaiseksi ja ehkä liiankin asialliseksi muuttuneessa ystävässä. Vuosikymmenet tekevät omaa työtään, hän ajatteli korjatessaan pöydän aineistoa parempaan talteen.

Tullessaan pesuhuoneesta hän näki Leksan istuvan vuoteen reunalla katselemassa ikkunasta aukeavaa, aamuaringossa kylpevää kaupunkimaisemaa. Laiva oli hiljalleen lipumassa läntiseen määränpäähensä.

– *Tuli mieleen tuossa partaa ajaessa RUK:n loppusodan viimeinen aamu. Muistatko, missä oltiin?*

– *Mehän päädyttiin lopulta jonnekin meren rannalle. Koko viikko oli jatkuvaa liikkeellä oloa päivin ja öisin. Taisteluita ja tiedusteluita ja nopeita ryhmyksiä aseisiin ja jälleen polkupyörämarsseja paikasta toiseen. Lopuksi me oltiin vartiossa jossain korkealla paikalla.*

– *Se oli kallioniemi. Tultiin yöllä. Joukkue ryhmittyi taakse, ja me tähytettiin idän suuntaan. Ei sieltä tullut vihollista. Yö alkoi väistyä ja sade oli lakannut. Takana melkoinen jotos... Me istuttiin ison petäjän kupeessa ja sinä torkahdit. Annoin sinun nuk-*

kua ja katsoin, ettei komppanian päällikkö tullut tarkastuskäynnille. Lopulta kuulin risahduksia ja herätin sinut. Sieltä tuli taistelulähetti, joka ilmoitti, että sota on loppunut. Kun sitten pakkasimme reppumme ja rensselimme, niin pysähdyimme katselemaan auringon nousua. Sanoin jotakin sellaista, että tätä hetkeä en tule unohtamaan. En osannut pukea sanoiksi tuntemustani. Mutta sellaista ei enää tule. Ei koskaan.

– Mitä sillä mahdat tarkoittaa?

Kalevi katsoi vaieten hytin ikkunasta valkeiden lokkien kaartelua ja pyyhki kuin vai-vihkaa poskelleen valuvan kyynelen. Lopulta hän jatkoi puhettaan yllättävän hiljaisella äänellä.

– *Silloin me oltiin todellisia voittajia. Sitä joutui ponnistamaan tahtoelämänsä esiin. Eikä nälän tunnettakaan enää lopulta ollut, sekin oli haihtunut pois. Jäljellä vain puhdas tahto. Päivät ja yöt liikekannalla, käskyjä noudattavana ja käskyjä antavana. Ja lopulta kaikki pysähtyy. Aamu. Aurinko.*

– *Ylösnousemuksen hetki. Magnus Enckell, Tampereen Tuomiokirkon alttarifresko...*

– *Juuri näin. Siinä se viivähti, näyttäytyi hetkeksi. Ylösnousemuksen painoton olotila. Ja kun lähdettiin pahuumarssille, myös arki saapui. Tulevaisuus, työt ja huolet. Nälkä ja jano.*

– *Olihan se sentään ilon aihe, kun selvittiin loppusodasta. Kai sentään muistat, miten vapautuneita oltiin, kun lopulta saavuttiin koululle ja omaan tupaan. Edessä loma ja sitten lopulta varusteiden luovutus.*

Kalevi katseli mielteliäänä tuttua kaupunkimaisemaa, jonne hän oli monta kertaa nuoruudessaan laivasta astunut. Lukioaikoina hän oli ollut täällä kesätoissa. Viimeisenä kesänä ennen abiturienttiaikaa hän oli työskennellyt Atlas Copcon tehtaan lähettämössä. Kun työsuhteen loppumisen aika oli käsillä, osastopäällikkö oli kutsunut hänet toimistoonsa. Siellä hänelle esitettiin mahdollisuus siirtyä Wallenberg-konsernin koulutukseen. Ylioppilastutkinnon suorittaminen olisi turhaa ajan hukkaa.

– *Mikäli olisin suostunut tarjoukseen, en olisi läsnä tässä hytissä enkä olisi kirjoittanut sinulle sitä realistista vastauskirjettä, josta käy esiin totuus miehen elämästä.*

– Kadutko sinä?

– *En. En kumpaakaan. Mutta silti...tämä maisema on minulle hyvin kaunis.*

Kalevi tuijotti jotakin ikkunasta avautuvan maiseman kiinnekohtaa ja tuntui unohtaneen itsensä.

Lopulta säpsähtäen kuin eloon heränneenä hän katsoi kelloaan.

– *Ohhoh! Valmistautukaa laivan kannelle lähtöön, aamulenkkiä varten. Varusteet: lenkkikengät, kevyet urheiluvaatteet ja aurinkolasit. Aikaa 15 minuuttia. Jatkakaa.*

– *Herra luutnantti, lähden omaan hyttiin varustautumaan käskyn mukaisesti asusteisiin ilmoittaudun hyttinne ovella viidentoista minuutin kuluttua. Hymynkare huulillaan ja sotilaallisesti ovella kumartaen Leksa poistui käytävälle.*

Aurinkokansi oli täysin tyhjä. Eikä ihmekään, sillä kellot osoittivat Ruotsin ajassa puolta seitsemää. Aamuauringon kirkkaus heijastui valkokylkisen laivan korkeimmalle tasanteelle. Suurista ilmanvaihtoluukuista työntyvä hurina yhtyi kuin korkeamassa potenssissa laivan moottorien ääneen.

– *Aurinkolaseja tarvitset erityisesti, kun lähdet juoksemaan takasuoraa. Viestin vaihto tapahtuu ennen takakaarretta.*

Leksa pudisteli päätään huvittuneena.

– *Sinun seurassasi eivät yllätykset lopu. Mutta eihän sinulla ole viestikapulaakaan.*

Kalevi näytti kädessään pitämäänsä puolen litran vesipulloa. Siinä ei ollut vettä.
– *Tässähän se on. Ja vieläpä laivayhtiön omalla etiketillä. Ergonomisesti erinomainen kapula. Ojennan sen sinulle, luonnollisesti yläosa edellä, niin että saat kouraasi hyvän otteen tästä kapeammasta kohdasta.*

Leksa otti pullon käteensä, tarkasteli ja ravisteli sitä.

– *Mitä ihmettä sinä olet pannut tänne sisälle?*

– *Siinä on viesti, hyvä mies! Viesti, paperille kirjoitettuna. Täytyyhän todellisen viestikapulan sisällä olla viesti. Olen koko ikäni ihmetellyt sitä, miksi viestikilpailuissa käytetään pelkkiä kapuloita, joiden sisällä ei ole mitään viestiä. No, hiihto- ja uintiviestit ovat asia erikseen, kun niissä ei mitään viestikapuloita vaihdeta. Mutta varsinainen viestijuoksu perustuu viestikapulan vaihtamiseen juoksijalta toiselle. On kummallista, että mitään viestiä kapuloiden sisältä ei löydy. Kaikkien loppukilpailuun päässeiden joukkueiden viestikapuloiden sisään pitäisi panna viesti, julistus ihmisyyden nimissä. Viestijuoksukilpailujen tarkoitus ja päämäärä pitäisi kyllä olla jalo kilvoittelu siitä, mikä joukkue saa julistaa humanisuuden sanoman yleisölle. Muuta palkintoa ei viestijuoksukilpailussa saisi olla, sillä viestijulistus on kaikkien kilpailulajien kunniakkain palkinto.*

Hämmästyneenä ja häkeltyneenä Leksa oli kuunnellut Kalevin tunteikasta julistusta viestijuoksun todellisesta olemuksesta ja päämäärästä ikään kuin urheilun ihanteellisena perikuvana. Nyt pitäisi sanoa jotain, kommentoida... Ehkä todeta, että Kalevin valinta kirjoittaa ylioppilaaksi ja sitten opiskella köyhässä kotimaassa oli ehdotto-

masti oikea. Syvällisistä ja uusista näkökulmista elämään ja ihmisyyteen olivat hänen oppilaansa yliopiston luentosaleissa ja seminaareissa varmasti voineet nauttia.

Leksa katsoi parhaaksi vaieta. Nyt ei enää sanoja tarvittu. Oli verryteltävä viestijuoksu varten. Keskityttävä. He juoksivat pari lämmittelykierrosta välillä etunojapunnerruksia ottaen. Hän katsoi ihmeissään Kalevin vaivattoman tuntuista suoritusta, jonka hän keskeytti tietyn luvun kohdalla.

– *Montako kertaa?*

– *Kahdeksankymmentäkaksi.*

– *Miksi juuri kahdeksankymmentäkaksi?*

– *Kahdeksikko muodostuu kahdesta ympyrästä, jotka minulle merkitsevät kahta sormusta. Ja luku kaksi alleviivaa tätä päämäärää. Kun ryhdyn tekemään etunojapunnerruksia, teen niitä nykyään aina kahdeksankymmentä kaksi kertaa.*

Kalevi lausui sanansa kuin ilmoittaen salaisuuden. Leksa huomasi ystävänsä kasvojen vakavuuden.

– *Muuten...kuinka kauan aikaa on kulunut avioerostasi?*

– *Liian kauan.*

Leksa oli asettanut kysymyksensä varoen, kuin tunnustellen. Kalevin vastaus oli vieläkin vaimeampi kuin aikaisempi. Ikään kuin hän olisi lausunut sanansa muistuttaakseen itseään omasta tilanteestaan. – He olivat saapuneet kannen etuosaan, pöytien ja tuolien kohdalle. Samalle paikalle, jossa olivat tavanneet toisensa. Kalevi kokosi itsensä tahdonvoimallaan.

– *Ison ympyrän viesti juostaan uudelleen. Vestinviejät paikoilleen!*

Saavuttuaan viestinvaihtopaikalle kaarteen tuntumaan Leksa heilautti kättään. Kalevi kyyristyi lähtöasentoon. Hän sähähti liikkeelle kuin ammus ja lähestyi pelottavan nopeasti vaihtopaikkaa.

”Tämä ei totisesti olekaan leikkiä”, ehti Leksa tajuta ennen kuin selkäytimestään tulleen reaktion voimasta lähti liikkeelle. Vaihtoalueen raja alkoi lähestyä. Hän oli päässyt vauhtiin ja juoksurytminsä säilyttäen ojensi oikean kätensä taakse. Kuin sveitsiläisen kellon tarkkuudella juuri oikealla hetkellä hän tunsu kourassaan nopean iskun ja kevyen kapulan kämmenellään. Se olisi helposti pudonnut, mutta etusormi ja peukalo osuivat pullon yläosan kapean vyötärön kohdalle. Hän veti kaartein tasaisesti laskeutellen. Kun pitkä suora aukeni, hän pani kaiken peliin ja sivuutti vauhdilla maalin,

joka oli alas vievien rappujen kohdalla. Vaivoin hän sai pysäytettyä vauhtinsa ennen komentosillan edessä olevaa aitaa.

Kalevi oli hiljentänyt juoksuaan verryttelytasolle, mutta ehti nähdä, kun Leksa maalin kohdalla nosti molemmat kätensä, ja oikeassa kourassa kiilteli aamuauringon valossa erikoislaatuinen viestikapula. Hän kiirehti iloisena ystävänsä luo. Voittajat halusivat toisiaan.

– *Upeaa, Leksa! Kultaa tuli!*

Samalla alkoi kuulua ”bravo”-huutoja ja kättentaputuksia. Aidan toisella puolella komentosillan alapuolella istui laivan henkilökuntaa valkoisine polettipaitoineen. Muutama oli peräti noussut seisomaan.

Ennen kuin he lähtivät aurinkokannelta, Leksa pysähtyi rappujen tuntumaan. Hän katsoi viestikapulan sisällä olevaa paperikääröä.

– *Taidanpa arvata, mikä viesti täällä on.*

– *Niin. Siellä on se kirje ja tietysti myös kirjoittamani vastaus.*

Leksa ei vieläkään astunut rapuille, vaan näytti käyvän sisäistä kamppailua.

– *Kuulepa. Tartu tukevasti kiinni kaiteeseen, ettet putoa. Minun on tunnustettava sinulle jotain.*

– *Niin. Kerro vaan, hyvä aseveli.*

– *Se kirje, johon sinä kirjoitit vastauksesi...sen kirjeen on kirjoittanut minun aviopuolisoni.*

Hiljaisuutta kesti pitkään. Lähellä lentävien lokkien kirkuva ääni sekoittui laivan taustahurinaan.

– *Oletko aivan varma?*

– *Olen, sataprosenttisen varma. Mutta älä kysy, miten sain sen selville.*

– *En kysy.*

Kalevi tarttui ystävänsä hartioista ja tunsu vavahtelun. Lopulta Leksa otti aurinkolasinsa ja pyyhki kyynelensä.

– *Leksa, sinä olet...me olemme...kokeneet kumpikin toisen loppusodan. Aurinko on*

noussut. Katsopa, kuinka sininen on taivas. Nyt lähdemme vaihtamaan vaatteet, ja sitten erikoisaamiainen odottaa. Aamukahvi ja runsas buffet, josta on varaa valita. Tässä vaiheessa saamme vielä parhaat näköalapaikatkin, ikkunan läheltä. Laiva kulkee Tukholman saaristossa kaunista reittiä. Viehättävien talojen ryhmiä ja kyliä. Ohitamme kapean salmen kohdalla vanhan linnakkeenkin aivan läheltä. Se on jo nähtävyyksensä. – Välillä haetaan ruokaa lisää. Ja uutta kahvia saadaan, jos vanha loppuu kannusta. Iäkkäämmät avioparit tulevat ensimmäisinä aamiaiselle. Ne liikkuvat ikään kuin pehmeitä ja pyöreitä kuvioita noudattaen. Katse on rauhallinen ja vakaa. Sellaisia voi nykyäänkin nähdä. Ja sekin on kaunista, ja rauhoittavaa samalla. Ja Maarianhaminaan tultaessa voimme alkaa pikkuhiljaa valmistautua lounaaseen, toiseen kattaukseen. Sitä ennen meillä on miellyttävä tilaisuus kävellä kannella, istua ja nauttia saariston kauneudesta. Meitä odottaa hyvä päivä...

Kun laiva lopulta illan suussa lähestyi satamaa, aseveljet olivat pakanneet laukkunsa ja katselivat lähtökerroksen kannelta kummallekin tuttuja Ruissalon rantoja.

– *Leksa. Nyt, kun sinun hallussasi on viestikapula, kysyisin sinulta luottamuksella: Oletko valmis antamaan anteeksi vaimollesi?*

– *Olen.*

– *Aiotko jatkaa avioliittoaasi?*

– *En.*

– *Hyvä. Ketään ei voi vaatia elämään helvetissä.*

Satamarakennuksen ulkopuolella he pysähtyivät ja hyvästelivät toisiaan vanhan tavan mukaan. Sitten he lähtivät kantamuksineen omiin suuntiinsa.

6. PANDORAN LIPAS

1.

Sosiaalityöntekijä Raimo Tähkämäen kohtaloksi oli tullut irtisanominen kaupungin sosiaali- ja terveydenhoidon sektorille kohdistettujen säästötavoitteiden seurauksena. Siitä johdannaisvaikutuksena myös avopuoliso Kaisa näki hyvän syyn irtisanoutua kaksi puoli vuotta kestäneestä suhteestaan.

Mies täyttäisi parin kuukauden kuluttua jo 40 vuotta, joten työpaikan saaminen jo muutenkin tulisi vaikeutumaan ikämittarin alkaessa toden teolla raksuttaa kohti puolen vuosisadan rajapyykkiä. Puhumattakaan työvoiman ylitarjonnasta... Oppilaitokset suoltavat uumenistaan jatkuvalla syötöllä uusia työnhakijoita sosiaalialalle. – Niin, ja sitä paitsi edellisen suhteen hedelmänä syntyneen 4 vuotta täyttävän Johannan päivähoito-oikeutta tultaisiin rajaamaan. Kotona olevien vanhempien lapsille jää vain puolipäiväinen oikeus päivähoitoon. Näin oli kaupunginvaltuusto suuressa viisaudessaan päättänyt, tosin äänestyksen jälkeen. Kaikin puolin järkevä ja taloudellisesti turvallisinta on aloittaa uusi elämänvaihe yksinhuoltajana. Kaisalle järjestyikin nopeasti tilava kaksio juuri valmistuneesta kaupungin vuokrakerrostalosta ydinkeskustan tuntumasta.

Raimon tilanne oli vaikeampi. Hän joutui etsimään väheneviin tuloihinsa nähden sopivaa asuntoa vapailta markkinoilta. Lopulta löytyi tuttavien vihjeen perusteella yksiö, joka sijaitsi teollisuusalueelta kaupunkiin johtavan liikenneväylän varrelta. Asunto oli viereisen konepajayrityksen omistuksessa ja toiminut aikanaan työntekijöiden sosiaalisenä tilana ja sen jälkeen eräänlaisena lemmenpesänä. Tosin tästä jälkimmäisestä asiasta kiersi vain epämääräisiä juoruja konepajan johtajaan liittyen. Johtajan avioeron vuoksi pihan perällä oleva yksiö oli nyt jäänyt käytöstä vapaaksi.

Kummallisella tavalla elämä ottaa ja antaa. Ero avopuolisosta oli vienyt Raimolta asunnon, mutta toisen ihmisen avioero puolestaan antoi hänelle takaisin kiinnkohdan, josta voisi ponnistaa takaisin pinnalle, elämän aalloille. Hyvinkin kohtuullisen vuokran yli jäi ainakin toistaiseksi vielä mukavasti käyttörahaa ruokaan ja bussilippuihin. Julkinen liikenne kaupungin suuntaan ja sieltä takaisin oli vilkasta eikä tarvinnut aikatauluja opetella ulkoa. Kunhan meni pysäkillä, niin kohta kaupungin liikenteen bussi poimi kyytiin.

Ensi kertaa pitkiin aikoihin Raimo tunsu turvallisuuden kehän ympäröivän itseään. Ei tarvinnut huolehtia toisten asioista, joutua epäluulon ja jopa vihankin kohteeksi, kun

piti puuttua vaikeuksiin joutuneiden ihmisten ja perheiden elämän kulkuun ja koettaa luoda synkkyuden keskelle edes rahtusen toivoa. Hänellä olisi nyt huolehdittavana ainoastaan oma itsensä ja oma tilanteensa. Tarvittaisiin vain ne oikeat sanat, jotka hän lausuisi itselleen. Sanat, jotka saisivat aikaan suunnan muutoksen ja loisivat lähtökohdan uuteen alkuun.

Sanoja, sisäistä puhetta, pelastavia ajatuksia...niitä hän odotti. Ja sopivin paikka sanojen maailman avautumiselle ja niiden inspiroivalle virtaukselle on tietysti valtaviin sanamäärien varasto, kaupungin pääkirjasto. Se tulikin hänelle tärkeäksi kiinnekohdaksi tai paremminkin sanoen henkiseksi kodiksi. Samalla hän vasta nyt ymmärsi, miten suuren palveluksen kaupunki antaa asukkailleen tarjoamalla kaikille vapaan tilan, jonne voi tulla oleskelemaan ja viettämään aikaa mukavasti lehtiä lukien ja välillä lukusalin tietokoneiden ääressä puuhastellen ja tietysti kirjoja lainaten. Ja tuolla portaiden yläpäässä avautui musiikkikirjasto. Raimo saapui pääkirjastoon joka päivä. Se oli hänelle eräänlainen inspiroiva ajatushautomo tai sattumageneraattori. Täältä hän odotti löytävänsä uudelleen sen langan, joka johdattaisi ulos labyrintistä, johon hän oli pudonnut tai pudotettu.

“Etsivä löytää ja kolkuttavalle avataan”. Näitä sanoja hän ajatteli usein tarttuessaan lehtilukusalin monipuoliseen tarjontaan. Erästä aikakauslehteä selaillessaan hänen silmänsä osuivat *”Pyhyden polku”* -otsikolla julkaistuun artikkeliin. Se kertoi nykyajassa toimivien erilaisia uskonnollisia liikkeitä ja yhteisöjä yhdistävistä pyrkimyksistä kannustaa ja toteuttaa puhtauteen ja eheyteen johtavaa elämää. Valon luominen ihmisen hengen maailmaan, sisäiseen kosmokseen, on ihmiskunnan pyhä tie ja pelastus. Eroavuuksia kuitenkin löytyi paljon niistä toimenpiteistä ja menetelmistä, joilla pyhyiden poluille parhaiten ihmisiä voitaisiin johdattaa.

Artikkelissa oli jotakin sellaista, jota hän tunsu odottaneensa. Hän jäi tuijottamaan viimeistä kappaletta, jossa korostettiin parisuhteen merkitystä pyhyiden tielle kohoamisessa. Äkkiä hän nousi, asetti hätäisesti lehden takaisin paikalleen ja suorastaan harppoi toiseen kerrokseen kirjahyllyjen katveeseen. Meni toista tuntia hänen etsiessään ratkaisevia sanoja, joiden juuret löytyisivät jostain antiikin ajoista peräisin olevasta ikivanhasta myytistä. Lopulta hän löysi ratkaisevan viitteen eräästä tutkielmasta, ja näin vyyhti alkoi purkautua.

Hän asettautui vapaan pöydän ääreen rauhalliseen nurkkaukseen, kantoi sinne tarvitsemansa kirjat ja avasi kannettavan tietokoneensa. Nykypäivän pieniin ja heppoisiin mobiililaitteisiin verrattuna se oli painava ja epäkäytännöllinen, mutta vankkaa tekoa ja sillä oli hyvä kirjoittaa. Välillä hän kaivoi olkalaukustaan eväisleipää ja mutusteli sitä kirjoittamisensa lomassa, ja vesipullo tarjosi hänelle tarvitsemaansa palan painiketta.

“Etsivä löytää – todellinen parisuhde pelastaa.” Siinä se on! Hän tarkasteli kirjoittamaansa esittelytekstiä. Keskusteluun johdettava vanhaa myyttiä mukaileva ja moder-

niin elämään sopiva ydinajatus oli kiteytetyssä muodossa seuraavanlainen: Kun sielut luotiin maailman alussa, niihin sisältyi jokaiseen mies ja nainen yhtenä kokonaisuutena. Sitten sielut puolitettiin ja luotiin maailma. Niinpä tässä nykymaailmassamme samasta sielusta eli samasta monadista irronneet puoliskot voivat löytää toisensa, jos ovat kehitysasteeltaan jälleensyntymän ketjussa tulleet siihen tilanteeseen, että ovat kypsät tapaamaan toisensa. Kyse on erityisesti kauneuden tajuamisesta korkeimpana päämääränä eikä suinkaan aistillisesta rakkaudesta ja seksistä, johon ympäröivä viihteellinen nykymaailma on ihmisen houkutelut ja vieroittanut hengen valosta, katkaissut yhteyden hengen elämään, henkiseen ravintoon. Kun sielujen puoliskot löytävät toisensa, siitä syntyy valtava voima: yhdessä sielunsulho ja sielunmorsian saavat aikaan mahtavia energioita. Sellaisia, että niillä voidaan muuttaa maailman kulkua siten, että odotettavissa olevat suuret maailman laajuiset ja elämä tuhoavat katastrofit voidaan vielä välttää.

2.

Kummallinen taikavoima kätkeytyy verkostojen maailmaan. Internetin tehokkuus ja sosiaalisen median luoma uudenlainen yhteisöllisyyttä luova kontakti ihmiseen saattaa sopivaan aikaan ja hetkeen liittyneenä houkutelua yllättävänkin suuret joukot mukaansa osallistumaan keskusteluun. Juuri näin kävikin. Jo viikon aikana *“Pyhä parisuhde”* -teema veti puoleensa yllättävän suuria määriä lukijoita ja osallistujia.

Seuraavan viikon aikana keskustelu *“sen ainoan oikean”* ja *“elämän pelastavan”* parisuhteen tiimoilta sai aivan uuden suunnan. Keskustelu ryöpsähti tunnepitoisiin mittasuhteisiin kohdistuen kärkeväksi sananvaihdoksi avioliitto-instituution tulevaisuudesta, sukupuolten erilaisista odotuksista parisuhdemarkkinoilla, naisen asemasta miehen alistamisen ja seksuaalisen hyväksi käytön kohteena. Esimerkkejä tarjottiin omista kokemuksista ja ne nostattivat miesten puolelta katkeria kommentteja. Lainet alkoivat lyödä yhä korkeammalle.

Suuri osa keskustelijoista oli edelleenkin idearikkaita ja innostuneita naisia, joista monet alkoivat nyt vaatia kokoontumista suureen aivoriiheen *“Pyhän parisuhde”* -liikkeen perustamisen merkeissä. *“Etsivä löytää sielunkumppaninsa”* tulisi olemaan parisuhteen pelastamisen kattojärjestö, joka ohjaisi käytännön tasolla toimivia vapaaehtoistyöntekijöitä uuden aikakauden parisuhteen toteuttamisen hengessä. Tällaisia ideoita esitettiin ja ne saivat myös kannatusta. Samalla vedottiin itse keskusteluforumin tekijään, joka asianosaisena ja asiantuntijana ryhtyisi toteuttamaan sanojaan teoiksi eli käytännössä tarttuisi toimenpiteisiin, jotta aikojen alussa samasta sielusta irtautuneet puoliskot voisivat vihdoinkin löytää toisensa. On viimeinen hetki koota yhteen valoa kantavat ja valoon uskovat ihmiset. Maailma hajoaa sotiin, saasteisiin ja henkiseen sokeuteen ellei ihminen itse voi vihdoinkin eheytyä.

Aluksi Raimo Tähkämäen päällimmäisenä tunteena oli ollut onnistumisen riemu ja

ilo. Uusien mahdollisuuksien maailma saattaisi nyt aueta hänen elämäänsä – päämääränä tietysti parisuhteen löytäminen ja omanarvon tunteen palauttaminen. Tummat pilvet alkoivat kuitenkin nopeasti nousta taivaanrannalle. Suosion eksponentiaalinen kasvu ja keskustelun saamat mittasuhteet olivat jo nousseet esiin hallitsemattomana ja kaoottisena painajaisena, jota ei päässyt pakoon. Mielipiteiden ristiaallokon edessä hän näki olevansa myrskyävällä merellä purjehtivan matkustajia täynnä olevan laivan kapteeni, jolla ei ollut merikarttaa. Pahinta, että hän ei voinut turvautua perämieheen, sillä sellaista ei ollut.

Palattuaan sekavien ajatustensa valtaamana pieneen ja askeettiseen asuntoonsa hänet valtasi pohjaton yksinäisyyden tunne ja kosminen vilu. Se sai hänet hallitsemattomasti hytisemään. Kylmyys puhalsi kehon läpi, vaikka hän oli kietonut itsensä pakuun tikkiin ja käsineet kädessä koetti juoda kuumaa teetä. Hän katseli ikkunasta harmaan konepajan pihan räikeitä valoja, jotka myöhäissyksyn pimenevässä illassa suorastaan korostuneina kirkuivat ihmiselämän raadollisuutta ja mitättömyyttä. Ikään kuin ne läpivalaisevat hänen sielunsa tyhjyyden ja ontouden, hän ajatteli.

Pahan päivän varalle säästämänsä konjakkipullo oli nyt tarpeen. Vihdoin hän tunsisi sisäisen lämmön virtaavan suoniinsa. Mutta missä se sisäinen valo mahtaa viipyä? Eipä siihen nautintoaineita oltu keksitty. Katkerat ajatukset valtasivat mielen. Hän koetti rauhoittua ja kaatoi lasiin lisää jaloa kypsytettyä kulttuurituotetta. Hän nojautui tuoliinsa ja sulki silmänsä.

Puhelimen soittoaäni havahdutti hänet, ja viimeisillä energian rippeillään hän kaivoi kännykkänsä laukustaan. Vihaisen tuntuinen miesääni esitteli itsensä ja ilmaisi tiukkaan sävyyn asiansa: kaupungin sosiaalityöntekijän ei kannattaisi kirjoittaa tuollaista tekstiä ja vielä provosoida lukijoita keskustelemaan aiheesta. Mies rauhoittui hieman kuullessaan, että *“parisuhdeprovokaattori”* ei enää ole kaupungin työntekijä. Hän osoittautui koulun rehtoriksi. Hänen vaimonsa on jo kauan opiskellut *“pyhään parisuhteeseen”* liittyviä asioita, kuten hän ironisesti korosti.

Puhelu päättyi jotenkin sovitteluvasti esitettyyn kutsuun saapua käynnille perheen kotiin. Yksiossaan hytisellä Raimolla ei ollut enää mitään menetettävää, joten hän suostui saapumaan sovittuna aikana seuraavana päivänä, joka sattui olemaan lauantai. Rivitalon edessä suurin kirjaimin komeili nimi Kotikuusi, joka ilmaisi, että hän oli saapunut oikeaan osoitteeseen. Ovi oli jätetty raolleen ja hän astui sisään. Eteiseen kantautui äänestä sananvaihtoa. Edessä olevaan avoimeen tilaan astuessaan hän näki aluksi miehen istumassa nojatuolilla sanomalehti kädessään. Lukurauhasta ei ollut tietoakaan, sillä hänen ja jossain kauempana olevan naisen välillä käytiin kiivasta sananvaihtoa. Mies havaitsi Raimon, ja kun nainen oli huutanut asiansa, mies totesi ironisesti, että edellinen puhuja oli hänen Birgitta-vaimonsa.

– *Mutta ei kauan, kuului ääni jostain kauempaa. Ehkä keittiöstä.*

– *Birgitta on löytänyt vihdoinkin sielunsulhasensa*, kommentoi mies edelleenkin pürullisellä äänensävyllä.

Kun nainen ei vastannut, lisäsi mies ärsytyskynnystä todeten, että vaimonsa oli toki jo ehtinyt hyvinkin pitkään ja perusteellisesti etsiä sitä ainoaa oikea sielunveljeään. Kommentti sai naiseen liikettä. Hän lähes juoksi miehensä eteen kirjaimellisesti tuulispäänä keltainen pitkä tukka hulmuten. Hän oli jotenkin hyvin vetävän näköinen korkeakorkoisine kenkineen ja minihameineen. Hän näytti olevan keittiöpuuhissaan esiliinasta päätellen.

– *Hän leipoo Gunnarille sämpylöitä, ehti mies sanoa ennen kuin nainen avasi sanallisen arkkunsa.*

– *Sinun rakkautesi ei ollut puhdasta, koska et ollut saanut Jumalalta vihkimystä. Sen seurauksena pahat elementaalit iskivät kiinni sinun avoimeen astraaliauraasi. Mustasukkaisuuden musta voima pani sinut pitämään minusta kiinni. Et tahtonut luovuttaa minua edes tanssilattialle pikkujouluna, vaan piti lähteä pois kesken kaiken. Niinpä minä kostin sinulle. Kostin. Mutta minä toteutin vain sen, minkä sinun itsesi esiin maanaamat ajatusolennot saivat sinussa aikaan. Minä en tehnyt mitään muuta kuin vain sen, minkä sinä itse aiheutit. En tehnyt mitään muuta. Kumpi meistä on syyllisempi? Ja kuvitteletko sinä muka olevasi syytön? Sinun mustasukkainen ajatusmaailmasi on yhtä todellinen kuin se, minkä minä toteutin.*

Mies paiskasi lehden lattialle ja nousi ylös kuin vieterin voimasta.

– *Sinä unohdat, miten minä pelastin sinut. Miten minä näin puhtaan koskemattoman kukan ja tahdoin antaa sinulle kaiken kauniin. Tahdoin varjella sinut, kovia kokeneen nuoren orpotytön. Olit kuusitoistavuotias, kun me tapasimme, mutta näytit jo 40-vuotiaalta huolien uurtamine kasvoinesi. Mutta minä vuodatin sinulle rakkauteni, ja se nuorensi ja kaunisti sinut päivä päivältä, niin että nyt 40-vuotiaana näytät kuusitoistavuotiaalta.*

– *Sinä viettelit minut, nuoren tytön. En ollut vielä nähnyt kondomeja enkä miehen sukupuolielimiä muualla, kun terveysopin kirjoissa ja ehkäisyvalistuksen oppaissa.*

– *No, nyt sinä olet niitä nähnyt ja kosto on ollut varmasti suloinen.*

– *Sinä olit rakastanut monia muita ennen minua, vaikka valehtelitkin. Jälkeen päin kyllä ihmettelin, miten se kondomin käyttö oli niin rutinoitua. No, sitä saa, mitä tilaa.*

– *Ja minä ihmettelen, mitä sinä siinä Gunnarissasi sitten oikein näet, kun tänne oikein pitää kutsua.*

– *Hänen silmänsä minä näen, ja niissä minä yhdyin taivaalliseen sielunkumppaniini.*

– *Entäs ne muut miehet ennen tätä Gunnaria? Mikä sai sinut heihin yhtymään?*

– *Minähän sanoin sen jo. Kuinka sinä voit olla niin lepsu ja vätyys, että annoit minun tehdä sen kaiken. Mutta en minä omaa perääni...pesääni...liannut. Tänne kotiin en ketään kutsunut. Ei niiden joukosta sielunkumppania löytynyt. Ja sinä hölmö vaan uskoit, että menen koulutuspäiville ja kursseille monta kertaa kuukaudessa. Eihän minun tarvinnut kuin meikata itseäni ja mennä hotellin ala-aulaan tai baariin tai mihin vaan...*

– *Hiljaa!* Mies huusi raivoissaan täysin palkein. Sitten hän murtui, käänsi selkensä ja katsoi ikkunasta ulos. Särkyneellä äänellä hän lausui: *”Minä tiesin sen, mutta en voinut uskoa.”*

– *Sinä petit nimesi ja petit minut nimelläsi.*

Nainen korosti pirullisesti sanaa “minut” ja hänen äänessään oli kammottavaa pilkkaa. Hän kääntyi kannoillaan ja asteli keittiöön piikkikorot kopisten. Raimon läsnäoloon ei kumpikaan kiinnittänyt mitään huomiota huutamisen ja nöyryyttämisen lomassa. Hän sai istua kaikessa rauhassa lipaston vieressä pienellä tuolilla.

Rehtori Usko Kotikuusi oli edelleenkin kääntyneenä ikkunaan päin katsellen ulos. Itkikö hän? Siitä ei saanut selvää eikä se Raimoa kiinnostanutkaan. Hän nousi hiljaa tuoliltaan ja otti varovaisia askeleita eteisaulaa kohti. Kun hän oli päässyt tuulikaapin ovelle, paniikki iski ja hän ryntäsi ulos kompastuen rappusille.

Hän heräsi yksionsä lattialla, jonne oli pudonnut tuoliltaan. Paksu täkki oli suojelut häntä satuttamasta itseään, mutta konjakkipullo oli kaatunut ja pulputtanut lopun sisältönsä samaiselle täkille. Kompuroidessaan ylös jaloilleen hän tajusi, miten keskustelun ainekset hänen perustamallaan nettifoorumilla olivat punoutuneet kammottavaksi tarinaksi. Se saattaa toteutua milloin tahansa todellisuudessa, hän ajatteli haparoidessaan itsensä vuoteelle. Kylmyys laskeutui jostain, ja hän koetti käpristyä peittoonsa alle mahdollisimman pieneen tilaan. Hän nukkui katkonaisesti ja aina havahtuessaan hereille hänen mielessään oli kuva Pandoran lippaasta, jonka hän oli onnettomin seurauksin aukaissut.

Seuraavana päivänä hän sulki keskustelupalstansa.

Hänet nähtiin edelleenkin usein kaupungin kirjastossa. Kerran pistäytyessään katu-
tason kahviossa hän tapasi vanhan koulukaverinsa, jolle uskoutui kertomaan, miten myytti Pandoran lippaasta oli toteutunut ja muuttanut hänen elämänsä. Jos hän nyt toimisi oman etunsa mukaisesti, hän voisi ottaa yhteyttä vaikkapa johonkin karismaattiseen kristilliseen herätysliikkeeseen ja tunnustaa suuressa tilaisuudessa kuulijakunnan edessä harharetkensä. Hän puhuisi parisuhteesta, jonka perustana on sisäinen tunto elämän pyhydestä. Ihmisen on luotava parisuhde omaan itseensä. Sen hän vihdoin-

kin kokemuksestaan voisi missä tahansa ja kenelle tahansa vilpittömästi sydäimestään vakuuttaa.

Mutta ei! Hän ei tulisi nousemaan millekään foorumille. *”Ne askelmat, joista en luovu, johtavat totuuden etsimiseen.”* Hän heilautti kättään hyvästiksi ja lähti nousemaan ylös kirjaston portaita.

7. PYRRHOKSEN VOITTO

1.

Kirjallisuuden teoriaa käsittelevä luontosarja oli jälleen vetänyt saliin kunnioitettavan määrän opiskelijoita. Syynä tuskin oli aiheen kiinnostavuus sinänsä, vaan sen pakollisuus. Sen toki ymmärsi dosentti Keijo Sulka, joka kateederinsa takaa keskittyi esittelemään teoreettista aihepiiriään koettaen pitää kuulijoiden mielenkiintoa yllä. Tämänkertaisena kohteena oleva strukturalismi ja siihen liittyvä semiotiikka ja merkisysteemien tutkimus oli luennoitsijan vahvimpia ja painavimpia kohteita hänen julkaisuluettelossaan. Samasta teemasta hän oli Suomen Akatemian vanhemman tutkijan apurahan turvin kirjoittanut viimeisimmänkin julkaisunsa. Se oli ilmestynyt elokuun lopulla, ja nyt pari kolme kuukautta myöhemmin se oli jo esitelty merkittävässä kansainvälisessä verkkojulkaisussa. Asia oli noteerattu kotimaankin yliopistoyhteisössä, ja se oli hyvä ennuste 45-vuotiaan dosentin uralle kohti professorin oppituolia tulevan kevään viranhakua ennakoiden.

Jokainen luento on ainutkertainen tilaisuus, jonka onnistuminen ei koskaan ole itsestään selvyyttä. Luentonsa edetessä Keijo Sulka teki sen huolestuttavan havainnon, että kuulijoiden tarkkaavaisuus oli selvästi herpaantunut. Hän oli ilmeisesti esitellyt keskeisiä termejä ja käsitteitä niin teoreettisesti ja paperinmakuisella kielellä, että siitä puuttui elävä ja innostava ote. Johtuiko se raskaasta syyskulukaudesta, joka opetuksen osalta oli vihdoinkin päätymässä? Vai olivatko hänen ajatuksensa jo luennon jälkeisessä ajassa, jolloin hänen oli kiirehdittävä rautatieasemalle?

Toki hän tiesi, että pelkät termien määritelmät sinänsä eivät ole oikeastaan vielä minikään arvoisia, mikäli tutkija itse ei niihin luo merkitysulottuvuutta ja intohimoista suhdetta. Ehkä opiskelijat sentään ymmärsivät strukturalismin ydinajatuksen perustuvan siihen, että ilmiö saa merkityksensä suhteestaan toisiin ilmiöihin, osana kokonaisuudesta. Struktuuri on siis tutkimuksen kohteena. Rakenne, sitä muodostavien elementtien välisten suhteiden järjestelmänä, siitä on kyse. On pyrittävä löytämään osien väliset suhteet ja kokonaisuuden yhtenäisyys. Sitä hän koetti nyt toistaa, ja huomasi ikään kuin kiertävänsä samaa ympyrää eikä kyennyt varsinaisesti valaisemaan asiaansa mitenkään selkeästi.

Strukturalismin kasvualustaan hän ei saanut luotua elävää yhteyttä. Kun perusta jää pelkän teoreettisen määrittelyn tasolle, niin rakennetta muodostaviin suhteisiin kohdistuvat tutkimukselliset työkalut eivät avaudu. Sen hän huomasi vihdoinkin luentonsa puolen välin paikkeilla. Jäljellä olevat 45 minuuttia olisivat niin kiusallisia, että hän

lopetti luentonsa ennen määräaikaan ja ilmoitti joutuvansa kiirehtimään kokoukseen toiselle paikkakunnalle julkisilla kulkuvälineillä. Hän lupasi abstraktille tasolle jäänyttä aihetta valaista konkreettisesti ylihuomenna perjantaina, periodiopetuksena pidetyn luontosarja viimeisellä tunnilla.

2.

Kiskobussin dieselmoottorin jyrinä saatteli hänet sisään vaunuun. Aukaistuaan välioven ja astuessaan keskiosan matkustamoon hän aisti miltei kuuman tuulen käyvän kasvohinsa. Lämmityslaitteet puhalsivat täydellä teholla. Elettiin joulukuun toisella viikolla. Kotimaan lämpöennätyksiä oli tehty lähes päivittäin ikään kuin muistuttamassa Pariisin ilmastokokouksen ajankohtaisuudesta. Olisi hyvä ottaa huomioon ulkoilman lämpötila ja sen mukaan säätää ilmastoinnin tasoa, hän ajatteli aukaistessaan ikkunan. Siitä tuli kuitenkin sisään niin voimakasta dieselin katkua, että hänen oli saman tien se suljettava. Siinä tarvittiin voimaa, mutta onnistuihan se kolmannella yrittämällä.

Asettuessaan istumaan hän riisui päältään myös bleiserinsä, höllensi solmiotaan ja vapautti paitansa ylimmän napin. Ehkä näin tässä helteessä kykenee jotenkin kestäämään lähes tunnin mittaisen istumisen, hän ajatteli kääriessään hihojaan. Samassa sisään pelmahti neljä tyttöä, tai pitäisikö sanoa nuorta tyttöä. Hän jäi pohtimaan kielellisten ilmaisujen epätarkkuutta. Jos sanoisi pelkästään ”neljä tyttöä”, niin se tarkoittaisi pikemminkin heidän olevan hyvin nuoria, esimerkiksi alle kymmenvuotiaita, siis pikkutyttöjä. Mutta jos sanoisi ”neljä nuorta tyttöä”, niin tuo ilmaisu viittaisi enemmän nuoriin naisiin kuin pikkutyttöihin.

He olivat arviolta viisitoista-kuusitoistavuotiaita. Ulkoista olemusta yhdisti vaaleansävyinen leveä ja pitkä huivi, jonka jokainen oli kietonut hiustensa suojaksi ja se laskeutui hartioille ja kaulan ympäri. Täsmälleen samaan tapaan hiukset peitettyinä oli juuri esiintynyt television uutislähetyksessä ulkomaankauppa- ja kehitysministeri, joka hallituksen naispuolisena edustajana oli johtamassa poikkeuksellisen suurta yritysvaltuuskuntaa Lähi-Itään suuntautuneella matkalla kaupan ja investointien edistämiseksi. Suomalaisen teknologian huippuosaaminen – biotalous, cleantech, tietoliikennesektorit, rakentaminen – oli edustettuna korkeimmalla mahdollisella tasolla Koneesta Wärtsilään, Nokiasta Orion Pharmaan. Televisiokuva oli välittynyt Iranin pääkaupungista, ja kaikin puolin tyylikkäästi esiintynyt ministeri oli lehdistötilaisuudessa jatkuvan salamavalojen välkkeen kohteena.

Vaunun korkea lämpötila ei saanut tyttöjä luopumaan pitämästä huivejaan hiustensa suojana. He olivat asettuneet istumaan pareittain käytävän toisen puolen vastakkaisille penkeille ja puhuivat jostain innokkaasti, ja välillä purskahtelivat nauruun. Yksi työstä otti kassistaan pahvikotelon sisään pakatun pikarin. Lasissa hehkui sininen väri, alhaalta tummana ja muuttuen ylemmänä yhä vaaleamman sävyiseksi. Hän näytti sitä

ystävillään, jotka vuoron perään katsoivat lasia valoa vasten. He käyttivät jokainen tummanpunaista kynsilakkaa, huomasivat dosentti katsellessaan tilannetta syrjäsilmin. Saatuaan takaisin pikarinsa tyttö ei pakannut sitä takaisin koteloon vaan asetti sen ikkunan kohdalla olevalle pienelle pöydälle. Samalla kiskobussi hytkähti voimallisesti liikkeelle ja pikari putosi lattialle särkyen pieniksi sirpaleiksi.

Runsaan puolen tunnin kuluttua juna pysähtyi ja sisään työntyi suuri määrä nuoria tummanpuhuvia miehiä. Ensimmäiset kaksi vaunuun ehtinyttä kiirehtivät istumaan tyttöjen viereen. Istuimet täyttyivät nopeasti, ja myös vaunun etu- ja takaosan pienemmät tilat miehitetiin viimeistä sijaa myöten, ja tulijoita jäi vielä seisoskelemaan eteiseenkin. Kaikki olivat pukeutuneet mustiin tai harmaisiin nahka- tai toppatakkeihin, tummiin tai tummansinisiin farkkuihin. Merkkituotteita kaikki, jalkineita myöten.

Konduktööriä tai lipuntarkastajaa ei kiskobussissa näkynyt olevan. Ehkäpä pian korvataan säästösyistä kuljettajatin roboteilla, ajatteli Keijo Sulka ja tarkasteli puhelimeen lataamaansa matkalippua. Enää hän ei kehdannut katsella käytävän toiselle puolelle. Pienen vilkaisun hän vielä kuin puolihuolimattomasti teki huivipäisten tyttöjen suuntaan. He näkyivät saaneen silmiinsä eloa lähes trooppisesta lämmöstä huolimatta. Dosentin vieressä ja vastakkaisella penkillä istuvat nuoret miehet puhuivat arabialta kuulostavaa kieltä. He olivat samannäköisiä, aivan kuin veljeksiä. Tummiin silmiin yllä hyvin voimakkaat ja pitkät kulmakarvojen kaaret, lähes yhteen kasvaneet. Mustan pipon alta pursui näkyviin musta tukka. Keijo Sulka selaili hieman vaivautuneena kännykkäänsä. Olisi pitänyt sanoa jotain, mutta yhteistä kieltä ei ollut. Vielä oli muutama minuutti aikaa. Hän sattui katsamaan lattialle ja huomasi lasin sirpaleita lentäneen tänne asti.

Junan saavuttua asutuskeskuksen asemalle vaunu tyhjentyi täysin. Sisään oli odottamassa vain kolme matkustajaa. Hän seurasi suuren joukon perässä. Kaikki olivat kulkemassa samaan suuntaan ja kääntyivät ison marketin pihalle, myös ne neljä nuorta tyttöä, joka hänen lisäkseen olivat lähtöasemalta ainoat kiskobussiin nousseet matkustajat. Monet olivat jääneet tupakoimaan ulko-oven edustalle. Kun hän astui sisään, hän huomasi suurimman osan kanssamatkustajiaan ryhmittyneen miesten kemikaliohyllyjen ympärille tarkastelemaan valikoimaa ja kokeilemaan tuoksunäytteitä. Neljä huivipäistä tyttöä seisoskeli lähistöllä.

Kulkiessaan kohti Cafeteriaa Keijo Sulka huomasi vaateosaston kohdalla hänelle vilkuttavan naisen, jolla oli pastellinsininen huivi. Se oli tutulla tavalla kiedottu hiusten ja kaulan ympärille. Dosentti koetti peittää hämmästystään kätellessään sivustusta ja kulttuuritoimenjohtajaa. Vapaita pöytiä oli runsaasti tarjolla. He valitsivat paikan ikkunan viereltä. Pöytään tuotiin välittömästi kahvia ja tarjottimella erilaisia leipomotuotteita.

– *Täälläpä palvelu pelaa.*

Hän koetti saada ääneensä rauhallista sävyä huomattuaan, että nainen tuntui olevan jotenkin kovin levottoman oloinen.

– *Tilasin jo valmiiksi etukäteen, kun nyt on tullut monenlaista muutosta tämän illan aikatauluihin, ja myös pidemmälläkin tähtäimellä.*

Nainen katsoi ulos ja sen jälkeen kelloaan. Tilanne oli Keijolle täysin odottamaton ja kaikin puolin outo. Hänen oli vaikeata avata keskustelua muulla tavalla kuin menemällä suoraan asiaan.

– *Minä sanon tämän vielä konditionaalissa, mutta nyt näyttää siltä, että opetus- ja kulttuuriministeriö olisi kallistumassa tämän paikkakunnan hyväksi. Ja kun kirjailijaliitto on asettanut ykkösvaihtoehdoksi upean luonnonympäristön keskellä olevat erinomaiset majoitustilat ja palvelutarjonnan, niin nyt voisi jo ensimmäistä kulttuurifestivaalia alkaa...*

Hän lopetti lauseensa nähdessään, miten nainen pudisti päätään. Seurasi hetken hiljaisuus ennen kuin keskustelukumppani päättäväisesti ilmoitti kaupungin vetäytyvän kokonaan hankkeesta. Kumartuen miestä kohti hän lausui salaisuuden lähes kuiskaten: kaupunki on nousemassa turvapaikka- ja maahanmuuttoasioiden valtakunnalliseksi keskuksiksi.

Keijo Sulka olisi odottanut naisen huuilta toisenlaisen salaisuuden kuulemistakin. Edellinen tapaaminen oli järjestynyt ikimuistoisissa merkeissä elokuun kuutamoihtana järviristeilyllä. Silloin mies oli romanttisten puitteiden innoittamana rohjennut avata sydämensä ja tunnustaa naiselle syvän kiintymyksensä ja rakkautensa. Tämän avioerosta oli jo kulunut kolme vuotta, ja nyt olisi aika yhdistää toisiinsa kaksi kulttuurille sykkivää sydäntä totuuden, hyvyyden ja kauneuden pyhän kolminaisuuden nimissä. Se oli ollut vilpittömän kosinta. Se tapahtui lauantaina 29. elokuuta ja siinä mies paljasti sydämensä ja sielunsa olemuksen rehellisesti täyden kuun todistaessa tapahtumaa.

Kun hän oli saattanut naisen kotiin puolen yön jälkeen, tämä lupasi antaa vastauksensa seuraavalla kerralla. Ulko-oven sulkeuduttua hän käveli kuutamon loisteessa välkehtivän autonsa luokse ja siihen nojaten hän katseli rivitalon tiettyä ikkunaa ja hyräili Unto Monosen tangoa: “*Valkea venheeni kiittää kaukaista saartasi päin, joutsenen lailla se liittää luoksesi sun, ystäväin. Siellä on haaveeni, onneni maa, välkettä kuun veden heijastamaa. Valkea venheeni kyntää, kaunis on toiveeni tie.*” Ja ajaessaan kotikaupunkia kohti hän muutti hieman laulun sanoja: “*Valkea Volvoni kiittää kaukaista saartasi päin...*”

Ja nyt vasta joulukuussa tapaaminen viimeinkin onnistui. Volvo jäi kerrostalon sisäpihalle parkkiruutuun, kun hän päätti levätä matkalla ja olla virkeänä perillä, ja näin hän valitsi junan. Ei olisi kannattanut. Ja nyt hän huomaa, että nainen oli unohtanut kaiken. Kohtalon ivaa sekin, että pilvien välistä tuli juuri näkyviin äärimmäisen

ohut sirppi. Nainen katseli jatkuvasti ulos, mutta ei taivaalle vaan kulttuurikeskuksen suuntaan. Siellä oli pian alkamassa kaupungin järjestämä hyvän tahdon juhlatilaisuus turvapaikanhakijoiden ja kaupunkilaisten toisiinsa tutustumisen merkeissä. Nainen nousi kiirehtiäkseen pitämään avauspuhetta, ojensi kätensä ja kehotti dosenttia nauttimaan vielä kahvista ja pöydän antimista.

Mies koetti peitellä täydellistä pettymystään. Kun rangaistakseen itseään hän jäi seisomaan ja katseli naisen loitonemista. Tämä ei vilkaissutkaan taakseen.

– *Sinne se häipyi huiveineen horisonttiin ja lopullisesti*, hän lausui hiljaa samalla kun otti laukustaan bussiaikatauluvihkon. Puolen tunnin kuluttua lähtisi pikavuoro takaisin. On vielä hetki aikaa istahtaa ja nauttia laatukahvista ja laatuajasta, hän ajatteli sarkastisesti. Hän tavoitti vielä taivaalta kuun sirpin ohuena hauraana juovana. Perjantaina on mustan kuun aika.

3.

Bussissa vallitsi miellyttävän pehmeä ja hämärä valo. Matkustajia istui melko harvassa. Jokaisella ikään kuin oma reviiirinsä. Joku taaempaan oli sytyttänyt lukuvalon. Muut näyttivät tyytyvän vain olemiseen sinänsä, ehkä ajatellen jotain tai torkahdellen. Mukavan kevyt ja haalea lämmön tuulahdus tervehti häntä. Bussin kuljettaja ojensi vaihtorahat. Sanoja ei tarvittu.

Keijo Sulka tunsu sulautuvansa raukeaan tunnelmaan. Kun bussi lähti liikkeelle ja valopylväät tien vierellä jäivät taakse, puolipimeässä matkustamossa oli kotoista katsella pimeää metsää. Se tuntui sulkevan hänet sisäänsä ja säteilevän rauhaa ja hiljaisuutta. Menomatkan erikoiset yksityiskohdat ja ennen muuta tapaamiseen liittyvien toiveiden ja tulevaisuuden näköalojen täydellinen romahtaminen oli tosiasia, mutta se oli otettava vastaan. Jos paikkakunta todellakin saisi valtakunnallisen kärkiaseman turvapaikanhakijoiden ja maahanmuuttajien kotouttamiskeskukseksi, niin raideliikennettä ei tulnaisi lakkauttamaan. Joka kesä järjestettävä kulttuurifestivaali ei siihen tietysti koskaan olisi pystynyt. Ikävää vain, että rahoituskin alkoi jo olla järjestymässä. No, nythän paikkakunta olisi saamassa paljon suurinumeroisempia avustuksia, ja investointikohteet avautuvat kilpailulle. Entä rikkaat arabimaiden öljyvaltiot? Niistä sivistys- ja kulttuurijohtaja vihjasi kuiskaamalla, kuin salaisuutena. Loogisesti ajatellen eihän se mikään salaisuus ole, vaan aivan luonnollinen tie projektin laajentamiselle ja uusien näköalojen ja mahdollisuuksien avautumiselle. Paikkakunta olisi saamassa ylivoimaisen kilpailuvaltin. Niinpä niin...

Hän havahtui kuuntelemaan bussin radion kautta kaikuvaa tangoa ja Kettu Mustosen sanoja: *“Kuin tähdenlento vain on kulku onnen armaan. Vain kiitävän hetken se välkkyi vierelläin. On elon se näin...”*. Toivo Kärki arvioi tämän tangon tuotantonsa parhaaksi. Oli hyvä, että se kuului nyt, juuri tässä tilanteessa. Suomalaisen tangon

syntyperä on maaseutumaisemassa ja se on aito luonnontuote. Lohdutusta ja kaipuun kauneutta, sitä me tarvitsemme itse kukin. – Suuren tangosäveltäjän syntymästä oli tullut kuluneeksi sata vuotta.

Seuraavana päivänä tenttien korjaamisen ja opiskelijoiden opinnäytetöiden ohjaamisen jälkeen hän jäi yliopistolle työhuoneeseensa suunnittelemaan huomisen perjantain viimeistä luentoaan. Hän päätyi käytännön ratkaisuun ja ryhtyi kirjoittamaan lyhyttä kertomusta kokemastaan matkasta ja sen eri vaiheista. Päähenkilöksi hän valitsi harrastajakirjoittajien liiton toiminnanjohtajan, jonka suunnittelema suuri valtakunnallinen kirjoittamiseen ja lukemiseen liittyvä festivaali koki toteuttamisvaiheensa kynnyksellä yllättävän takaiskun, ja pitkään valmisteltu kulttuuriprojekti romahti. Toiminnanjohtajan matkan vaiheet noudattivat dosentin omaa matkaa, mutta rakastumiseen liittyvät motiivit hän jätti pois.

Luentonsa alussa dosentti Sulka hiljensi kuulijakuntansa heijastamalla videoprojektorista kirjoittamansa tekstin toiminnanjohtajan onnettomasta matkasta. Keskustelu kertomuksen rakenteen ominaispiirteistä käynnistyi melko nopeasti. Juonen kaavan määrittelyssä ei ollut ongelmia eikä liioin juonen tiivistämisessä sekvenssin kaavaan, jossa ensimmäisenä junamatka, toisena pettymys määränpäässä ja kolmantena paluumatka bussilla. Vaikeuksia ei myöskään tuottanut perusfunktioiden määrittely eli ne käänneet ja ratkaisut, solmukohdat, joiden kautta tarina etenee tapahtumasta toiseen.

Osallistujiin syttyi eloa, kun ryhdyttiin määrittelemään tekstin rakenneosista erityisesti konnotatiiviseen ja ekspressiiviseen funktioon liittyvien indeksien osuutta. Ne korostuvat kertomuksessa toiminnan vähäisyyden vuoksi ja liittyvät syntagmaattisen tapahtumatason ulkopuolelle, muistutti dosentti Sulka pyrkien vielä selventämään teoreettista käsitteistöä keskustelun pohjana. Kertomuksen alkupuolen indeksit määriteltiin ahdistavaa ja tukalaa tunnetta lisäävinä, ja kiistattomana lähtökohtana nähtiin kiskobussin matkustamon liian korkea lämpötila ja sen johdannaisvaikutukset päähenkilöön.

Selkeäksi indeksiksi osattiin määritellä myös sininen pikari, joka särkyi junan lähtiessä liikkeelle. Tässä vaiheessa keskustelu alkoi osoittaa kuumentumisen merkkejä. Särkyneet lasinpalat, joiden osuutta kerronnassa korostettiin vielä myöhemmin, tulkittiin olevan vaarallisuuden indeksi, ja tästä eräs innokas keskustelija sai aiheen nimittää kertomusta *“vähintään piilorasistiseksi”*, ja sen liittäminen kulttuurikoodiin, tyttöjen huiveihin, nähtiin provosoivaksi myös toisessakin puheenvuorossa. Useat ärsyntyivät näistä kommentaiteista ihmetellen, miten *“rasismikorttia esitetään kaikissa mahdollisissa yhteyksissä”*.

– *Keskenään kikattavat tytöt ovat vaarallisilla vesillä, ja tähän ekspressiiviseen funktioon juuri liittyy särkyneiden lasinpalojen indeksaalinen voima*, huusi eräs miespuolinen opiskelija. Häntä asettui tukemaan nuoren näköinen opiskelijatyttö, joka oli istunut eturivillä luentoajan ajan aina täsmälleen samalla paikalla ja kirjoittanut

muistiinpanoja hämmästyttävällä nopeudella ja energialla kääntäen lehtiönsä sivuja minuutin välein. Hän ilmaisi näkemyksensä kiihkottomasti ja asiallisesti:

– *Ensimmäinen sekvenssi rakentaa selkeän vastakohtan tyttöjen ja toiminnanjohtajan välillä. Tytöillä on kevyt ja tosiasioille sokea illusorinen suhtautuminen elämään ja ympäristöön. He elävät suggestiossa, eivät reagoi vaunun korkeaan lämpötilaan. Toiminnanjohtajan reaktio kuumuuteen on realiteettien keskellä elävän normaalin ihmisen reaktio. Sininen taide-esine viehättää tyttöjä väriensä ja ehkä kauneutensa vuoksi, mutta sen asettaminen paikkaan, jossa se kaikella todennäköisyydellä tulee särkyämään vahvistaa antiteesi-asetelman ensimmäisen sekvenssin tärkeäksi koodiksi. Korostan siis oppositiota: illuusiot versus reaalisuus. Lasin sirpaleet ovat todellakin vaarallisuuden indeksi ja liittyvät nimenomaan tyttöjen tilanteeseen ja heidän vaaraansa särkyä.*

Puheenvuorosta provosoituneena salin vasemmalla laidalla istuva naisopiskelija ponnahti ylös, ja pyytämättä puheenvuoroa hän huusi painokkaasti:

– *Siniseen pikariin sisältyy voimakas konnatoiva ulottuvuus. Sitä voidaan nimittää semanttiseksi koodiksi, luennolla esitetyn Roland Barthesin analyysimenetelmän mukaisesti. Se symboloi tyttöjen neitsyyttä, ja särkyneet lasinpalat vaaran indeksinä liittyvät juuri tähän tulkintakenttään. Kun kaksi turvapaikanhakijaa ryntää tyttöjen viereen, siinä omalla tavalla toistuu analogisella tasolla kertomuksen alussa tapahtunut junan äkillinen ja yllättävä lähtö, joka rikkoo sinisen pikarin. Eli tässä tulee selkeästi esiin piilorasistinen asenne, ensimmäisen sekvenssin koodistoon on upotettu piilorasistinen asenne turvapaikanhakijoita ja pakolaisia kohtaan. Heihin ei muka voi olla missään yhteydessä, kuten toiminnanjohtajan reaktio osoittaa. Hän katselee vai-vautuneena kännykkäänsä, ja kuinka ollakaan, hän huomaa lasinsirun muistutuksena turvapaikanhakijoiden vaarallisuudesta.*

Voimakkaita tunteita ja paheksuntaa pursuavan puheenvuoron loppu provosoi melkoisen tunteiden myrskyn. Lopulta luennoitsija onnistui kääntämään osallistujien mielenkiinnon kertomuksen toiseen jaksoon. Avatakseen tilaa pohdinnalle struktuurianalyttisen menetelmän soveltuvuudesta hän tiedusteli, nouseeko diakronisuus tässä jotenkin esiin. Saavat miettimisen aihetta ja tilanne rauhoittuu, hän ajatteli. Lähes välittömästi nosti kätensä paksuja silmälasia käyttävä tutkijan näköinen nuori mies.

– *Tässä tekstissä näyttäytyy diakronia ajassa liikkuvana synkroniana, joka korjaa itsensä synkronian muutosten myötä. Ensimmäisen sekvenssin huivipäiset tytöt katoavat toisessa jaksossa ja korvautuvat sivistys- ja kulttuurijohtajalla.*

– *Eivät korvaudu, joku ehätti jo kommentoimaan.*

Nuori mies provosoitui ja korotti äänensä.

– *Ei kannata huudella ennen kuin olen sanonut asiani loppuun.*

Painottaen nyt erikseen jokaista sanaansa hän jatkoi:

– *Muutos ensimmäisestä toiseen jaksoon on liikettä tasossa, jossa tytöt katoavat ja korvautuvat kulttuurijohtajalla siten, että taso säilyttää toimivuutensa systeeminä. Ja systeemin muuntelu pelaa tässä. Ja se jatkuu, se ulottuu kolmanteen sekvenssiin, päätösjaksoon.*

Sali hiljeni hetkeksi. Kukaan ei ryhtynyt arvioimaan diakronisuutta, ilmeisesti peläten saavaansa nuorelta tutkijan alulta niskaansa täyslaidallisen. Sen sijaan keskustelu virisi jälleen kulttuuristen koodien merkeissä, kohteena nyt televisiossa uutisoitu hui-viasuisen ulkomaankauppa- ja kehitysministerin saama mediahuomio viennin edistämistyössä sekä sivistys- ja kulttuurijohtajan samanlainen asu hänen kohdatessaan kirjailijoiden toiminnanjohtajan ja kiirehtiessään kulttuurikeskukseen nostamaan paikkakunnan profiilia turvapaikanhakijoiden valtakunnallisen kotouttamiskeskukseen perustamisen merkeissä. Keskustelussa löydettiin sopivin työkalu Roland Barthesin struktuurianalyysiin liittyvästä työkalupakista, symbolisesta koodista merkityksen muodostajana. Kahdesta toisensa pois sulkevan termin muodostamasta paradigmasta nähtiin muodostuvan kertomuksen merkitystaso: kansainvälisyys versus kotimainen kulttuuri.

Kertomuksen kolmas jakso nähtiin tuttuun ja turvalliseen suomalaiskansalliseen elämänmuotoon ja luonteenlaatuun viittaavine indekseineen purkavan ensimmäisessä jaksossa tapahtuvaa ahdistuksen ja tukaluuden latausta. Tätä johtopäätöstä luennoitsija tervehti ilolla ja mielihyvällä, ja huokaisi helpotuksesta. Se oli kuitenkin liian aikaista.

Innostuneina hallussaan olevista analyttisistä työkaluistaan opiskelijat alkoivat heilutella niitä aseina toisiaan vastaan, tai paremminkin toisin ajattelijoita vastaan. Ensimmäisessä jaksossa kuumentunut keskustelu leimahti uudelleen liekkeihin. Luennon aiheen kannalta tehtiin sinänsä oikeaan osunut huomio: kolmas jakso nostaa selkeästi esiin sen, että kertomuksessa merkityksen synnyttäjänä on vastakkaisuus. Tämä Roland Barthesin analyttisiin lähtökohtiin liittyvä symbolista koodia alleviivaava huomio synnytti uusien vastakohtien nimeämisen kansainvälisyyden ja kotimaisen kulttuurin välisen opposition perustalle. Alku- ja loppujakson erilaiset liikennevälineet huomattiin vastakohta-asetelmien näyttämönä: suomalaisten eristäytyminen (bussimatkat) versus turvapaikanhakijoiden välittömyys (junamatka, kontakti tyttöihin).

Näin oli samalla ladattu sytykkeet keskustelulle, joka räiskähteli monikulttuurisuuden ympärillä ulottuen suomalaisten tuotteiden markkinointikeinoihin ulkomaille ja turvapaikanhakijoiden merkitykseen vaikuttaa Arabian rikkaiden öljymaiden kiinnostukseen investoida Suomeen.

Luennoitsijan oli padottava monille tahoille rönsyvä mielipiteiden tulva. Aika oli muutenkin jo loppumassa. Hän kulki kateederin eteen.

– Lukekaa erilaisia tekstejä ja nauttikaa intohimoisesta suhteestanne niihin. Ne ovat erilaisia ja eri tavalla lähestyttäviä ja yksilöllisiä, kuten elämä itse...

Hän ei ehtinyt jatkaa spontaaneja päätössanojaan, kun hänet keskeytti rasismi-korttia aiemmin heiluttanut nainen, joka tahtoi lausua omat päätössanansa: Kertomus tukee aiheeltaan, rakenteeltaan ja merkkisysteeminsä osalta taantumuksellista ja suomalaisuuden paikalleen jähmettyneisyyden ilmapiiriä eikä kykene millään tekstin tasolla vastaamaan myönteisesti monikulttuurisuuden luomaan muutokseen.

Nainen olisi ilmeisesti vielä jatkanut puheenvuoroaan, mutta hänet vaiensi tutkijan näköinen nuori mies, joka puolestaan kiitti luentosarjasta ja erityisesti sen huipentumana pidetystä analyysiharjoituksesta valittaen sitä, että kurssi oli säästösyistä jouduttu poistamaan kevään opetusohjelmasta. Niinpä hän toivoi, että luennoitsija voisi julkaista kertomuksensa ja esitellä sen erinomaisen soveltuvuuden juuri struktuurianalyttistä tarkastelua ja lähilukua varten.

– Mutta ennen kuin dosentti Sulka julkaisee kertomuksensa, hänen olisi mielestäni eräiltä osin syytä vielä täydentää sitä rakenteellisesti.

Luentosali hiljeni täysin. Jokainen odotti jännityksellä, mitä älykön maineessa oleva ylioppilaspoliitikko tahtoi sanoa. Hän suuntasi katseensa luennoitsijaan ja lausui:

– Toiminnanjohtajan rakastuminen sivistys- ja kulttuurijohtajaan ja torjutuksi tuleminen olisi syventänyt aihetta ja luonut myös kertomukseen uuden ja erityisen merkityksellisen elementin.

Värihain keskiviikkoamuna hän sai puhelun hallintovirastosta. Yliopiston lakimies tahtoi hänet puhutteluun mahdollisimman pian.

Puoli yhdeltätoista hän jo istui sekavin tuntein isossa huoneessa kommentoiden tilannetta ja vastaillen kysymyksiin. Kuultuaan dosentin oman selvityksen leveän pöydän takana pehmeällä ja muhkealla tuolillaan istuva lakimies näytti vaipuvan hetkeksi ajatuksiinsa, pyöritteli kädessään kynäänsä ja suuntasi sitten katseensa takaisin varsinaiseen kohteeseensa.

– Vuosikymmeniä kestäneellä urallani en ole kokenut vastaavanlaista tilannetta. Luentosarjasi on saanut hyvän, jopa erinomaisen palautteen opiskelijoita, kuten itsekin varmasti olet lukenut. Kuitenkin olemme saaneet valituksen siitä, että olet ilmaissut rasistisia kannanottoja.

– Ne ovat tulkinnallisia kannanottoja. Eivät ne voi kohdistua minuun, vaan ne ovat

tulkintoja siitä tekstistä tai kertomuksesta, jonka kirjoitin valaistakseni struktuurianalyysiä ja soveltaakseni sen käsitteitä käytännön tekstimateriaaliin.

– Tämä käy esiin valituksesta, mutta miksi olit valinnut aiheeksi niin kiistanalaisen ja suuria tunteita herättävän aiheen kuin turvapaikanhakijat?

– He ovat tässä keskeisenä rakennetta luovana osana. Kyse on kerronnasta ja tarinan tulkinnasta. En minä tässä väitä mitään.

– Mutta siinä on joku sanoma, jotkut näkevät siinä rasismia.

– Suuri enemmistö ei siinä näe mitään rasismia.

– Tietysti minä tiedän, että sinua ei virallisesti voi syyttää rasistista mielipiteistä. Mutta tässä on kuitenkin yliopisto joutunut ikävään välikäteen. Yhteisen edun kannalta olisi pitänyt valita joku neutraali esimerkki analyysin kohteeksi. Kysymys on aina laajemmasta asiasta kuin yksittäisen henkilön luennosta. Jokainen luento edustaa myös yliopistoa yhteisönä ja työpaikkana.

Lakimies vilkaisi rannekelloaan, nousi ylös ja kätteli dosenttia palaverin päättymisen merkiksi.

– Pyrrhoksen voitto, lausui dosentti Keijo Sulka poistuessaan hallintovirastosta. Hän oli saanut epävirallisen varoituksen, joka tulisi seuraamaan varjona hänen pyrkimyksissään edetä yliopistouralla. Säästösyistä kevään dosenttiluennot oli jo ehditty poistaa opetussuunnitelmasta ikään kuin etuajassa tai ennakoitina nyt tapahtuneesta käänteestä. Tuntiopettajan kanssa jakamaansa työhuoneeseen hänellä ei enää tulisi olemaan mitään asiaa vuodenvaihteen jälkeen.

Hän suuntasi kulkunsa lähikadulle ja aukaisi kasvisravintolan oven. Noutopöydän ympärillä ei ollut jonoa. Hän vilkaisi päivän ruokalistaa ja otti tarjottimelle syvän lautasen ja lusikan.

– Soppaa - sitä on tänään jo tullutkin, mutta lisää vielä pitäisi saada.

Tuttu nainen kassakoneen ääressä hymyili.

8. KAKSI MAALIA ALIVOIMALLA

1.

Nuoren ihmisen kokemusmaailmaan voi äkkiä ilmestyä taianomainen hetki, jossa kaikkien aistien yhteisvaikutus loihtii pysyväisesti mieleen jäävän vahvan tunnelmakuvan. Se ei päästä irti otteestaan. Sisäisenä äänenä se vaatii olemassaololleen oikeutta. Siitä hetkestä, kun se täyttää tajunnan, se seuraa kokijaansa päivin ja öin.

Näin tapahtui yhteiskoulun kolmatta luokkaa käyvälle jääkiekkoa harrastavalle pojalle, jonka elämä muuttui hänen kulkiessaan talvi-illan hämäryydessä sankan yleisövirran mukana kohti jääkiekkoareenaa. Äkkiä kuin taikauskusta hän huomasi edessään pelivarusteisiin pukeutuneen kiekkoilijan, joka oli nopeasti noussut suuren yleisön suosikiksi nopeutensa, ketteryytensä ja ilmiömäisen mailankäsittelynsä ansiosta. Hän piti kädestä pikkupoikaa, jota hän talutti kohti sisääntuloporttia. Lipuntarkastajat tekevät nopeasti tilaa.

Tuohon hetkeen myös tallentuivat ylöspäin viettävän kulkuväylän päässä loistavat kirkkaat valot, ja kuulohavaintona katsomon takaa kumahdukset kiekon osuessa voimalla kaukalon laitaa vasten. Siellä kotijoukkueen pelaajia tuntui olevan jo lämmittelemässä poistuakseen pian pukukoppiin lyhyeen palaveriin, jossa valmentajan johdolla käytäisiin vielä tiivistetysti läpi pelin taktisia kuvioita. Sinne saapuisi pian myös hänen silmiensä eteen näynomaisesti ilmestynyt yleisön suursuosikki, joka kimmelsi areenan yllä kaartuvan avotaivaan kirkkaimpien tähtien lailla.

Hänen onnistui saada paikka areenan keskeltä ylärivien kohdalta ennen kuin yleisövirta suuntasi uuden uoman kohti päätykatsomoita. Lumoutuneena äskeisestä näystään hänen eteensä avautui kuin itse elämä eräänlaisena näyttämönä. Hän kyllä sen tajusi, mutta ei voinut sitä mitenkään vielä pukea sanoiksi. Se oli todellisempi kuin todellisuus itse, hän oli jälkeensä jossain lehtihaastattelussa todennut kertoessaan siitä käänteestä, joka sai hänet omistamaan elämänsä jääkiekolle.

Siellä hän nyt seisoi yleisömassaan sulautuneena, mutta samalla erillisenä, omia havaintojaan tekävänä ihmisolentona. Aikaan sidottu maailma koulutehtävineen ja aamuhäämisineen oli jäänyt maagisen tilan ulkopuolelle. Katsomoihin tungeksinut väki oli vapautunut tavanomaisesta olemuksestaan tai jokapäiväisten toimintojen kahleista. Ainakin aikuinen yleisö. Koululaiset ovat tietysti aina samanlaisia.

Lippua ostaessaan hän oli saanut punertavan pienen lappusen, johon oli painettu ko-

tijoukkueen ja vastapuolen pelaajien nimet numeroineen. Hän vilkaisi kotijoukkueen nimilistaa ja löysi etsimänsä. Samalla joku hänen yläpuolellaan seisovista mainitsi kuuluvalla äänellä jotain Möllin ehtymättömästä keinovalikoimasta pyörähdellä kiekkoineen ja sivuuttaa vastustaja mennessä tullen. *“Miksi sitä sanotaan Mölliksi?”* Naisääni kuului alemmalta riviltä. *“No, se on vaan niin Mölli”*, sanoi joku samasta seurueesta kovalla äänellä, jotta muutkin kuulisivat. He olivat tietysti porilaisia.

Samalla kuulutukset loppuivat ja yleisö hiljeni kuin vetäen syvään henkeä. Ilmoille kaikui odotetun sotilasmarssin ensimmäiset tahdit. Gladiaattorien tulo ruumiillistui. Sävelistä tuli totta. Kotijoukkue saapui jälle huutomyrskyn siivittäessä pelaajat kuin painottomaan tilaan.

Olemassaolon ihme täytti valkean jään päällä leijuvat luistelijat. He eivät olleet enää vain tästä maailmasta, vaan jostain ajattomuudesta areenan yläpuolelta yön tähtitaivaan takaa ilmestyneitä hahmoja. Kevyin, sulavin liikkein he olivat laskeutuneet katsojien eteen.

Painottomuus täytti mailan liikeradan myötä kiekon nousemisen lentoon vaivattomasti kuin unessa. Ja siinä nyt hänen kohdallaan liukui laitaa viistäen tuo taianomainen pikkujättiläinen. Samassa musiikkikappaleen ensimmäisen jakson melodia vaihtui matalien vaskipuhaltimien kromaattiseen kulkuun luoden valtavan tunteiden vyöryn. Oli kun avaran tähtitaivaan todellinen viesti olisi läpäissyt hänet harmonisuudellaan, jossa elää mahtavaan voimaan kätkeytyvä ikuinen toivo. Kyyneleet täyttivät hänen silmänsä.

2.

Hän oli suorastaan vaatinut isäänsä lähtemään kanssaan katsomaan ottelua, jossa ratkeaisi Suomen mestaruus. Se tapahtui ikimuistoisena iltana helmikuun lopulla vuonna 1963 ja se sai isän vakuuttuneeksi, että pojassa sykki intohimoinen jääkiekolle omistautunut tunne- ja tahtoelämä.

Ottelun alussa kotiyleisö hiljeni suuren suosikkinsa Matti “Möllin” Keinosen jouduttua kirvesrintojen puolustajan rusikoimaksi. Siinä kävi pahasti. Hänet kannettiin kentältä pukusuojaan eikä teloittaja saanut minkäänlaista rangaistusta. Silloin kuultiin pääkatsomon vastakkaiselta puolelta jostain yleisömassan keskivaiheilta pojan kirkas ja kantava ääni: *“Hän tulee vielä takaisin, ja kyllä sitten keinot löytyvät!”*

Kohahdus kävi yleisön keskuudessa. Lähimpien rivien katsojien päät kääntyivät nuoren uhmakaan äänen suuntaan.

“Jälkikasvu on turvattu”, totesi kuuluvasti joku ylemmiltä riveiltä. *“Siinä on nuori mies oikealla asialla”*, sanoi isän vieressä seisonut mies. *“Poika näyttää olevan tosissaan.”*

Isän kommenttiin sisältyi enemmän, mitä pelkät sanat antoivat ymmärtää. Hänelle itselleen oli tuttua poikansa ilmaisema asenne myös tuossa samassa iässä, mutta muutama vuoden kuluttua se punnittiinkin hänen kohdallaan sellaisissa olosuhteissa, joissa oli pelissä kaikki. Koko elämä, oma ja muiden.

Kun kotijoukkueen rivit oli saatu sekaisin ja mieliala matalaksi, kirvesrintojen maa-joukkuehyökkääjä sai tilaisuuden murtautua puolustuksen läpi. Sama toistui pian uudelleen. Kaksi maalia oli nyt jo tullut omaan verkkoon, ja vieraiden pistetilanteen kannalta pelkkä tasapelikin olisi riittänyt mestaruuteen.

Hiljentynyt yleisö sai ensimmäisen erän lopussa todistaa jotain odottamatonta: Mölli Keinonen ilmestyi jälle ja lähes välittömästi hän teki maalin. Huutomyrsky oli valtava. Toivon kipinä syttyi. *“Poika oli oikeassa”*, joku huusi. *“Hyvä, poika!”*, kuului lähiriveiltäkin. Monet kääntyivät ja näkivät pojan tunnevarmuutta säteilevät määrätietoiset kasvot.

Hän oli pitänyt sankarinsa paluuta kuten tämän tekemää maaliakin täysin odotettavissa olevana asiana. Yleisön pitkään jatkuneiden suosionosoitusten keskellä hän oli vain katsellut idoliaan ja tyynesti kohottanut peukalonsa. Siinä kaikki. Sen huomasiivat lähellä seisovat katsojat ja ennen muuta hänen isänsä, joka laski kätensä poikansa olkapäälle. Poika ei ollut tällaista hyväksymiseen liittyvää läheistä, jopa toverillista elettä vielä ikinä isänsä taholta kokenut.

Vasta vuosikymmenen kuluttua isä oli ottanut asian puheeksi ja kertonut oivaltaneensa, että hänen omat suunnitelmansa ainoan lapsensa tulevaisuudesta olivat ilmeisesti olleet täysin turhia ja ennen aikaisia. Täst’edes olisi kuunneltava hänen omia mielipiteitään ja toiveitaan siitä, minkälaisia olisivat hänen kiinnostuksensa kohteet tulevaisuutta silmällä pitäen ja mihin hän tahtois mieluiten tavoitteensa asettaa.

Mestaruussarjan jääkiekko-ottelujen seuraaminen oli nostanut pojassa esiin erikoisen päämäärätietoisien tahtoelämän, jota hänessä jo ilmaisunsa saaneet taiteelliset ominaisuudet näyttivät jotenkin tukevan. Hän oli aiemmin jostain ottelusta saavuttuaan puhunut innostuneena, miten pelaajat olivat luistelijoina ja mailan käsittelijöinä niin taitavia, että se oli taidetta. *“He piirtävät luistimillaan ja kiekon syöttökuvioilla hetkeksi näkyville taideteoksia.”* Tällaiset sanalliset ilmaisut eivät ole aivan tavanomaisia terästyöpajan työntekijälle tai insinöörille tai yrityksen omistajajohtajalle.

Isä havahtui ajatuksistaan, kun vieressä seisova ystävällinen mies tarjosi tupakan. Ensimmäinen erä oli päättynyt, ja yleisöä alkoi sankoin joukoin siirtyä kauempana olevia makkarakojuja kohti. Poika otti pienestä kassistaan eväspaketin. Miehet keskustelivat länsisuomalaisesta tavasta nauttia saunan jälkeen kiukaalla kuumennettua lenkkimakkaraa. Poika söi äidin tekemää karjalanpiirakkaa ja isä mainitsi äidin karjalaisista syntyjuurista. Niinpä jälleen kerran poika sai kuulla puheiden kääntyvän sotaan ja sotakokemuksiin. Hänen mieleensä jäi keskustelun päätöksensä lausuttu toive,

että tulevaisuudessa maiden väliset voimainmittelöt käytäisiin urheilukentillä, jalkapallostadioneilla ja jääkiekkokaukaloissa.

Toisessa erässä vaaka kallistui kotijoukkueen puolelle, kun tasoitusmaalin lisäksi kiekko soi jälleen vastustajan verkossa. Väliajalla ilmoitettiin loistavasta katsojapäätöksestä. Ottelua oli saapunut seuraamaan 7820 lipun lunastanutta katsojaa. Kuinka paljon tämän lisäksi vielä “virallisen” määrän yli oli lippuja myyty, siitä katsomossa jotkut esittivät arvioitaan. Ehkä se oli samalla hyvä keino hieman koettaa lieventää lähes sietämättömäksi käyvää jännitystä, kun valmistauduttiin katsomaan kolmannen erän ratkaisevia tapahtumia. Ne tulisivat jäämään historian kirjoihin ikuisiksi ajoiksi.

Kirjoitettaisiinko oman jääkiekkoseuran nimi maineikkaaseen voittajien luetteloon, joka antaisi nostetta myös itse kaupungille ja itsetuntoa sen asukkaille? Vai onko edessä häviön karvas kalkki? Niin lähellä, mutta sittenkin vielä niin kaukana haaveitten täyttymyksestä. Tämän kaiken poika tunsi sisällään valtavana paineena keskittää tahdonvoimansa edessä oleviin tapahtumiin. Joku käskytti hänen kehoaan liikkeelle, mutta hänen oli vain liikuttava hengessään. Siihen hän koetti keskittyä.

Hän tunsi suurta helpotusta huomattessaan, että kotijoukkueen kiekon hallinnassa ei ollut hermostuneisuuden merkkejä. Se ei tarjonnut vastapuolelle tilaisuutta henkiseen yliotteeseen, joka olisi välittömästi voinut johtaa tuhoisiin seurauksiin. Kirvesrintat eivät saaneet erän alussa janoamaansa tasoitusta, ja seuraava maali nähtiinkin uppoavan jälleen vieraiden verkkoon. Tilanne oli nyt 4-2, mutta ne eivät vielä olleet vakuuttavia johtonumeroita. Vieraille voitto oli tarjolla vain kahden maalin päässä, ja aikaa vielä oli runsain mitoin.

Nyt tarvittiin Möllin pyöriä ja taktisia kuvioita. Poika katsoi tarkkaan, miten suuri idoli teki vakuuttavaa taidettaan omalla puolustusalueella pyörien pienessä tilassa ja ikään kuin leikki kiekon kanssa. Hän sai useamman vastapuolen pelaajan tilanteeseen mukaan ja syötti kiekon punaviivan tuntumaan edenneelle ketjukaverilleen, joka eteni laitaa pitkin, ja pienestä kulmasta ammuttu tarkka laukaus yllätti maalivahdin. Valtava yleisömassa räjähti yhteiseen riemuhuutoon. Se oli ensimmäinen voiton airut ja lienee kantautunut tyynenä talvi-iltana koko kaupungin yli. Huutomyrskyn keskellä isä katsoi poikaansa, joka oli nostanut molemmat kämmensä ylös ja suunnannut katseensa kohti taivasta.

Ja voiton sinettinä – kirvesrintojen kavennusmaalin jälkeen – areenan sankari sai katkeavalla mailallaan vielä kerran kiekon vastustajan verkkoon. Speaktaakkelin päätös oli kuin nykyajan välinein ilmaistu toisinto jostain antiikin myyttisestä tarusta. Kun kotijoukkue kantoi suurta voitonmaljaa kiertäen areenaa yleisön riemuitessa, isä näki poikansa silmissä ilon kyneleet.

Isän kiinnostus poikansa jääkiekkoharrastuksesta vei hänet kevättalvella useinkin kirkonkylän jääkiekkokaukalon äärelle. Paikallisen palloseuran jääkiekkojaosto oli mukana järjestämässä maaseutusarjan nimellä toteutettavia otteluita. Peliasuihin oli saatu sponsoreiksi vauraan maaseutupitäjän osuuspankki ja kirkonkylän keskeisellä paikalla toimiva kauppa, jonka ylläpitämä nuorison suosima baari sai nimensä pelipaidan selkämkykseen. Oman pitäjän joukkueessa pelasi monia yhteiskoulun lukioluokkien oppilaita. Pojalla ei ollut tarpeeksi ikää päästä joukkueeseen, mutta harjoituksissa hän sai olla mukana.

Seuraavana syksynä luonnonjäitä odotellessa saatiin tilaisuus päästä kaupungin tekojäärädalle, tarkoituksena toteuttaa yhteisharjoitus kaupungin nimekkäimmän seuran juniorijoukkueen kanssa. Tauon jälkeen pelattaisiin harjoitusottelu. Isä oli tarjoutunut ottamaan autoonsa mukaan poikansa lisäksi myös muita joukkueen jäseniä. Hän seurasi mielenkiinnolla harjoituksia jääkiekkoareenalla, joka oli tullut tutuksi mestaruusarjan loppuottelun näyttämönä. Yhteiskoulun neljännelle luokalle siirtynyt poika oli samaa ikäluokkaa kuin juniorijoukkueen jäsenet.

Varsinaisessa pelissä nuoren joukkueen tekniikka oli omaa luokkaansa vanhempiin ja kookkaampiin harjoitusvastustajiin verrattuna. Samalla paljastui tapahtuman koko juoni. Maaseutujoukkue oli tuotettu paikalle, jotta juniorit saisivat luottamusta omaisiin taitoihinsa, joita kaikissa olosuhteissa on rohkeasti osattava käyttä.

Myös pojalle oli annettu harjoitusottelussa jääaika. Hän pelasi oikeata laitaa kolmannessa ketjussa. Poika näytti oppineen idoliltaan jotakin kiekon hallintaan ja luistelun rytmiin yhteen sopivuudesta ja ihme kyllä kykeni kerran harhauttamaan puolustajia niin, että pääsi vastustajan maalille ja vielä sohaisemaan kiekon maalin sisäpuolelle. Se olikin ainoa vierailijoiden osuma.

Tilaisuuden jälkeen isä jäi keskustelemaan pelin tuomarina toimineen juniorivalmentajan kanssa, joka oli kaksi vuotta sitten jättänyt taakseen pitkän ja menestyksekkään pelaajauran myös maajoukkueetasolla. Tämä oli nähnyt pojassa kyllä kiekkoilijan aineesta, mutta totesi samalla, että maaseutuympäristössä ja vailla oman ikäluokkansa joukkuetta ja säännöllisiä valmentajan ohjaamia harjoituksia ja treenausohjelmia eivät lahjakkuudet pääse syttymään. Tekojääradat ovat luoneet aivan uuden vaihteen kiekkoilulle. Jääharjoittelukausi pidentyy ratkaisevasti ja samalla kilpailu paikasta auringossa kovenee myös juniorisarjoissa. Päämäärätietoinen jääharjoittelu on aloitettava yhä nuorempana. Kaiken perustana on vetovoima lajia kohtaan ja luja tahto kehittyä. Niitä ei paraskaan valmentaja voi opettaa, mutta sisäistä hehkoa tunteva nuori tarvitsee valmentajan löytääkseen oman itsensä, omat vahvuusalueensa. Kyseessä on eräänlainen piilevien lahjakkuuksien vapauttamisen prosessi, jota voisi verrata korkkiin, joka ankkuriköydestä irti päässeenä putkahtaa vauhdilla veden pinnalle.

Sattumaako vai johdatusta? Siinä elämän arvoitus. Kummallisella tavalla tiettyinä armoitettuina hetkinä jonkinlainen ikuisen paluun kiertokulku ilmaisee jossain muodossa itsensä. Valmentajan selvittäessä omia näkemyksiään ja ajatuksiaan isän katse oli suuntautunut siihen katsomon osaan, jossa hän poikansa kanssa oli seurannut mestaruusottelua. Tyhjä tila odotti jälleen täyttymystään. Oli tartuttava siihen, mikä nyt oli annettu ikään kuin valmisteltuna ja tiivistettynä tähän hetkeen.

Pojan elämässä alkoi nyt harjoittelukausi kaupungin juniorijoukkueessa. Valmentaja huomasi nopeasti, että pojan erikoinen tahtuelämä suuntautui kohti täydellistä suoritusta. Se oli vaarassa aiheuttaa tilanteen, että poika sortuisi itselleen rakentamiensa vaatimusten alle.

Ymmärtäen pojan erikoisen luonteenlaadun valmentaja koetti sytyttää pojassa eräänlaisen rakkaussuhteen kyseistä jäällä kiitävää pientä kovaa esinettä kohtaan.

– Koeta sulattaa sen kovuus ottamalla se ystäväksesi. Ajattele sitä lämmöllä ja rakkaudella. Silloin se alkaa puhua sinulle omaa kieltään. Ja silloin sinä et sitä pelkää, ja se ymmärtää sinua. Ja jos satut antamaan joskus taktisesti väärän syötön tai pidät sitä liian kauan hallussasi, niin se ymmärtää sinua ja antaa sinulle anteeksi. Se kyllä tietää, että sinä kehityt vähitellen.

Poika oli kuunnellut kiinnostuneena valmentajansa erikoislaatuisia sanoja. Mailan käytön ja luistelutaidon jatkuvan hiomisen aiheuttamien paineiden ahdistamana ajatus ystävyysuhteesta kiekkoa kohtaan innosti häntä. Ja näin hänen elämässään alkoi vaihe, jossa hän tavallaan uskoutui kiekolle. Ne olivat pelivälineinä tarkasti identtisiä, ja tavallaan niissä kaikissa oli sama henki tai tietoisuus. Olipa sitten vaikkapa junioricup-ottelu Helsingissä tai harjoitukset omalla kotiareenalla, kiekko tunsi hänet ystävänä. Tulipa se sitten miten vaikeana syöttönä hänen omaan liikerataansa nähden, hän kykenisi hallitsemaan itsensä ja tekisi tilanteen mukaiset ratkaisunsa.

Kun nuori mies sai yhteiskoulun viidennen luokan päästötodistuksen ja keskikoulun suoritetuksi, oli edessä elämän muutos. Valtakunnallisesti saavutettu menestys nuorten sarjassa ja nouseminen joukkueensa kapteeniksi oli tehnyt selväksi sen, että metallityöhön suuntautuneen perheyriksen piirissä ei hänen tulevaisuutensa tulisi olemaan. Päästötodistuksessa kirkkaimpina numeroina loistaneet kympti urheilusta ja kuvaamataidosta ennustivat aivan toisenlaista tulevaisuutta.

Isä oli ystäväystynyt valmentajan kanssa ja usein kun hän oli käynyt kaupungin urakakohteissa, he olivat keskustelleet kahvikupin ääressä avoimesti ja luottamuksella. Pojan keskikoulun suorittamisen merkeissä isä oli tarjonnut ystävänsä lounaan. Tämä oli todennut oppineensa pojalta vähintään yhtä paljon kuin mitä hän itse oli kyennyt suojatilleen antamaan. Lähes kahden vuoden yhteistyö oli nyt päättymässä. Hän oli saanut ohittamattoman tarjouksen siirtyä Saksaan jatkamaan laajemmissa juniorien valmennustehtävissä. Isä puolestaan kertoi, että poika oli haluton lukemaan

ylioppilaaksi, ja häntä kiinnostaisi vain jääkiekko – ja siinä sivussa hän voisi suorittaa jonkinlaisen taidealan tutkinnon.

Niin siinä kävi, että poika siirtyi syksyllä länsirannikon eteläiseen keskukseen, jota hän nimitti taiteilijatemperamenttinsa mukaisesti seitsemän kukkulan kaupungiksi. Se on tavallaan Pohjolan Rooma, ja täällä on myös oma gladiaattoriareena, hän totesi kotiin lähettämässään kirjeessä. Jääkiekkoareena tulikin hänelle nopeasti tutuksi, ja siihen antoi oman panoksensa hänen entinen Saksaan siirtynyt valmentajansa. Tosin nuoresta lupaavasta kiekkoilijasta kyllä jotain entuudestaankin jo tiedettiin.

Rakkaussuhde kiekkoon jatkui ja kehittyi uudessa ympäristössä eivätkä graafisen alan opinnot juurikaan häntä rasittaneet. Hän asui taidemuseon mäellä vanhassa avokkaassa talossa tätinsä perheen hallinnassa olevassa entisessä palvelijan huoneessa, jossa oli jopa oma sisäänkäynti. Usein hän ihmetteli pienen majapaikkansa ikkunasta ulos katsellessaan, miten ihmeellisesti onni oli seurannut hänen elämäänsä siitä hetkestä alkaen, kun isä oli vienyt hänet ensi kerran tekojäärädalle.

Pelatessaan nuorten sarjajoukkueessa toisen kauden loppuotteluvaihetta häneltä kysyttiin, tosin varovaisin sanakääntein, kiinnostaisiko häntä pelikokemuksen hankkiminen miesten puolella. Tekikö hän virheen vai oikeaan osuneen taktisen valinnan, mutta hän päättikin suorittaa asevelvollisuutensa vapaaehtoisena ennen oman ikäluokkansa kutsuntoja. *“Se miehen kansalaisvelvollisuus olisi hyvä tässä vaiheessa saada alta pois”*, hän oli ilmoittanut seuran johdolle. Selitys oli mennyt läpi ja hänelle järjestyi paikka kaupungin länsiosassa sijaitsevassa varuskunnassa. Näin hän oli melko hyvin käytettävissä nuorten joukkueen harjoituksiin ja otteluihinkin, mutta välttyi vielä ensikontaktista mestaruussarjatasolle.

Päätös oli ollut kaikesta päätellen onnekas, sillä kokemukset mestaruussarjan otteista tuskin olisivat olleet mairittelevia. Huonon menestyksen seurauksena pudottiin alemmalle sarjatasolle. Tilannetta voitiin jopa syystäkin nimittää katastrofiksi, sillä joukkue oli pelannut edellisellä kaudella voitokkaasti, peräti hopeamitalin arvoisesti. Näin oli luonnollisella tavalla järjestynyt tilaisuus vastaanottaa haaste ja siirtyä palauttamaan seuran värit takaisin entiselle paikalleen jääkiekkohierarkiassa. Uusi asevelvollisuus Suomensarjassa oli nyt edessä.

Kilpailu ylemmästä sarjapaikasta yllätti kovuudellaan. Vanhan kunniakkaan seuran perinteet eivät painaneet mitään vastustajien otteissa. Päin vastoin, nyt tahdottiin näyttää, miten uusien voimien edessä vanhan seuran maine on katoavaista. Tuntui, että jokainen vastaan asettava joukkue vuorollaan oli saanut jonkinlaisen ylimääräisen energialatauksen.

Oli saatava oman joukkueen rivit järjestykseen. Hän pyrki nostattamaan pelaajatoveriensa taistelutahtoa puheillaan, joita hän piti pukusuojassa pelivarusteisiin sunnustauduttaessa. Armeijasta tulleen häntä alettiin nimittää nuoreksi kersantiksi tah-

topeäraisten sanojen käytön vuoksi. Tilanne oli psykologisesti ongelmallinen myös siksi, että kaupungin toinen jääkiekkoseura porskutti mestaruussarjassa. Se oli saanut pronssimitalit samaan aikaan kun kilpailija oli kokenut putoamisen alempaan kastiin. Helppoa ei ollut nousu takaisin, mutta se onnistui. Kersanttimme ei kuitenkaan tuntenut tilanteessa kovinkaan suurta helpotusta. Hän tiesi, että nyt nousija tulisi olemaan altavastaajana kaupungin jääkiekon ranking-listalla. Toki hän oli lunastanut paikkansa mestaruussarjaan palanneessa joukkueessaan, mutta se ei vielä merkinnyt suurempaa syytä juhlimiseen.

Seuraavalla kaudella sijoituttiin neljänneksi, mutta kaupungin kilpaileva seura kiilasi jälleen edelle savuttaen pronssia. Siitä alkoi valitettava alamäki, joka ei sentään johdanut putoamiseen uudelleen sarjaporrasta alemmaksi. Neljän seuraavan kauden saldo oli huolestuttava. Kaksi kertaa yhdeksäntenä, kerran seitsemäntenä ja kerran kahdeksäntenä. Oltiin peräpäin valvojina, kuten kaupungilla vitsailtiin.

Hän jäi uskolliseksi seuralleen. Rintamakarkuruus oli ajatuksenakin vastenmielinen. Tilannetta pahensi oman jäähallin puuttuminen. Vasta syyskuun loppupuolella saatiin omalle areenalle jääpeite, ja sitä ennen hallipaikkakunnille oli matkustettava harjoituksiin. Näissä merkeissä käytiin siinä ympäristössä, jossa hän oli saanut ensi tuntuman tekojään ihmeeseen. Nyt paikka tuntui kovin oudolta. Kaikki oli muuttunut, areenan nimeä myöten. Sinne mentiin sisään kuin mihin tahansa vastaavaan tilaan. Ei näkynyt enää paikan erikoislaatuisia luonnon olosuhteita. Puukatsomoista puhumatakaan. Hänen mielensä tuli entistä surullisemmaksi, kun hän näki isänsä saapuvan katsomaan harjoituksia. Ei olisi pitänyt kutsua.

Oman kaupungin areena katettiin vasta parin vuoden kuluttua eikä se nostattanut tunteita pintaan. Se ei oikeastaan merkinnyt enää muuta kuin vain toteamusta, että “betoniseen aikakauteen” oltiin nyt täälläkin siirrytty. Hän käytti betoni-metaforaansa ilmaistakseen kylmyyden ja kovuuden saavuttamaa yliotetta siitä ympäristöstä ja tilasta, jossa ihmisten väliseen kanssakäymiseen liittyy vielä kokonaisvaltaista olemista, yhteyttä johonkin paljon suurempaan, mihin laajinkaan hallirakennelma ei pysty ulottumaan. Yhteyttä sellaiseen elämän läsnäolon kokemukseen, johon jääkiekko pelinä johdattaa. Mestaruussarjaa oli näihin aikoihin alettu pelaamaan nelinkertaisella järjestelmällä, joka hänen mieleensä toi “teollisen sarjatuotannon” makua.

Ajoittain melko tiuhaksi käynyt ottelujen sarja yhdessä välttävän rajamaille jäävän menestyksen kanssa ei ollut mikään inspiroiva yhdistelmä. Kaupungin kilpailijaseura osoitti edelleenkin paremmuutta. Pitääkseen intohimoaan vielä liekeissä “kersantti” ideoi alivoimapelaaamisen kuvion. Sen perusainekset hän ammensi kymmenen vuoden takaa, ikimuistoisen mestaruusottelun upeimmasta maaliin johtaneesta kuviosta. Jouduttaessa alivoimatilanteeseen vastustajan pelaajia houkutellaan pieneen nippuun hakemaan kiekkoa päädyn tuntumasta. Sieltä se kuitenkin pelataan nopean syöttökuvion myötä punaviivan tuntumaan hivuttautuneelle omalle hyökkääjälle. Tätä kuviota hiottiin viimeisen mestaruussarjakauden jokaisen harjoituksen yhteydessä. Motiivikin

oli sinänsä hyvin ymmärrettävä. Seuraavalla kaudella tulitisiin siirtymään uuteen liigajärjestelmään, joten nyt on varmistettava kunniakkaasti sarjassa pysyminen. Tämä selitys kelpasi valmentajalle, vaikka oma riskinsä tässä suunnitelmassa toki oli.

Kun kuvio oli vihdoinkin sisäistetty, sen toteuttaminen käytännössä oli vain ajan kysymys. Seuraavassa kotiottelussa tuskin välttyttäisiin tällaisesta tilanteesta, joten isän lisäksi myös äiti sai kutsun saapua seuraamaan ottelua pojan kotihalliin. Ensimmäisessä erässä jaettiin kahden minuutin jäähyrangaistus samaan aikaan kummankin joukkueen pelaajalle. Toisessa erässä ei tullut yhtään rangaistusmerkintää. Maalitaloon sen sijaan tuli muutos vierailevan joukkueen hyväksi.

Kolmannen erän alkaessa tilanne oli 2 – 3, ja kotijoukkueen kova painostus oli tuottaa tasotusmaalit. Vastahyökkäyksen paikka aukeni kuitenkin vieraille, ja oman puolustajan rike antoi valmentajalle hyvän syyn kokeilla uutta alivoimakuviota. Kotijoukkueen vasemman b-pisteen ja päädyn välille rakennettiin ansa, ja kiekko saatiin äkkiä suunnitelmien mukaisesti syötettyä oikealle laidalle, jossa läheiset ystävät, mies ja kiekko, kohtasivat toisensa. Kiekko totteli ja sopeutui hurjaan vauhtiin ja lennähti vastustajan verkon perille. Katsomo syytyi raikuviin suosionosoituksiin alivoimamaalin innoittamana.

Itse maalin tekijä pysyi tyynenä suorituksensa jälkeen. Hän luisteli kohti vaihtoaitiota, mutta ei mennyt muiden mukana sisään. Kentälle tulleet uudet alivoimapelajaat järjestivät suunnitelman mukaan eri tavalla rakennetun ruuhkan, tällä kertaa puolustusalueen toiselle sivustalle. Kiekko toimitettiin jälleen ylös vastakkaiselle laidalle. Vastustajan luistimesta se muuttikin hieman suuntaa. Se kuitenkin päätyi oikeaan osoitteeseen, vastaanottajansa mailan lapaan, mutta parin sekunnin viive merkitsi molempien puolustajien ennättämistä katkaista etenemislinja oikealta laidalta vauhdilla syöksyvältä hyökkääjältä. Hän onnistui harhautuksessaan niin, että pääsi vielä ahdistettunakin etenemään vastustajan maalin edustalle, ja kahakassa vielä lopulta kykeni toimittamaan kiekon maaliviivan taakse.

Yleisö räjähti valtavaan riemuhuutoon. Se oli todistamassa poikkeuksellista suoritusta. *“Kaksi alivoimamaalia peräkkäin! Nyt tehtiin historiaa!”*, hehkutti kuuluttaja huutomyrskyn keskellä. Ottelun päätössummerin soidessa numerot taululla osoittivat 4–3 -voittoa kotijoukkueelle. Vierailijoiden kapteeni riisui pelihansikkaansa ja luisteli kohti alivoimamaalien tekijää. Hän ojensi kätensä ja onnitteli.

4.

Neljäkymmentä vuotta myöhemmin hän viettää öisiä tuskantäyteisiä tunteja vuoteellaan. Hän koettaa muistella elämänsä valoisia tunnelmia karkottaakseen valtavan kivun. Tänä yönä ei enää saisi syödä eikä juoda mitään. On koetettava kestää aamuun, ja vielä hieman eteenkin päin. Kävellessä kipu saattaa ajoittain hellittää, mutta nyt

ei kannata ottaa mitään riskiä. On muutettava asentoa, jos tuska etenee sietokyvyn rajoille.

Hän sulkee silmänsä. Niin... Siinä se vihdoinkin tuli. Kaksi maalia alivoimalla. Ja se toinen maali meni kuin unessa. Samalla tavalla kuin silloin ensimmäisellä kerralla, tekojäällä harjoitusottelussa. Kaksi maalia alivoimalla. Niihin olisin voinut lopettaa koko uran. Isä ja äitikin olivat siellä. Ja isä sanoi, että siinä se tuli. Samanlainen maali kuin...muistatko... Ja isän pyyhki silmiään. Äiti ojensi hänelle paperinenäliinan. Päästiin sentään silloin mestaruussarjataulukossa viidennelle sijalle. Olosuhteisiin nähden hyvä savutus. Kaupungin toiselle seuralle kävi huonosti. Se putosi alemmalle sarjatasolle, ykkösdivisioonaan, mutta joutui siitäkin luopumaan ja aloittamaan paljon alemmaa. Se, että kilpailevasta seurasta ostettiin seitsemän edustuspelaajaa meille... heidän huippujaan ja kasvattejaan. Siitä en pitänyt. Tietysti oma seura vahvistui tuntuvasti ja saatiin liigan ensimmäinen mestaruus. Se ei tuntunut juuri miltään. Toiset sitä tietysti juhliivat. Tehtiin liigahistoriaa... Mutta minä tein alivoimalla kaksi maalia. Siinä se oli.

Sitten seuraavana vuonna tuli hopeaa ja sitten perään vielä pronssia. Värisuora kolmena peräkkäisenä liigakautena. Ja vihdoinkin ymmärsin lopettaa, vaikka vieläkin pyydettiin jatkamaan. Kolmekymppisinä monet vielä jatkavat, mutta minulle olisi riittänyt ne kaksi alivoimamaalia.

Lehdistötilaisuudessa sanoin, että eniten jään kaipaamaan kiekon kosketusta. Ja lisäksi, että sitä luovaa, elämää uudistavaa kosketusta toivoisin ihmissuhteisiinkin. En sanonut enempää. No, kihlauskin purkaantui. Hän sanoi, että ei mahtunut kuvioihin, kun olin naimisissa mustan pienen ja pyöreän kanssa. Minä sanoin, että olemme vain hyviä ystäviä. Ja hän vastasi, että on se kummallinen ystävä, kun sitä pitää mennä hipelöimään joka ilta. Olisi pitänyt vielä sanoa, että se pieni ja pyöreä on opettanut minua enemmän kuin ne kaikki opintokurssini, joita tässä matkani varrella olen suorittanut.

Yön tunnit kuluvat tuskaisesti. Hän kääntää asentoaan, menee lopulta vuodesohvalle ja kasaa tyynyjä jalkansa tueksi. Viettää viimeiset tunnit puolittain istuvassa asennossa.

Keskussairaala. Preoperatiivinen yksikkö. Puoli yhdeltätoista aamupäivällä hänet vietään valmistamoon. Siellä makaa entuudestaan kaksi leikkaukseen menevää potilasta. Hän sulkee silmänsä. Kipulääkkeet karkottavat tuskaa. Kun hän lopulta oli päässyt monien mutkien kautta kirurgian poliklinikalle, hänen osakseen oli tullut kiireellinen leikkausmääräys.

Siinä hän nyt makaa vuoteellaan letku kätensä valtasuoneen kiinnitettynä. Tässä ympäröstössä on kuolema läsnä, hän ajattelee. Minäkin kuolen, mutta jospa kykenisin vielä hetken liikkumaan ilman tuskaa. Mikä lahja se ihmiselämälle olisi. Yhdelle ihmiselämälle, jonka huipentumaksi siunaantui kaksi tehtyä maalia alivoimalla. Ja isä

oli siinä mukana. Ja se oli hänelle enemmän kuin jos olisin jäänyt jatkamaan hänen terästyöpajansa toimintaa. Näin hän sanoi, kun muistelimme elettyä elämää muutama kuukausi ennen hänen kuolemaansa.

Rintamalla kovissa olosuhteissa aloitettu tupakanpoltto koitui lopulta kohtalokkaaksi. Ja äiti kesti yksinäisyyttä kaksi vuotta. Niin...olihan se lohduttavaa, kun tiesi isän ja äidin olevan elossa, ja joskus työpaineista hetkeksi irrottautuneena sai tulla kotiin. Minä tahdon kotiin täältä... Kyyneleet valuivat hänen silmistään. Samalla ortopedi saapui tervehtimään.

– *No, ei nyt sentään ole itkun paikka. Kyllä se siitä menee. On mennyt ennenkin.*

– *Muistelen tässä vanhempiani. Isä ja äiti olivat kerran katsomassa erästä ratkaisevaa jääkiekko-ottelua...*

– *Se oli tietysti ensimmäinen liigamestaruus.*

– *Vuotta aikaisemmin. Silloin minä tein peräkkäin kaksi alivoimamaalia.*

– *No, nyt mennään yhdessä tekemään se kolmas maali.*

Ortopedi taputti rohkaisevasti hymyillen hänen olkapäätään ja nyökkäsi sairaanhoitajalle. Pian häntä kuljetettiin sängyssä kohti leikkaussalia.

Kolmen kuukauden kuluttua hän nousee ilman sauvoja rappukäytävällä ylös kuudenteen kerrokseen ja avaa kaupunkiasuntonsa oven. Kerrostalo on juhlallisen hiljainen. Hän oli viettänyt pitkän tovin kotiseutunsa kirkkomaalla ja sytyttänyt kynttilän isän ja äidin haudalle. Jouluaaton hämärtyvässä illassa hän oli kulkenut lepattavan valomerensä keskellä sydämessään valtava kiitollisuus elämää kohtaan. Jokainen hetki on ylistystä ja kiitosta.

Saavuttuaan asuntoonsa hän sytyttää kynttilät ja seisoo kauan parvekkeen ikkunan ääressä ja katselee kaupungin valojen yli öiselle tähtitaivaalle. Samalle taivaalle kuin silloin eräänä helmikuun iltana, seitsemäntuhannen kahdeksansadan kahdenkymmenen ihmisen joukkoon kuuluvana.

9. MENI TIE, TULI TALO

1.

Kevätsade oli puhdistanut luontoa, ja nyt oli auringon säteiden aika jatkaa luomistytään. Lintujen laulu ja kevyt tuulen vire olivat ensimmäiset havainnot ulkomaailmasta hänen sulkiessaan oven ja seisautuessaan rapuille. Hän hengitti syvään. Maalaistalon pihapiirille ominainen erilaisten tuoksujen yhdistelmä sekoittui raikkaan kevät tuulen mukanaan tuomiin metsän aistimellisiin viesteihin.

Hän suuntasi kulkunsa navetan kulman takaa lähtevälle polulle. Se oli vielä melko leveä ja muistutti varhaisesta kulkureitistä mäen laella seisovaan taloon. Hän pysähtyi suuren kuusen kohdalle, josta polku kääntyi rinnettä alas kohti maantietä. Siinä se seisoi kaikessa komeudessaan korkeampana muita. Latvaa kohden oksistot kukkivat yhä runsaammin punertavia käpyjään. *“Sinä jaksat vielä”*, hän lausui asettaessaan molemmat kämmenensä runkoa vasten ja mitatessaan sen leveyttä.

Rauhan valtapiiri vallitsi oksien suojassa. Hän kääntyi ja nojautui vankkaan selustaan. Se loi ajatuksille hyvän perustan. Ei tässä ollut vielä mitään lopullista menettävää. *“Sinäkin olet vain vahvistunut ja nähnyt kaikenlaista kulkijaa”*. Hän lähetti viestiään valtakauselle, jonka ympäriltä oli kaadettu aikojen kuluessa metsää, ja uusia puita oli kasvanut tilalle. *“Sinä säteilet kasvuvoimaa ympärillesi, joten olipa hyvä, että kohtasimme näissä merkeissä.”* Hän vaipui jälleen ajatuksiinsa.

Juuri samana vuodenaikana kuusikymmentä vuotta sitten eräs nuori mies liitti oman tahtoelämänsä ohi vievän kärrytien kulkijoiden jälkien joukkoon. Hänen askeltensa aloihin sisältyi jo melkoinen määrä sitä kokemustodellisuutta, jolla hän oli joutunut vastaanottamaan olemassaolon taistelun lakeja. Jostain hän vielä oli ammentanut sitkeyden kulkea eteen päin, ja ehkä puhtaasti vaistonsa varassa oli poikennut kulkureitiltään nähdessään metsän takana mäellä pilkottavan talon. Mitä silloin liikkui nälkäisen ja uupuneen kulkijan kehossa ja tajunnassa, sitä on nykypolven ihmisen ehkä mahdollista tavoittaa ja sietää viikkoja ja kuukausia kestävässä pysyvänä olotilana.

Tästä hän oli aikanaan noussut ylös, kulkenut kuusen ohi ehkä jo sumentuvien silmien tajunnan rajamailla. Valinta oli osoittautunut onnekkaaksi. Talossa oli hänelle tarjottu illallinen ja yösiija. Hän oli saanut nukkua syvää rauhallista unta, ja kun hän lopulta heräsi, häntä varten oli jätetty vielä eväsläpää. Talon väki oli lähtenyt jo töihinsä.

Laihtuneena ja pitkästä patikoinnista äärimmilleen rasittuneena hän silloinkin lienee

muistuttanut karhua. Sellaiselta hän näytti sodan jälkeen otetussa valokuvassa, kun hän oli lähdössä vaimonsa ja kahden lapsensa kanssa Kanadaan aloittaakseen siellä uuden elämän. Työpaikkakin oli jo valmiiksi sovittu, Ontarion osavaltiossa Lake Superior -järven rannalla sijaitseva sellutehdas. Hän oli jo hankkinut vankan työkokemuksen vastaavanlaisilta suomalaisilta tehtailta. Kanadassa hänet perheineen otettiin avosylin vastaan ja hän aloitti uudessa ympäristössään työtä pelkäämättömän ammattimiehen uransa.

Suomessa hänen ensi kosketuksensa sellutehtaaseen oli alkanut sellaisissa olosuhteissa, joita tämän hetken suomalainen tuskin kykenee tavoittamaan edes pahimmisakaan painajaisunissa. Se oli tapahtunut maailmanlaajuisen laman alkutahtien säestämänä. Erityisesti pääkaupungin sanomalehdissä oli ollut jo kauan ilmoituksia siitä, että Käkisalmen tehtaalla rakennustyömaalle otettiin suorastaan rajaton määrä miehiä töihin.

Saksalainen metsäteollisuusyhtiö rakensi Käkisalmele Vuoksen suulle Laatokan lähelle suurta sulfiittiselluloosatehdasta. Työ toteutettiin saksalaisten johdossa ja sinne suuntasi tiensä myös tuo nuori mies. Toiveikkuus oli kuitenkin karissut saman tien kun hän näki todellisen tilanteen. Tehtaalle otettiin joka aamu hyvin rajallinen määrä miehiä, jotka saivat tilaisuuden tehdä töitä tehtaalla rakennustyömaalla tarkan valvonnan alla muutaman päivän ajan. Sitten heidän tilalleen otettiin uusi ryhmä portille tungeksivien työnhakijoiden joukosta. Näin ”karuselli pyöri” melkoista vauhtia, kuten hän myöhemmin asiaa kuvasi. Hän oli nukkunut heinäladossa ja saanut kuin saanutkin töitä, mutta siis vain lyhyeksi ajaksi.

Laiha tilipussi taskussaan hän joutui lähtemään jalkapattikamatkalle uusia työtilaisuuksia kyselemään. Hän suuntasi kulkunsa kohti Kuopiota ja tapasi samalla tiellä kohtalotoverinsa sellutehtaalla työmaalta. Kun he olivat lopulta päässeet kaupunkiin, ystävä ei enää tahtonut kulkea metriäkään. He olivat päätyneet pakkaspäivän kylmyydessä Kuopion torille. Siellä mies oli ottanut repustaan laastin levittämiseen tarkoitettua muurauskauhan ja vasaran ja alkanut rummuttaa jonkin myyntikojun peltiämpäriin. Paikalle oli tullut poliisi, joka kysyi mieheltä, mitä tämä oikein puuhasi. Mies oli vastannut, että hän on tämän orkesterin rumpali. Poliisi oli yllättävän rauhallisesti käskinnyt miestä mukaansa sellaiseen taloon, jossa olisi paljon erilaisia musikantteja, mutta ei vielä yhtään rumpalia.

2.

Kanadan setä oli tehnyt kauan odotetun matkan takaisin synnyinmaahansa veljensä luo neljännesvuosisadan poissaolon jälkeen. Veljenpoika oli tarkkaavaisesti kuunnellut kertomusta onnettomasta työnhakumatkasta Käkisalmele kuten myös tapahtumista pitkän paluureitin varrella. Ei tarvinnut edes mainita, että kyse oli yksinkertaisesti nuoren työmiehen hengissä pysymisestä. Itse tarina puhui puolestaan. Hän oli

ulkomuodoltaan ja kasvoiltaan kuin ranskalaisen filmin suuren miehen Jean Gabinen kaksoisveli.

Oli kuin hänen kertomuksensa olisi tullut jostain kammottavasta mustavalkoisen elokuvan kuvaamasta rinnakkaistodellisuudesta, jonka kahleet hän oli onnistunut katkaisemaan voimiensa ja sitkeytensä avulla ja murtamaan aukon, josta oli päässyt vapauteen ja lopulta kertomaan tarinansa. Nyt hän oli saapunut käynnille kotimaahansa ikään kuin tuodakseen mukanaan jotain aivan oleellista siitä ihmisyydestä, joka oli häntä kantanut, ja toivosta, jota hän ei ollut menettänyt.

Minkäänlaista katkeruutta ei hänen sanoistaan voinut löytää tai olemuksestaan havaita niitä olosuhteita kohtaan, joita hän oli joutunut kotimaassaan kokemaan. ”*Herra en ole enkä herraksi tule, mutta tavallisen hyvän työmies minä kyllä olen.*” Veljenpojan mieleen jäivät setänsä sanat. Sanomalehden toimittajana hän ottikin myöhemmin yhteyttä setäänsä hänen elämänvaiheittensa ja erityisesti Käkisalmele suuntautuneen työnhallumatkansa merkeissä. Setä ei lähettänyt hänelle kirjettä, vaan kaksi äänikasettia, joissa hän vastasi kysymyksiin omalla vapaalla tyylillään. Hän antoi yllättävän tarkat tiedot sen talon sijainnista, jossa häntä kohdeltiin ”*kuin läheistä ystävää*” ja josta lähtiessään tunsikin, että rasitukset ja vaivat olivat poissa. ”*Jos joskus käyt siellä suunnassa, niin vie sinne terveiseni ja suuret kiitokseni.*”

Valtakukseen nojaten hän tuijottaa taloon johtaneen tien uomaa. Jäljellä enää polku, jota pitkin talon nykyiset asukkaat saattavat satunnaisesti kulkea. Tuonne jonnekin maan kasvuston alle ovat jääneet elämän taistelua käyvän nuoren työmiehen askelten painanteet – ja setä itsekin on maan povessa, aavan meren tuolla puolen. On tullut voimaan lupaus saada ikuistaa hänen kulkunsa sanalliseen muotoon, esittää karttapiirroksin hänen reittinsä ja havainnollistaa sitä arkistokuvoin. Mutta täällä, tässä talossa olisi pitänyt käydä aikaisemmin. Nyt kiitokset ja terveiset eivät enää tavoita heitä, jotka silloin hänestä huolehtivat sen lyhyen ikuisuushetken verran. ”*He puhuivat kylä keskenään ja kertoivatkin joskus, miten täällä poikkesi kulkijoita, ja joku oli tullut hyvinkin pitkän matkan takaa Laatokan rannoilta.*” Näillä sanoilla voisi päättää koko artikkelin, hän ajatteli kulkiessaan kohti pihalla seisovaa autoa. Sen kylkiin suurennettuina painetut sanomalehden sivut uutisineen ja kuvineen sekä lehtitalon logo muistuttivat paluusta nykyhetken kiireiseen työhön maailmaan.

Artikkeli oli suunniteltu täyttämään koko Sunnuntai-liite, ja se olisi laajin hänen tähän mennessä erikoistoimittajana kirjoittamastaan tuotannosta. Liitteestä oli yleensä huolehtinut erillinen toimitus, jossa oli kaikkien kolmen konserniin kuuluvan sanomalehden toimittajia. Nyt hän vastasi yksin koko paletista, kuten sanonta kuului. Hän oli hahmotellut tekstiään jo aiemmin melko pitkälle, tutkinut sitä varten lähdekirjallisuutta, aikakauteen liittyvää taloushistoriaa, työvoimapolitiikkaa, ammattiyhdistyksen toimintaedellytyksiä, työväestön tilannetta maailmanlaajuisen laman alkaessa, ja tietysti Käkisalmen selluloosatehtaan rakentamisen historiaa. Sodan jälkeen Neuvostoliitolle jääneen tehtaalla sulkeminen oli tapahtunut vasta viime vuosina, 1980-luvun

loppupuolella. – Nyt elettiin alkukesää 1990, ja merkit kotikutoisesta lamasta olivat näkyvillä. Kanadan sedän nuoruuden tarina tuntui osuvan juuri ajan hermoon.

Perjantaina aamupäivällä hän luovutti mittavan artikkelinsa julkaisemista varten ja tunsu suorastaan ylimalaista helpotusta. Nauttiessaan työpaikkalounasta hän ajatteli edessä olevaa kesälomaviikkoa. Sääennusteet lupasivat kaunista poutajaksoa. Enää tunti tai pari uuden työperiodin pohjustamista ja sitten kotiin. Jos vaikka tänään jo ennättäisi lähilavalle pyörähtelemään valssia, noin alkajaisiksi tai esilämmittelyksi. Ja sitten huomenna suurlavalle maakunnan toiselle laidalle. Saisi nyt löytyä kesäheila tai mieluummin samalla se lopullinen... Ajatukset keskeytyivät toimittajakollegan käydessä istumaan vastakkaiselle tuolille. Asettaessaan tarjotintaan pöydälle hän jo alkoi kertoa töiden uudelleenjärjestämiseen liittyvistä neuvotteluista.

– Toimituksista tullaan karsimaan väkeä, se näyttää aivan varmalta.

– Minulla on alkamassa juuri viikon mittainen lomaperiodi enkä ole saanut vielä mitään ilmoitusta.

– Loman jälkeen voit levänneenä ja uudistuneena ottaa vastaan sen, mitä ylhäältä annetaan.

Kollegan sanoissa kalskahti katkera sävy.

3.

Sunnuntaina iltapäivällä bussi pysähtyi Väistönkylän tienhaarassa, ja hän astui ulos kantaen kunnioitettavan isoa rinkkaa. Se oli täyttänyt hänen viereisen istuimensa sekä junassa että nyt loppumatkalla linjurikydyissä.

Hän jäi hetkeksi katselemaan ympärilleen. Viheriöitsevä kumpuileva peltomaisema, jonka keskelle johdatti kodikkaan tuntuinen tie. Se suorastaan houkutteli mukaansa. Hän muisteli nuoruutensa aikaisia ravustusretkiä, joita tehtiin polkupyörällä juuri tällaisten maisemien halki. Kerran oli peltojen keskelle kyläteiden risteykseen pystytetty jotain herätyskokousta varten telttä. Jo kaukaa kuului kovaäänisten kutsukehotus, sillä aikaa on enää vähän. Näin ilmoitettiin.

Niinpä niin. Aikaa on vähän, ja miten sen käytät? Ainakin taloustieteilijöiden ennusteet kertovat taitekohdasta. Kansantalous on kääntymässä laskusuuntaan ja työttömyys tulee nousemaan. Asuntojen hintojen alamäki on jo kiihtynyt ja kotitaloudet ovat ylivelkaantumassa. Kun laina oli otettu korkean hinnan aikana, korkeiden korkojen ja tulojen supistumisen myötä kotitaloudet eivät kykene hoitamaan velkojaan. Asuntojen hintojen laskiessa myös vakuusarvot ovat vaarassa laskea jopa alle velan arvon. Merkittävä syy nousukauden pitkittymiseen ja ylikuumenemiseen nähdään ul-

komaisen luotonhakemisen vapautumisessa. Yritysten lainanotto ulkomailta kiihtyi. Myös pankkien luotonanto yksityishenkilöille vapautui ja luottokanta kasvoi enimmillään yli 100 % vuodessa. Ja tässä sitä nyt ollaan. Virta vie eteenpäin.

Tätä kaikkea pitää vaan tutkia ja ihmetellä, hän ajatteli, vaikka henkilökohtaisesti ei tulisi kysymyksenäkään pyrkiä tavoittelemaan velkarahoituksella omaisuuksia enkä koettaa vaurastua lainarahalla ja spekulatiivisella sijoittamisella. Se ei kiinnostaa. Mutta sitä vastoin kiinnostavaa on kyllä saada tietää jotain oman työn tulevaisuudesta. No, informaatiota tulee kyllä pian... Hän tajusi synkeiden ajatusten painavan enemmän kuin rinka selässä.

Peltoaukean jälkeen tie kulki loivasti ylös ja kaartoi edessä olevan suon kohdalla oikealle. Suopursujen tuoksu piristi kulkijan mieltä. Tien kääntyessä jälleen suoraksi eteen aukeni viehättävä kangasmaasto punertavine petäjäineen. Hän pysähtyi vanhan ajan maitolaiturin kohdalla, nosti rikkansa perinnerakennelman lavalle ja istahti viereen. Syödessään eväsläpää mieleen palautui, miten kolkolta tuntui saapua perjantaina kotiin töiden jälkeen. Piti olla kaikki kunnossa, kun urakka oli saatu pakettiin ja painoon. Mutta eipä valssin tahdissa enää tehnytäkään mieli pyörähdellä. Sai jäädä väliin viikonvaihteen lavatanssit.

– No niin, tavallaan viimeistä valssia tässä taidetaankin nyt sitten tanssahdella, hän lausui itsekseen. – Mä taivasalla tanssin kohtaloni valssin... Orpopojan valssi kaikuu metsien huminassa eikä maksa mitään.

Ohitse pyyhälsi maasturi heittäen mennessään hiekkaa. Pöly nousi aaltona maitolaiturille. Hän nousi ja pujotti rinkan selkäänsä. Päätös lähteä patikkaretkelle aivan uuteen suuntaan oli odottanut toteutustaan jo kauan. Nyt se oli tullut kuin luonnollisena valintana hänen eteensä. Ei liian aikaisin, ehkä ei liian myöhäänkään. Juuri tässä hetkessä tuntui avautuneen merkityksellinen tila. Sen hän oli jotenkin aavistanut, ja hetkeen piti tarttua.

Matkan valmistelu oli oikeastaan alkanut jo puolitoista vuosikymmentä aikaisemmin, silloin, kun Kanadan setä oli tullut käymään isän luona. Hän oli saanut työpaikastaan vapaata ja saapunut tervehtimään setäänsä. Hänet pestattiin välittömästi autonkuljettajaksi tehtävänään kyyditä veljekset kesämökille. Matka taittui pikatietä ajaessa alle kahdessakymmenessä minuutissa. Paikka oli ollut tuttu sedälle ennen Kanadaa muuttamista. Veljekset olivat tuolloin kumpikin töissä paperitehtaan korjaamolla, jossa isä oli työnjohtajana. Tontti oli saatu vuokratuksi yhtiöltä, joka omisti melkoiset ranta-alueet. Pieni mökki oli noussut talkootyönä, ja veli oli tietysti ollut mukana.

Maisemaan oli myöhemmin noussut paljonkin kesäasuntoja, mutta itse järvi oli pysynyt samanlaisena. Yhtä kirkas ja kalaisa kuin ennen. Tehtaiden jätevedet johdettiin edelleenkin jokeen, nyt jo tietysti puhdistusprosessien kautta. Aluksi he olivat menneet kokemaan verkot. Isoja ahvenia saatiin melkoinen määrä ja nuori maisteri per-

kasi ja savusti ne sillä aikaa, kun sauna lämpeni. Veljekset kävivät taivuttamassa vihat, kuten täälläpäin sanottiin.

Saunan jälkeen oli ilo seurata heidän jutusteluaan pöydän antimien ääressä. Lämmin savukala ja uudet perunat runsaalla tillillä höyrytettyinä tekivät kauppansa. Salaattiakin oli runsaasti tarjolla, mutta se jätettiin suosiolla aterian valmistajan itsensä nautittavaksi. Lopuksi juotiin kahvit. Hellepäivä oli kallistumassa iltaa kohti ja kesämökin kuistille kävi leppoisan lämmin tuulenvire. Setä asetti pöydälle pullon whiskyä, avasi sen ja kaatoi kolmeen lasiin tislattua ja tynnyrissä kauan säilytettyä viljajuomaa.

– Ainutlaatuista tilaisuuttamme tahdon juhlistaa tällaisella virvoitusjuomalla, josta nuoruudessa emme uskaltaneet edes haaveilla. Tätä nauttiessani olen aina ajatellut synnyinmaatani ja sinua, veljeni – ja tietysti myös veljenpoikaa, joka toivottavasti voi myös edes hieman maistaa näitä kaukaisia tulsia.

Veljenpoika sai oman tasa-arvoisen osuutensa. Hän nousi, ja malja kädessään kumarsi sedälle.

– Kiitos tästä jalosta aineesta, jota voin minulle uskotun vastuullisen tehtäväni vuoksi maistaa vain lähinnä symbolisessa tarkoituksessa. Muistini ulottuu lapsuuteni vuosiin, lähes viisikymmenluvun puoleen väliin asti. Elettiin vielä pula-ajoista vapautumisen jälkeisiä niukkoja aikoja. Joulun alla olimme saaneet ilmoituksen Kanadasta saapuneesta postipaketista. Kävin noutamassa sen isän kanssa. Se oli iso paketti. Jouluaattona se avattiin jännityksellä, ja aivan epäuskoisina me tuijotimme sitä todellista runsaudensarvea, joka eteemme avautui. Minulle siellä oli kuudesti laukeava rullarevolveri, ja revolverivyö. Niillä virikkeillä minusta tuli seikkailukirjallisuuden lukija ja lännen elokuvien harrastaja. Luova mielikuvitukseni sai ravintoa niin että näillä eväillä selvisin, joten kuten yhteiskoulusta, jota edelleenkin pidän suurimpana saavutukseni. Siitä kiitos Kanadan joulupaketin. Se antoi minulle todistusvoimallaan rohkeutta kohdata elämä ja vastoinkäymiset lännensankareiden tavoin ja säilyttää aina usko haaveiden luomaan onnen maahan.

Setä ei voinut kätkeä yllättyntä ja hieman liikuttunutta ilmettään. Isän käsi vapisi hänen nostaessaan maljan. Hiljaisessa hetkessä oli paljon tunteita, jotka pian tulivat saamaan oman ilmaisumuotonsa. Parin lasillisen jälkeen keskustelu sai kiintoisan ulottuvuuden veljesten muistellessa isänsä kohtaloa. Hän oli ollut pidetty ammattimies konepajalla, mutta oli vaihtanut työnsä siirtyen maaseudulle mylläriksi, peräti pienen myllyn omistajaksi.

Setä katsoi veljenpoikaansa arvoituksellisesti.

– Mahdatkohan sinä tietää, että isäsi oli nuorena miehenä melkoinen hurmuri. Kun hän kävi katsomassa omaa isäänsä, meidän isäämme, siellä myllyllä, niin hän alkoi riustella seutukunnan mahtitalon tyttären kanssa.

– No, ei se nyt sentään mikään suurmaanomistajan perillinen ollut...mutta eipä kihlauksia tullutkaan, kun vesivoima loppui. Isän sanoissa tuntui kalskahtavan katkeutta.

– Niin, poika. Kun mylly ei enää jauha, niin naiset jättävät. Siinäpä mainio sananlasku. Ja isäsi kokemuksella todistettu, vai mitä?

– Mutta...ei kai tästä sentään mitään jälkikasvua tullut?

Poika katsahti isäänsä. Kaikesta huomasi, että aihe oli edelleenkin hyvin arka.

– Ei tullut jälkikasvua, mutta seurasihan siitä jälkipuintia.

Isä käänsi katseensa järvelle ja pudisti päätään. Tuollaisessa mielentilassa poika ei vielä ikinä ollut nähnyt isäänsä. Hetken hiljaisuuden jälkeen setä lausui painokkaasti katsoen veljenpoikaansa:

– Työmies ei kelvannut. Isäsi meni teollisuuskouluun ja tyttö naimisiin todellisen suurmaanomistajan perillisen kanssa. Ne myllyn rauniot ovat varmaan edelleenkin nähtävissä. Ja jos siellä päin käyt, voit pistäytyä talossakin ja viedä terveisiä emännälle... tai vanhalle emännälle. Että kyllä tässä kuitenkin hyvin meni, kaikesta huolimatta. Vai mitä, veliseni?

Isä nyökkäsi ja tyhjensi lasin. Setä katsoi veljenpoikaansa vakavin kasvoin.

– Selvitäpäsinä, kun olet kouluja käynyt, mitä se oikein tarkoittaa, kun sanotaan, että työmies on palkkansa ansainnut. Minulle se on jäänyt jostain syystä epäselväksi.

4.

Lähestyessään kylää hänen määrätietoiseen askellukseensa tuli verkkaisempi rytmi. Kanadan setä tuskin ajatteli kulkuriaiheisia lauluja patikoidessaan jäätävässä viimassa ja pakkasessa ja yöpyessään heinäladoissa. Silloin oli kysymys hengissä pysymisestä.

Oli synkeä salo.

Meni tie.

Tuli talo.

Einari Vuorelan säkeissä ei ole kulkuriromantiikkaa. Synkeä salo on kolkko ympäristö. Ja tie on vain tie ja talo vain talo.

Oli loimuava takka.

Oli tyttö.

Oli akka.

Synkeän salon vastakohtana talo alkaa hahmottua lämmön tyssijan olomuotona, aluksi ulkoisesti loimuavan takan lämpönä. Kolmannessa säkeistössä nouseekin esiin jo sisäinen lämpö, jota tavallaan jo valmistellaan toisessa säkeistössä viittauksella talon tyttöön. Akka puolestaan vihjaa runon nimeen *Vävy*, joka aviosukulaisuutena tarkoittaa tyttären miestä.

Soma puheitten sävy.

Tuli yö.

– *Olin vävy.*

Niukat sanat rakentavat suuren tarinan elämästä. Runon puhuja ilmaisee itsensä vasta viimeisessä säkeessä. Ajatusviiva katkaisee tiukan poljennon. Yhden yön jälkeen avautuva uusi elämänvaihe on kulkijan tien päätös. Jääkö se pysyväksi vai onko se vain hetken kestävä tila? Siitäkin ollaan kiistelty tämän runon tulkintojen yhteydessä. Einari Vuorelan runo sisältyy hänen kokoelmaansa *Kaukainen tuuli*, joka ilmestyi vuonna 1932 eli pian sen jälkeen, kun Kanadan setä oli nuorena miehenä suoriutunut korpivaelluksestaan.

Rinkka selässään kulkeva veljenpoika havahtuu ajatuksistaan. Vain muutamien kymmenien askelparien päässä aukeneva peltomaisema on liittynyt merkittävällä tavalla manan majoille lähteneen isän ja isoisän elämänkohtaloon ja kokemustodellisuuteen. Vasemmalla koivukujan päässä oleva vanhan näköinen iso maalaistalo aittoineen vetää hänen katseensa. Hän kiirehtii askeliaan ja pysähtyy postilaatikon kohdalle. Se on taidokkaasti rakennetun pienen katoksen suojassa. Ilta-auringon säteet eivät enää ulotu nimikylttiin, mutta se on selvästi luettavissa. Hän kääntyy kujalle. Koivun valkeat rungot loistavat laskevan auringon valossa. Puut ovat vanhoja, mutta kantavat vielä vehreyttä oksistoissaan. Jotkut jo poissa, mutta aukkoihin ei ole istutettu mitään.

Saapuessaan pihapiiriin hän huomaa aitan viereen pysäköidyn maasturin. Se on sama, joka ohjuksen lailla pyyhälsi hänen ohitseensa. Päärakennuksen paksut hirret kantavat arvokkaasti perinteikästä punamultapintaa. Ovessa on kolkutin, ja sähköinen ovikello näyttää olevan pihtipieleen kiinnitettynä. Hän käyttää kolkutinta. Se tuntuu jotenkin luonnolliselta tässä ympäristössä. Vasta kahden uuden yrityksen jälkeen ovi avataan. Hänen edessään on reippaan näköinen nainen, jonka ruskeiden silmien väriset tuuheat hiukset laskeutuvat vapaasti olkapäille.

– *Ai, täällä on sittenkin joku.*

– *Kolkuttavalle avataan...ajattelin, että on parasta käyttää perinteikästä välinettä, kun se on tässä tarjolla.*

Hän esitti asiansa lyhyesti ja nainen lähti hakemaan äitiään. Kulkija asetti rinkkansa

pihapöydän tuolille. Meni jonkun aikaa ennen kuin rapuille saapui kävelykeppiin nojautuen harmaatukkainen nainen, jolle tytär sanoi jotain vanhasta ystävästä, ehkä vielä muistuttaakseen tilanteesta. Lähempää tarkastellen naisen kasvoissa oli iän ja työn muovaamaa kauneutta, ja aikoinaan varmaan hyvinkin vetovoimaista viehätystä. Silmissä oli jäljellä rahtunen elämänvoimaa. Hän katsoi miestä tarkkaan ja tuntui tavoittavan jotain, ehkä häivähdyksen ajattomuudesta.

– *Onko se Kalle...?*

Hän lausui nimen kuin unissaan, ehkä vain itselleen tarkoitettuna.

– *Kallen poika.*

Kuullessaan kulkijan sanat vanha nainen katsoi hämmästyneenä tyttärensä ja sitten uudelleen vieraaseen, joka ei enää ehkä tuntunutkaan niin vieraalta.

– *Ehkä on parasta, että siirtyisimme sisätiloihin. Tämä kutsu koskee myös reppua.*

Tyttären sanoissa ei ollut enää virallista sävyä. Kallen poika kääntyi ja haki rinkkansa epäuskoisena tapahtuman käänteestä. Tuntui, että koko tämä kohtaaminen ulko-oven edessä olisi toteutunut kohtalon saneleman käsikirjoituksen mukaisesti. Niinpä oli myös luonnollista, että hieman myöhemmin illalla hän rohkeni kysyä saisiko sytyttää takkaan “loimuavan tulen”, kuten hän runollisesti asian ilmaisi.

Seuraavana aamuna tytär lupautui oppaaksi talon mailla olevan myllyn raunioille. Rinkka oli jätettävä taloon, ettei työmies karkaisi tiehensä, kuten hän pilke silmäkulmassa oli kahvipöydässä määrännyt. Vanha emäntä otti asian tosissaan.

– *Ethän sinä sentään Kallen pojalle rengin paikkaa tarjoa?*

– *Niin, kyllä minä mieluummin ottaisin kotiväyryn paikan viikoksi.*

– *Miksi vain viikoksi?*

– *Täytyy käydä työpaikalla välillä, mutta todennäköisesti pääsen sieltä pois hyvinkin pian.*

– *No, se on hyvä se. Riittä tarvitsee vihdoinkin kunnon miehen.*

– *Nuoren miehen. Olenhan minä kaksi ja puoli vuotta nuorempi kuin tyttärenne.*

– *Niin se Kallekin oli minua nuorempi...*

Vanha emäntä vaipui ajatuksiinsa. Tytär haki kaapista aamuläkkeet ja auttoi äitiään

pitämään vesilasiala huulilla. Pillereitä piti nauttia kolmessa erässä. Tilanteessa oli jotain hyvin koskettavaa. Kallen poika istui pöydän vastakkaisella puolella. Hänet oli äkkiä tempaistu maantieltä keskelle tätä uutta todellisuutta, jonka osaksi hän oli nyt tullut. Tytär, joka nuorimpana ja ainoana eloon jääneistä kolmesta lapsesta oli ottanut huolehtia talosta ja äidistä, on tuossa juuri nyt madonnamaisena hahmona. Kuva jäisi hänen mieleensä. Hän ei enää kaipaisi muuta. Myllyn rauniot olivat muuttuneet eläväksi elämäksi. Vesi on alkanut virtaamaan ja pyörittämään myllynkiviä. Elämän viljaa puidaan hänen edessään. Saatettuaan äitinsä takaisin vuoteeseen tytär palasi keittiöön. Läheiseksi ystäväksi muuttunut vieras seisoi ikkunan ääressä katsellen aamuauringon säteissä kimmeltävälle järvelle.

– *No, mitä kotivävy miettii?*

– *Äskeistä tilannetta...tai kuvaa. Samanlainen kuin tämä maisema. Siinä on kaikki yhdessä, kokonaisuutena. Sinäkään et ole pelkästään metsänhoitaja, ainakaan et minulle... Muille saat toki ollakin vain metsänhoitaja. Kai sinä ymmärrät, mitä minä tarkoitan?*

– *Oliko tuo kosinta?*

– *Se on kosinta.*

Viikon kuluttua maanantaina hänen työpöydällään oli odotettu viesti. Pian hän jo istui päätoimittajan huoneessa. Pöydällä oli Kanadan sedän vaiheita kuvaava sunnuntai-liite. Päätoimittaja silmäili sitä hetken kuin varmistaakseen jotain. Sitten hän kohotti katseensa kirjoittajaan.

– *Tämä sinun artikkelisi on herättänyt huomiota. Pääkaupungin lehdestäkin kollega soitteli. Mutta emme me näe syytä luopua sinusta niin helposti. Sopiiko, että keskityisit tästä eteenpäin juuri tällaisiin elämänmakuisiin artikkeleihin. Ei liian usein, vaan sopivassa määrin. Niin että lukijakunta odottaa aina hieman...nälkäisenä. Voisit osallistua myös pääkirjoitussivun tekemiseen. Ja näissä merkeissä uusi tiimi kokoontuu huomenna kymmeneltä. Nähdäänkö silloin? Sopiiko? – Hyvä. Tässä on hieman aikaa, joten juodaanpa kahvit ja keskustellaan samalla käytännön asioista.*

Riitta soitti iltapäivällä. Hän odottaisi juhannusaattona asemalla. Naapurin tyttö oli luvannut hoitaa äitiä koko iltapäivän, niin että matka kotiin sujuisi rauhallisemmissa merkeissä kuin mitä silloin kerran, maitolaiturin kohdalla.

10. ONNEA ETSIMÄSSÄ

1.

Pääkirjaston osastonjohtaja Tuomo Tanhutien työpäivä päättyi tuona iltana tavallista myöhempään. Kulkiessaan ala-aulaan hän huomasi suureen luentosalin virtaavan melkoisesti yleisöä. Siellä näytti olevan käynnistymässä turvapaikanhakijoiden vastaanottoon liittyvä keskustelutilaisuus. Aiheena erityisesti kysymys, miten pakolais tulva voitaisiin kääntää myönteiseksi voimavaraksi.

Avoin ovi houkutteli astuman sisään. Hän sai lähes viimeisen irtotuolin ja pääsi istumaan käytävälle takimmaisten tuolirivien kohdalle. Täpötäydessä salissa oli silmiinpistävä suuri määrä nuoria tai ainakin nuoren näköisiä naisia. Miehiä oli kerääntynyt salin oikealle puolelle ryhmiin. He olivat tummatukkaisia ja olivatkin selvästi juuri illan teeman kohteita. Jokaiseen ryhmään näytti kuuluvan myös tulkki.

Salin edessä piti puheenvuoroaan kunnan edustaja. Hän korosti, että pakolaisten vastaanottaminen tuo kaupunkiin toimeliaisuutta, työpaikkoja ja valtionavustusta sekä tulevaisuudessa huomattavan määrän uusia vakituksia asukkaita. Vaikka valtion antama tuki kunnille turvapaikanhakijoiden kotouttamiseen on kuntajohtajille suunnatun kyselyn mukaan aivan liian vähäinen, niin vapaaehtoistyö ja kansalaisjärjestötoiminta voi korvata sitä merkittävästi aina ruuanlaitosta ja siivoamisesta alkaen. Hän toivoi, että keskustelutilaisuudessa ideoitaisiin myös uusia käytäntöjä, joilla vapaaehtoiset ja kolmannen sektorin toimijat voisivat mahdollisimman tehokkaasti ja monimuotoisesti aktivoida kansalaisia tarttumaan tilaisuuteen nopean ja tehokkaan kotoutumisen edistämiseksi. Se olisi kaikkien osapuolien kannalta tärkeätä ja välttämätöntäkin.

Puheenvuorossa korostettiin naisten merkittävää ja ratkaisevaa panosta vastaanottokeskuksien ja hätämajoitusyksiköiden toiminnan toteuttamisessa ja käytännön elämän sujuvaksi tekemisessä. Lopuksi hän, nainen itsekkin, korosti naisen perinteistä asemaa elämän synnyttäjänä ja suojelijana ja samalla myönteisen ilmapiirin rakentajana jo naissukupuolen olemukseen liittyvän luontaisen taidon myötä. Hän kiteytti sanomansa rohkaiseviin sanoihin: ”*Tarvitaan luovaa ja iloista mieltä. Vapaassa ja vapautuneessa ilmapiirissä voi syntyä uusia innovaatioita, joita on hyvä kokeilla ja ottaa käytäntöön kotouttamisen nopeuttamiseksi ja helpottamiseksi ja vastata näin maahanmuuttajien ja turvapaikanhakijoiden yhä kasvavan määrän synnyttämiin haasteisiin.*”

Seuraavaksi annettiin puheenvuoro tutkijalle, joka esitteli käyttöön otettua naapurisuusovittelua myönteisen ilmapiirin luomiseksi vastaanottokeskusten ja niiden läheisyy-

dessä elävien ihmisten kesken.

– *Keskustelukanavan aukaiseminen rakentaa käytännöllisellä asiapohjalla välttämättömyyttä yhteyttä turvapaikkakeskusten ja lähialueen asukkaiden välille. Kosketus ympäristöön on aivan elintärkeätä mahdollisten huolenaiheiden hälventämiseksi ja myös uusien ideoiden luomiseksi molemminpuoliseen sopeutumiseen liittyen.*

Tässä vaiheessa yleisö sai mahdollisuuden lyhyisiin kommentteihin ja mielipiteisiin ennen seuraavia alustuksia. Salin keskivaiheilta nousi seisomaan vanhemman puolinen mies. Saatuaan mikrofonin käteensä hän aloitti puheensa toteamalla asuvansa turvapaikkakeskuksen lähellä ja tuovansa terveiset monilta muiltakin asukkailta.

– *Kyllä maassa täytyy aina elää maan tavalla. Ei ole mitään järkeä ryhtyä sovitteluun asioita, joiden noudattaminen on muutenkin päivän selvää. Jos vaikka joku kerrostalossa rikkoo järjestyssääntöjä, ei hänen kanssaan ryhdytä sovitteluun. Me tahdomme elää rauhassa niin kuin tähänkin asti.*

Tutkija vastasi maltillisesti, mutta samalla tiukkaan sävyyn:

– *Suomalaiset ovat perinteisesti tottuneet eristäytymään muiden kulttuurien vaikutuksilta ja yleensä kaikesta sellaisesta, mikä liittyy toiseuteen. Olemme tilanteessa, jossa jäykät asenteet eivät enää vastaa ympäröivää todellisuutta. Meidän on kohdattava rohkeasti muita kulttuureja ja ymmärrettävä myös se, että meidän on korkea aika hieman tarkkailla myös itseämme ja joskus ehkä hyvinkin jäykkää suhtautumistapaa muihin. Lopuksi voisin vielä noin yleistäen todeta, että Suomi on geneettisestikin pysynyt oikeastaan sangen suljettuna alueena. Tässä on merkittävä syy kansamme perinteisiin vaivoihin, esimerkiksi sydän- ja verenkiertoelinten sairauteen, mielenterveysongelmiin ja diabetekseen. Pitkällä tähtäimellä maahanmuutto parantaa suomalaisia geneettisesti.*

Seuraavan yleisöpuheenvuoron piti nelissäkymmenissä oleva voimakastahtoisesti puhuva ja samalla kuin suuttuneessa mielentilassa oleva nainen. Hän kertoi käyneensä tutustumassa kaupungin suurimman vastaanottokeskuksen toimintaan ja sen asukkaisiin. *“Siellä asuvat nuoret miehet ovat todella fiksuja ja kohteliaita.”* Niinpä suomalaisten naisten kiinnostus on hänen mukaansa aivan ymmärrettävää ja suositeltavaakin monikulttuurisuuden edistämiseksi. Hän huipensi puheenvuoronsa päivänpolttavaan uutisaiheeseen rohkeasti kantaa ottaen:

– *Hyvin omituiseen valoon joutuvat raiskausuutiset, joilla lietsotaan vihapuheita turvapaikanhakijoita kohtaan. Useat raiskausepäilyt ovat osoittautuneet aiheettomiksi. Onko niin, että suomalaisten miesten omat raiskaukset ja seksuaalinen häirintä ylipäätään saadaan näin sopivasti peitellyksi, kun syntipukiksi saadaan turvapaikanhakija. Sisäministeriössä mietitään jopa lakiuudistusta, jossa ulkomaalaisten tekemät raiskaukset johtaisivat nopeutettuun maastakarkoitukseen. Voisikin syystä kysyä, eikö*

myös raiskauksiin syyllistyneitä suomalaisia miehiä voisi tasa-arvon nimissä tuomita maasta karkotettaviksi.

Aplodien saattelemana nainen istuutui paikalleen. Tuomo Tanhutie sitä vastoin nousi ylös, ei suinkaan pitääkseen puheenvuoroa, vaan lähteäkseen kohti kotia. Toki hän olisi voinut puhua jotain kulttuurista, suomalaisesta kirjallisuudesta ja runoudesta johdattajana suomalaiseen mielenmaisemaan. Kalevalaa on käännetty 60 kielelle, ja Seitsemää veljestäkin arabiaksi, kurdiksi, kiinaksi, japaniksi, persiaksi, turkiksi ja vaikkapa hepreaksi, puhumattakaan Euroopan kielistä. Entä suomalainen nykykirjallisuus? Käännöksiä löytyy ainakin suuremmille kielialueille.

2.

Saavuttuaan asuntoosa hän koetti koota hajanaisia ajatuksiaan ja ristiriitaisia tunteuksiaan. Mitä juuri nyt on tapahtumassa? Ahdistusta, vihaa ja katkeruutta muutospaineiden puristuksessa. – Mutta mitä olisi mahdollista tehdä hyvän ja tasapainoisen elämän edistämiseksi?

Niinpä niin. Hyvä ja tasapainoinen elämä. Mitä sinä olet tehnyt sen hyväksi? Tuskinpa mitään erikoista. Entä onko sinun oma elämäsi hyvä ja tasapainoinen? Näin hän kysyi itseltään ja sai vastauksen, joka ei ollut kovinkaan mairitteleva. Et uskalla katsoa tosiasiota suoraan silmiin ja tunnustaa, että sanan voimalla ei ole henkistä muutovaikutusta, sillä sanoja ei enää osata lukea. Kulttuuriamme ja sen juuria tietoiseksi tekeviä sanoja...niitä, johon sinunkin omalla työsarallasi pitäisi uskoa, sillä juuri sanoja, ihmisen itsetietoisuutta elvyttäviä ja yllä pitäviä sanoja – niitä on kirjasto täynnä. Hän muisteli, miten kirjallisuuden ja kulttuurin opinnot alkoivat häntä vastustamattomasti vetää puoleensa niin, että tavoitteena oleva ura ulkoasiainhallinnon palveluksessa muuttuikin väitöskirjan tekemiseksi kirjallisuuden alalta.

Ranskan kielen opintojaan hän oli toki ymmärtänyt soveltaa väitöskirjassaan, joka käsitteli Viktor Hugon *Cromwell* ja *Hernani* -näytelmien merkitystä romanttisen liikkeen läpimurtoteoksina. Hugo oli ollut hänen esikuvansa – hengen jättiläinen ja taisteleva kirjailija. Entä nyt? Sinä itse? Oletko sinä painetun sanan puolesta taisteleva kirjastonhoitaja?

Hänen täytyi myöntää se tosiasia, että kirjastoissa on meneillään aivan toisenlaisia taisteluita. Ei hänestä tullut idolinsa seuraajaa. Hän oli toki pitänyt väitöskirjansa aiheesta ja Viktor Hugon merkityksestä luentosarjan romaanisten kielten oppiaineesta viime keväällä, kiitos siitä entiselle opiskelukaverille. Tämä oli kuitenkin yliopiston virkajärjestelyjen vuoksi sekä oman elämäntilanteensa takia nähnyt parhaaksi jatkaa toimintaansa aavan meren ja päiväntasaajan tuolla puolen, Argentiinan pääkaupungissa.

Hän tiesi, että ystävällä oli ollut vaikea rakkaussuhde, ja siinä varmaankin pohjimmainen syy noin kauas lähtemiseen. Tuttu tunne, kun kaippaa lähelleen sitä, joka ei saavu. Tai sitten saapuu, ja tekee jotain, joka romuttaa taas kaiken maan tasalle. Tällaista myös hänelle itselleen oli tapahtunut aivan äskettäin. Ja se olikin viimeinen pisara. Nainen ei voinut lähteäkään hänen mukaansa Berliiniin, kun oli ilmoittautunut johonkin twerk-tanssikurssille. No, googlesta löytyi informaatiota. Kyseessä on naisille tarkoitettu muotitanssi, jota luonnehditaan tyyliltään provosoivaksi. Lantioita heilutetaan lähes kyykkyasennossa. Suomalainenkin nimityskin löytyy. Takapuolen pyörytykseen keskittyvä villitys tunnetaan myös ”pyllytanssin” nimellä.

Nainen oli jo lupautunut lähtemään Berliiniin. Päivällä hän olisi voinut tutustua keskustan kulttuurinähtävyyksiin tai vaikka käydä shoppailemassa. Ei olisi tarvinnut kuunnella kansainvälisen kirjastotapaamisen yhteydessä edes esitelmää. Olisi kuitenkin sentään luullut osallistumisen iltajuhlaan herättävän kiinnostusta. Mutta ei... Niinpä kollega lentoasemalla sai *“Miten menee?”* -kysymykseensä asiallisen vastauksen: *“Päin persettä”*.

Hän ottaa kirjoituspaperia hyllystä. Käsi tarttuu kynään. Tässä hän nyt kirjoittaa spontaaneja sanoja, jotka tulevat jostakin haihtuen jonnekin. Niin kuin haaveet ja niiden täyttymyksen odotus. Kaikkein ihaninta, hienointa, upeinta, kauneinta, on aina nimenomaan ollut matkalle lähtö. Todellakin, aivan erinomainen asia, että tästä kaupungista on melkoinen matka maan ainoalle varsinaiselle lentoasemalle. Erityisesti sulan kelin aikana keväällä, kesällä ja alkusyksytäkään voi aamukoneelle lähteä pikkuhiljaa ajelemaan puolen yön jälkeen. Se siivittää arkielämää jo viikkoja, jopa kuukausiakin ennen varsinaista matkalle lähtöä.

Lopulta on aika vihdoin koittanut. Öisten maisemien keskellä uusi paikkakunta luo aina jonkin kiintoisan aiheen keskusteluun. Suomalaisen modernismin merkittävä edustaja syntyi juuri täällä, tässä pitäjässä. Hän isänsä oli kirkkoherra, mutta pojalla oli kirkkoon hieman ongelmallinen suhde. Hänen kirjoittamistaan teoksista voisi nostaa esiin joitakin tunnusomaisia piirteitä, ja niistä hän alkaakin kertoa juuri silloin, kun auton valot kohdistuvat kunnan nimeen ja vaakunaan.

“Entä tiedätkö, missä pitäjässä sijaitsee Mika Waltarin kesämökki, jonka ullakkokamarissa hän kirjoitti Sinuhe Egyptiläisen? Tämänkin paikkakunnan me ohitamme matkan varrella. Saat arvata kolme kertaa.” Sitä ennen hän innostuikin lausumaan loppusäkeet Waltarin vuonna 1929 kirjoittamasta runosta *Sininen yö*.

”...ja minä tiedän, että ainoa kotini / on jyrisevä asemahalli / juuri ennen pikajunan lähtöä / ja että minua odottaa aurinko ja meri / siellä, missä en ole / aina siellä / missä en ole.”

Tietysti hän voisi esitellä tarkemmin runoa, mutta hän tietää, että se on turhaa. Nainen ei kuuntele eikä tahdo vaipua niihin ajatuksiin jotka surumielisestä runosta kumpua-

vat. Runon minää vaivaa sammumaton elämänjano ja henkinen kodittomuus. Hän kaippaa kiihkeästi mielenrauhaan, haaveitten täyttymykseen, auringon ja meren symboloimaan onneen, jotka kuitenkin pakenevat häntä.

“Kameelin varjo kuvastuu erämaan taivasta vasten / huulilleni syöpyy hiekan suolainen maku.”

Noita säkeitä hän olisi voinut siteerata, sillä ne johdattavat runon viimeisen säkeistön surumieliseen toteamukseen haaveiden täyttymättömyydestä. Mutta hänelle riittää, että nainen istuu lähellä, hänen vieressään. Se rauhoittaa ja lohduttaa, vaikka naista ei kiinnostakaan, mitä mies puhuu tai mitä hän ajattelee. Läsnaolo on tärkeintä.

He ohittavat Sysmän tienviitan. Mies kysyy, kuka suomalaisen viihdemusiikin suuri laulajalegenda on syntynyt siellä. Hän laulaa *Täysikuu*-tangon loppusäkeet:

Täysikuu, kun hänet löydät, jota kaipaam minä niin, täysikuu, sä hänet loisteellasi peitit suudelmiin ja kerro hälle, kuinka paljon häntä rakastan. Täysikuu, se kerro hälle, täysikuu.

Ehkä lopulta etsijä voi löytää onnen omasta täyttymättömästä olotilastaan ja kaipeudesta. Onnea ei voi koskaan omistaa. Se voi häivähtää, viivähtää ajattomana, kauniina tuntemuksena ja se haihtuu hetkessä. Kuin kaunis nainen, jota ei voi saavuttaa. Hän istuu tuossa lähellä, mutta samalla niin kaukana.

He ajavat sillan kupeessa olevalle taukopaikalle sinisenä yönä kahden aikoihin. He nauttivat ison kahvin ja juustosämpylän ja mies lumoutuu naisen silmien edessä. Miten ne voivatkaan niin selvästi luoda analogian ikkunan takana loistaviin sillan valoihin syyttäen toivon pilkahduksen, säteen heidän välilleen. Toki mies tietää, että hänen toiveensa on vain toiveunta, mutta se pitää kuitenkin elämän virran liikkeellä. Niin he nousevat. Mies kokoaa tyhjat kahvikupit ja lautaset ja vie tarjottimen tavarakärryyn. Kuitenkin hän tietää, että ohi mennyt täydellinen hetki ei koskaan haihdu kaipeun kultaisen kirjan kansien sisältä.

Jossain Orimattilan jälkeen ennen Mäntsälää hän ajaa lepopaikalle moottoritien vieleen metsäkaistaleen taakse. Alue on tyhjä. Hän astuu ulos. Kevätkesän aamu alkaa jo sarastaa. Hän hengittää syvään ja katsoo hämäryyden keskellä arvoituksellisena seisovaa kuusimetsää. Pian he olisivat lentokoneessa, ja iltapäivällä jo piknikillä Villa Borghesen puistossa Roomassa. Heitä ympäröi vanhojen suurten puiden vehreys, tuoksujen runsaus, lintujen laulu. Tässä hetkessä ne ovat jo läsnä, juuri tässä hetkessä moottoritien vieressä lepopaikalla. Häipyäkseen sitten jonnekin, josta voi tavoittaa vain kalpean varjokuvan, jos sitäkään.

Hän menee takaisin autoon, jossa nainen istuu tyytymättömänä ja ilmaisee sen myös suoraan. Hän kuulee naisen käskävän tiukkaan äänensävyyn ajamaan vihdoinkin

lentoasemalle. Mies putoaa arjen realiteettien keskelle. Hän tajuaa, ettei hän voi riittää edes välikappaleeksi siihen, mitä nainen haluaa.

Keittiön pöydän ääressä hän silmäilee kirjoittamiaan sanoja oivaltaen viimein, että nainen on ravistanut hänet pois elämästään. Jopa konkreettisestikin. Hän katsoo vielä kerran twerkkausta ammattilaisen esittämänä. Hurjan näköistä. Lopulta hän ei voi muuta kuin nauraa: *“En minä voi omistaa sinua enkä sinun pyllyäsi.”*

Huvittava kommentti vakavoittaa hänet ajattelemaan omistamista, tai paremminkin omistamisen harhaa. Et voi omistaa edes asuntosi pihalla olevaa parkkiruutua, jonka olet lunastanut itsellesi. Joudut maksamaan “yksityisoikeudellisen valvontamaksun”, mikäli olet unohtanut asettaa pysäköintiluvan “selvästi havaittavalla tavalla etutuulilasiin / kojelaudan tuntumaan”. Tämä siitäkkin huolimatta, vaikka pysäköinnin valvojalla olisi tarkka päivitetty lista autojen rekisterinumeroista ja niille kuuluvista pysäköintiruuduista.

Me olemme jokainen syntyneet tähän maailmaan, sen tiettyyn parkkiruutuun, mutta eikö meidän olisi pidettävä esillä pysäköintiin oikeuttava lupa. Se kai velvoittaa johonkin. Vai velvoittaako? Olemmeko me saneet oikeuden vain katsoa kaukaa ihmisten tuskaa ja kärsimystä? Miksi emme ole puuttuneet tilanteeseen silloin, kun olisi voinut vielä välttää valtavaa tuhoa. Suojella elämää, joka on yhteistä meille kaikille. Suojella maapalloa saastumiselta, ilmastonmuutokselta, suojella luontoa, rakentaa hyvää elämää itse kullekin erilaisiin parkkiruutuihin syntyville. Olemmeko unohtaneet pysäköintiin oikeuttavan luvan? Olemmeko sen hukanneet, kadottaneet?

3.

Huhtikuussa on aika ottaa vastaan elämän kevät. Puolilta öin hän kantaa ison matkaleikkunsa autoon. On täydenkuun aika. Lauantai. Vappuun enää viikko.

Kun auton valot heijastavat uuden paikkakunnan kylttiä, alkaa uusi tarina pyrkimyksestä ymmärtää elämää. Nyt hän voi poiketa jopa modernistikirjailijan elämänpääpiiriin liittyneen puukirkon luona. Hän istuu hetken autossa ja katselee hautausmaan takana kohoavaa pyhättöä. Hän kertoo kirjailijasta vieressään istuvalle ajatustensa loihdimalle ihanalle naiselle. Tämä kuuntelee ja sanoo jotain kaunista elämästä.

Niin. Nainen on hänelle tässä hetkessä todellinen. Sellaisia sanoja, lämpöä ja lohdutusta eivät tulevaisuuden robotisaation tuotteet voi koskaan tarjota yksinäiselle ihmiselle. Markkinoille tuleva robottivaimo voisi olla ohjelmoitu sanomaan samankaltaisia sanoja joissakin tietyissä tilanteissa, mutta ei olisi vakuuttavaa. Mekaanisten ja rationaalisten tehtävien suorittaminen ei voi soveltua tähän hetkeen eikä tähän matkaan.

Jälleen palatessaan valtatielle hänen mieleensä nousee kysymys Mika Waltarin *Sinuhe Egyptiläisen* syntyyn liittyvästä paikkakunnasta. Robottivaimoon olisi helppoa prosessoida sellaista dataa, jossa se hallitsee paitsi suomen kielen, myös suomalaisen kulttuurin. Niinpä se ilmoittaisi välittömästi tarkan vastauksen: Mika Waltari saapui vuonna huhtikuussa 1945 Hartolan Kalhon kartanosta erotettuun Näsin piharakennukseen, jonka ullakolla hän ryhtyi kirjoittamaan suurteostaan.

Robottivaimo voisi vielä täydentää vastaustaan ja ilmoittaa, että kirjailijan egyptiläiset olivat leiriytyneet ullakkohuoneeseen ja että itse Sinuhe istui matolla leuka käden varassa. Hänen kasvonsa olivat myrtyneet iän ja kokemusten ahdistuksesta hänen alkaessaan kertoa elämänsä tarinoita. Nämä tiedot robottivaimo olisi ammentanut esiin Mika Waltarin teoksesta *Neljä päivänlaskua*. Konevaimo saattaisi vielä liittää vastaukseensa samasta tietolähteestä ilmenevän asian, että kirjailija näki yöllä rannan vihreät kaislat alastomina houkuttelevina neitoina, joiden luo veteen hän syöksyi pyjama päällään ja loukaten itseään. Kaislojen veitsenterävät reunat viilsivät haavoja hänen kämmeniinsä ja sormiinsa, kun hän turhaan tavoitteli neitoja syliinsä.

Tuskinpa robottivaimoa voisi huvittaa tai kiinnostaa tuo kohta, jossa käy esiin kirjailijan hengen ulottuvuudet luovan kirjoittamisen aikana. Se ei ollut kirjailijaan ohjelmoitua prosessia, vaan jotain aivan muuta, josta robotti ei voisi oikein ymmärtää mitään eikä kommentoida sen enempää tai keskustella asiasta. – Ja kun ollaan lähestymässä Mäntsälää, se voisi kyllä nousta autosta levähdyspaikalla, mutta tuskinpa tuntisi toiveikkautta edessä olevasta vapauden ajasta arkielämän kahleiden tuolla puolen.

Helsinki-Vantaan lentokentällä mies kulkee matkatavaroineen lähtöselvitysaulan ison taulun luo tarkastaen Roomaan lähtevän lentokoneen aikataulun ja portin. On vielä runsaasti aikaa. Hän kääntyy takaisin yhdyskäytävälle ja ostaa ison kahvin ja ruisleipää. On miellyttävää katsella erilaisten ihmisten kulkua ja kiirehtimistä matkatavaroineen. Lapsia vanhemman tai vanhempiensa tai isovanhempiensa mukana kasvoillaan touhukas ilme. Monilla selässään pieni reppu, johon kiinnitettynä hauska keinoahdellen seuraa mukana rakas leikkimaskotti. Elämää ja eteenpäin suuntautuvaa pyrkimystä kaikessa moninaisuudessaan eri kansallisuuksien sulautuessa ikään kuin samaan tahtoperäiseen liikkeeseen.

Hän nauttii pienen ateriansa rauhallisesti ja lopulta kulkee matkatavaroineen uudelleen isoon aulaan. Roomaan lähtevän lennon aika on käsillä. Vielä hetken rivi näkyy alimmaisena, ja sitten se poistui muiden alta. Nyt sitä ei enää ole. Sitten hän kääntyy ja suuntaa kulkunsa ulko-ovista kohti sitä paikoitusaluetta, johon oli jättänyt autonsa. Kun hän sitten saapuu takaisin tutulle moottoritiele, hän tuntee oppineensa ehkä vielä hieman paremmin ymmärtämään omaa itseään. Onnen häivähdys lehahti hänessä. Ehkäpä vielä löytyisi maailmasta joku, joka voisi tämän kaiken elämän runsauden hänen kanssaan jakaa.

1.

Kevyesti ja nautinnollisen hitaasti hän havahtui hereille tajuamatta aluksi, että oli nukkunut oman asuntonsa makuuhuoneessa. Verhon takana oleva tuuletusikkuna oli jäänyt puolittain auki, ja sisäpihalta kantautui kahden naisen keskustelua. Aurinkoinen ja harvinaisen lämmin varhaiskevään aamu kuvastui äänten helkkyväisestä soinnista kuin ensimmäisten muuttolintujen viserrys. Sanat tuntuivat soljuvan talven kahleista vapaan kevätpuron lailla. Pehmeä ja kauniisti soiva ääni kuului kaikesta päätellen viidennessä kerroksessa asuvalle keski-ikäiselle leskirouvalle, jonka olemus nuorekkaine piirteineen tuntui juuri nyt liittyvän johonkin kokemusmaailman syviin kerroksiin.

Unen omaisena tunnelmakuvana oli heräämisen hetkellä jäänyt hänen tajuntaansa muisto kevätaamun tuokiosta vuosikymmenten takaa. Toiveikkaat toukokuun aamun päivät juuri ennen lukion päättäjaisjuhlaa ja valkolakin painamista päähän olivat silloin luoneet odotusten täyteen tunnelman. Se oli kiteytynyt hänen mieleensä ihmeellisen seesteisenä elämän maisemana hänen herätessään ja kuullessaan äitinsä keskustelevalta pihalla. Ääni oli niin puhtaan kaunista ja elämän tyyntä iloa täynnä. Siihen hän oli herännyt, turvalliseen tilaan, joka otti syliinsä koko maailman.

Hän oli sulkenut silmänsä jotenkin vaistoten hetken ainutkertaisuuden. Ikkunaverhon takana luomakunnan heräämisen ihme. Kevään kasvuvoiman täyteläinen tuoksu vienon tuulenvireen kantamana avoimen ikkunan kautta huoneeseen vienosti virtaavana avasi hänen aisteihinsa nurmien ja niittyjen, puiden ja pensaiden vehreyden, järven sinisten laineiden unenomaisen, toistuvan laulun niiden rautessa hiekkarannan syliin. Hän oli vajoamassa uudelleen unen valtaan, mutta havahtui haravoimain ääneen. Hän nousi, mutta jotenkin vaistonvaraisesti asettui istumaan vuoteen reunalle jääden tuijottamaan ikkunan edessä olevaa verhoa. Tilanne muistutti elokuvateatterissa koettua tuokiota, hetkeä ennen kuin salin valot himmentyvät ja valkokankaalle ilmesytyvät ensimmäiset kerrontaan ja merkityksen tasoihin johdattavat kuvat. Jos hän nyt aukaisisi verhot, hän näkisi äitinsä haravoimassa pihaa. Mutta tässä kaikessa on läsnä paljon muutakin. Koko elämä. Tilan ja ajan yhdistelmänä. Läsnaolon kokemuksena. Äidin läsnaolon.

Lopulta hän oli noussut. Avattuaan verhot hän huomasi, että piha oli autio. Haravoimain ääntäkään ei enää kuulunut. Hätkähtäen hän oli herännyt raakaan todellisuuteen. Toki jokainen koulunsa päättävä ja lapsuudenkodistaan lähtevä nuori ihminen ainakin jossain muodossa vaistoa elävänsä eräänlaisessa rajatilanteessa. Erityisen vahvana

tuoksekokemus tuli piirtymään hänen tajuntaansa. Ikkunaverhojen avautumisen hetkeen sisältyi jotain hätkähdyttävän pelottavaa ja samalla arvoituksellista. Se loi hänen tunnemaailmaansa kasvualustan, josta tuli versomaan hänen työnsä elokuvatuotkimuksen ja opetuksen parissa.

Äidin läsnaolon ja poissaolon merkityksellinen kokemus johdatti jo pian yliopistovuosina hänen kiinnostuksensa elokuvan katsomiseen liittyvään intohimoon, kuvien tyydyttämättömään nälkään. Se oli runouden ja unen aineiden taianomaista viehätysvoimaa. Sitä hän myöhemmin luennoillaan korosti samalla kun konkretisoi ajatustaan elokuvasta monitasoisena läsnaolon ja poissaolon vuorotteluna, syvälle psyykeen ulottuvana häilyvyytenä.

Tässä yhteydessä hän korosti Sigmund Freudin tekemää, psykoanalyysin historiaan keskeisesti liittyvää havaintoa, joka syntyi hänen katsellessaan lapsenlapsensa toistuvaa leikkiä. Pikkulapsi heitti vaunusta lankaan sidotun lelunsa huudahtaen poissaolevaa tarkoittavan sanan “fort”, ja sitten hän veti lelunsa takaisin ja lausui vastaavasti läsnaoloa kuvaavan “da”-sanana. Freud korosti leikin viittaavan pikkulapsen symboliseen kykyyn hallita äidin poissaoloa. Objektin kadottamisen ja uudelleen löytämisen liike on myös kaikkien tarinoiden peruskaava.

Siinä näyttäytyy totuus elämästä. Suurten klassikkoelokuvien merkitys on “pyhä runoutta”, kuten hän niin monesti oli korostanut luennoillaan sekä artikkeleissaan. Niinpä hän oli vuosien ja vuosikymmenten myötä saanut elokuvaromantikon maineen. Eikä siinä suinkaan ollut liioittelua. Elokuva viehätti häntä suorastaan intohimoisesti häilyvänä, paikkaansa alati etsivänä liikkeenä, mystisenä ilmaisuna olemassaolosta. Äidin ratkaisevaa vaikutusta elokuvatuotkijan uralleen hän ei paljastanut edes vaimolleen. Siinä hän teki todella viisaasti, sillä avioeron jälkeen ex-puoliso olisi saanut erinomaisen tilaisuuden kertoa laajaa mediajulkisuutta nauttivan elokuvamiehen herkästä äiti-suhteesta. Hän olisi saanut avioerolleen suurta ymmärrystä ja sympatiaa “naisena kokemiensa henkisten kärsimysten vuoksi”, näin hän olisi varmasti luonnehtinut omaa asemaansa aviopuolisona.

Valtakunta olisi saanut kuulla totuuden filmihullusta, jollaiseksi nainen miestä nimitti. Eikä tässä kaikki. Mies olisi voinut vaimolleen jonakin herkkänä hetkenään uskoutua ja kertoa, miten nukkumaan mennessään vielä koulupoikanakin hän oli odottanut äitiään viereensä sänkyyn edes hetkeksi, jotta saisi unen. Riippuvuus äidin läsnaolosta unen saamisessa olisi ollut paljon kovempi uutispommi kuin jonkun julkkiksen tunnustus huumeriippuvuudestaan. Mihin seurauksiin paljastukset olivat johtaneet avioeron jälkeen, niiden pelkkä ajattelemisenkin puistatti häntä. Joutua räikeään valokiilaan näiden asioiden merkeissä olisi ollut kohtalokasta. Media olisi riemuhoitoin nauttinut professorin intimiteetin päivänvaloon nostamisesta. Toki hän olisi tunnustanut rehellisesti äidin suuren merkityksen elämässään. Sen hän olisi tehnyt, vaikka se olisi tietysti tullut mainioksi julkisen pilanteon aiheeksi missä tahansa viihdeohjelmassa.

Naisten keskustelu sisäpihalla oli tullut ja mennyt kuin tuulenvire. Ikkunaverhojen välistä tunkeutuva kirkas valopiikki sai hänet kääntymään vuoteessaan, mutta ajatukseen oli jo latautunut käyttövoimaa. Olisi kiintoisaa tietää, kuinka moni mies on erehtynyt paljastamaan vaimolleen äitiin kohdistettujen tunteittensa herkimmat ulottuvuudet, hän pohti noustessaan vuoteesta. Nykyajan itsetietoinen nainen tuskin ilahtuisi tunnustuksista. Miehen asema ikuisena isona pikkupoikana saisi jälleen kerran oman vahvistuksensa, ja keskustelu ystävättäriensä kesken illanvietossa tarjoaisi viihdyttäviä ja solidaarisia yhteenkuuluvuuden hetkiä.

2.

Juna saapui Tampereelle miltei aikataulun mukaisesti. Nyt se olisi saanut myöhästyä paljonkin. Uudet junavuorojen lakkautukset pakottivat hänet saapumaan puolitoista tuntia aikaisemmin ennen junan vaihtoa ja lähtöä Turun satamaan.

Hän suuntasi kulkunsa aseman yhteydessä olevaan suureen markettiin. Vetäen matkalaukkuaan pitkien hyllyjen reunustamilla käytävillä hän poimi ostoskoriin tarvitsemansa askeettiset eväät, joita nauttisi jäljellä olevan menomatkan aikana junassa ja sitten vielä illalla hytissään. Saisi levätä rauhassa ja valmistautua runsaalle aamiaiselle ja risteilyn kohokohtaan, paluumatkalle, aurinkoisen saaristomeren vapauttavien maisemien keskelle. Onhan siinä samalla suurta symboliikkaa, kun uusi elämänvaihekin on alkamassa. Kiitos maan hallitukselle, joka yliopistoihin kohdistuvine leikkauksineen oli ratkaisevasti jouduttanut hänen päätöstään siirtyä vapaaksi luennoitsijaksi.

Isossa ja korkeassa asema-aulassa oli tilaa. Leveät selkänojattomat puupenkit tarjosivat matkustajille vielä runsaasti istumisen mahdollisuutta. Hän valitsi paikan kahvion vierestä. Penkki oli lähes tyhjä. Toisella reunalla istui jotenkin elähtäneen näköinen nainen. Ylävartalo oli melko kapea, mutta leveni lantion alapuolelta äkkijyrkästi. Hän oli värjäyttänyt harvat hiuksensa mustaksi. Hänellä ei ollut matkalaukkuja. Leveiden reisien päällä kangaskassi.

Viereiselle kulmittain olevalle penkille saapui kaksi nuorehkoa, alle kolmekymppistä miestä. Ulkonäöstä päätellen Irakin tai Turkin suunnalta. Ilmeisesti turvapaikanhakijoita, sillä he olivat silmiinpistävästi siististi ja huolitellusti pukeutuneita merkkikengissään, farkuissaan ja pusakoissaan. Tummat, tuuheat hiukset olivat muotia seuraavan parturin taidonnäytteitä. Kuin yhteisestä sopimuksesta kumpikin otti taskustaan älypuhelimien, jota katselivat omissa oloissaan keskittyneinä istuen kumarassa asennossa.

Harvatukkainen nainen nousi penkiltään. Hänen päärynämuotoinen vartalonsa näyttäytyi peittelemättömästi. Tummanharmaiden salihousujen vyötärönauhan alapuolelta pursuavat kohteet tulivat esiin kuin tarjottimella. Näkymä hänen takamukseensa avautui muutaman askelen päästä parhaaseen mahdolliseen kuvakulmaansa paljas-

taen realistisesti paksut ja roikkuvat pakarat. Kun hän korkeakorkoisine kenkineen oli kännyköihinsä keskittyneiden nuorten miesten kohdalla, kumpikin kohotti katseensa samanaikaisesti seuraten naisen hyllyvän takapuolen tahdittamaa askellusta. Kumpikin laski päänsä samanaikaisesti takaisin kännykän katseluasentoon. He eivät kommentoineet toisilleen mitään, ei edes ilme värähtänyt kasvoilla.

Samaan aikaan hänen oma kännykkänsä piippasi kutsuvasti. Tekstiviesti oli odotettu, mutta sisältö täysin odottamaton. Hän tuijotti ruutua kauan tajuten vasta vähitellen sen merkityksen. Valtakunnallisesti merkittävä ammattiteatteri ilmoitti lakonisesti, että hänen näytelmäkirjoitustaan ei sittenkään voida ottaa seuraavan vuoden ohjelmistoon. Syyksi ilmoitettiin epämääräisesti “uudelleenjärjestelyt”, joiden sisällöstä ei mainittu mitään.

Ilmoitus oli pahaenteisempi, mitä sisältö pintapuolisesti antoi ymmärtää. Sanakäänneiden takaa heijasteli kylmä totuus. Se tarkoitti tosiasiaa koko käsikirjoituksen hylkäämistä ja projektin alasajoa. Hän oli saanut oman ikäluokkansa ohjaajan innostumaan aiheesta, jota oli jo kauan hahmotellut. Koko viime vuosi oli sujunut luovan innoituksen ja käsikirjoituksen lopulliseen muotoon saattamisen merkeissä. Yhteys tuttuun yhteistyökumppaniin menneiltä vuosilta oli tuottanut hedelmällistä ja kaikin puolin inspiroivaa tulosta. Opetus- ja tutkimustyö oli sekin saanut uudenlaista nostetta, kun teatterin taholta oli jo ensimmäisen kirjoitusvaiheen aikana tullut myönteistä vastakaikua näytelmän toteuttamiseksi: *Minne menet, mies?* tulisi tarjoamaan moniulotteisen näyttämöllisen elämyksen miehen mielen maailmasta, toiveista ja kai-puusta, peloista ja kyvystä etsiä uutta paikkaansa muuttuneessa yhteiskunnassa.

Oliko tässä kysymys jostain muustakin kuin kulttuurilaitosten budjettien pitämisestä varmallalla pohjalla tarjoamalla viihdettä ilman riskin ottamista? Hänen katseensa kohdistui kuin naulittuna kännykän ruudulle piirytneeseen tekstiin, mutta ajatukset harhailivat vailla kiinnekohtaa. Tuskinpa hän olisi enää seuraavana syksynä kyennyt innostamaan opiskelijoita entiseen tapaan, kun usko oman luovuuden kulttuuriin merkitykseen oli murentumassa. Mitä hänen hyödytti enää ketään kannustaa kriittiseen ajatteluun, johon elokuva, näyttämötaide ja kirjallisuus voisivat tarjota parhaimmat edellytykset. Turhaa oli poliitikkojen julistaa vaalien edellä henkisen hyvinvoinnin edistämistä, kun julkista tukea vakaville taiteellisille pyrkimyksille oli yhä vaikeampaa saada. Vai oliko...oliko heteromiehen elämä tullut äkkiä epäsovinnaksi näyttämöllisen kuvauksen kohteena ja muuttunut jo vanhanaikaiseksi sukupuolineutraaleja arvoja esiin nostavana aikana?

Ainoana todella menestyvänä kirjallisuuden alalajina oli jo kauan ollut dekkarilukemisto. Toki siinä on mahdollista ilmaista jotain ihmisyyden kannalta merkityksellistä, ja se innostaa vielä yleisöä lukemaankin. Dekkarithan täyttävät myös television ohjelmistot. Kuka paljastuu murhaajaksi ja miten se selvitetään. Kuvallisen kerronnan taidetta siitä parhaimmillaan voi löytää ja siitä nauttia, kuten hyvistä näyttelijäsuorituksistakin. Aivan samoin kuin jääkiekkoareenalla tai jalkapallostadionilla pelaajien

taidoista ja joukkueiden ryhmyksistä ja pelistrategiasta päämäärän eli maalin tekemisen saavuttamiseksi. Dramaattisuutta siinä on, kamppailussa ja maalien tekemisessä, mutta ei draamaa.

Draama pakottaa katsojan tulkitsemaan näyttämöllä etenevän tapahtumasarjan usealla tasolla yhtä aikaa. Syntyy analoginen suhde todellisuuteen. Urheilussa sitä vastoin on kyse aina tässä ja nyt -tapahtuvasta todellisesta tosiasiaista. Niinpä jalkapallo- ja jääkiekko-ottelut eroavat näytelmästä ja taideteoksista yleensäkin juuri mutkattoman todellisuussuhteensa vuoksi. Ne eivät esitä todellisuutta, kuten teatterinäytelmä, vaan ne ovat todellisuutta. Ne luovat suoran yhteyden todellisuuteen. Ne ovat jännittävää ja helppoa katsottavaa. Ja kun peli on ohi, on tilanne selvä. Eivät ne katsojalle henkisesti mitään tarjoa, sillä ne eivät ole tarkoitettukaan tulkittaviksi tai vaikuttamaan kokijansa elämän arvoihin ja ajatteluun. Peli on ohi lopullisesti, mutta näytelmää ja elokuvaa voi mennä katsomaan montakin kertaa, ja aina löytää jotain uutta ja merkityksellistä elämään ja olemassaoloon liittyvää. Urheilijoista voi tulla hyviä esikuvia kannustamaan nuorisoa liikkumaan ja tavoittamaan siitä iloa ja rakennusaineita elämää varten. Urheilulle ja liikunnalle on helppoa saada julkista ja yksityistä tukea, mutta kulttuurissa näyttää olevan aina jotain arveluttavaa päättäjien ja usein myös suuren yleisönkin näkökulmasta.

Hän havahtui aikaan ja paikkaan. Joku hänen lähellään puhui kuuluvasti. Se oli se sama mustahiuksinen nainen. Se oli asettunut istumaan hänen viereensä. Penkin toisella puolella istui nyt joku pariskunta. Keskiosan oli valloittanut nuori nainen laukuineen. Penkki oli täyttynyt hänen sitä ollenkaan huomaamatta. Hän katsahti hallin seinällä olevaa uutta digitaalista lähtevien ja saapuvien junien aikataulua samalla kun joutui tahtomattaan kuuntelemaan viereensä asettuneen naisen vuorosanoja. Kännykkää ei ollut näkyvillä.

– *Näinkin voi viettää aikaansa.*

– *Ennen sitä oli kyllä vientä, kun oli suosiossa.*

– *Kyllä niitä riitti, mutta olin minäkin tosi hyvän näköinen.*

– *No, onhan minulla nytkin mies. Minä olen lahja, se sanoo...olenhan minä, se on minun nimeni.*

– *Hyvä mies se kyllä on. Hyvä on mies. Mutta kun se on niin köyhä!*

Viimeiset sanansa se huusi kuin suuttuneena. Sanat kaikuivat odotushallin hälinän yli kauas. Oliko sillä lopulta edes keskustelukumppaniakaan? Ainakaan toisessa korvassa ei mitään nappia ollut. Eikä näyttänyt olevan toisessa korvassakaan. Tosin joku korvakoru sillä oli. Sen hän oli huomannut, kun oli noussut penkiltä ja matkalaukkuun vetäen oli kulkenut naisen ohi. Omituinen nainen. Todellinen turmaa tuova

lahja. Tuntui, että elämä oli vetänyt hänet surrealistiseen todellisuuteen.

Elokuvan tutkijan vaistot houkuttelevat häntä alituisesti tarkkailemaan omaa itseään ja aistimaailmansa kohteita. Ei sille mitään voi. Tuleva risteilymatka oli merkinnyt hänelle vapautumisen juhlaan valmistautumista. Meri suurena vertauskuvallisena elementtinä oli irtautunut jääkahleistaan ja aaltoilisi vapaana. Ja hän itse tulisi saamaan henkiset voimavaransa häiriintymättä käyttöönsä kevätlukukauden päättyessä. Tuulosvastuullisista ja byrokraattisista köysistä vapaana hän pääsisi purjehtimaan siihen suuntaan, mihin elämän purren luonnollinen kulku tulisi suuntautumaan. Näin hän oli ajatellut ja suunnitellut. Mutta nyt hänen kulkunsa johti asemalaiturille perin oudoissa ja hämmentävissä tunnelmissa.

Kuin unessa hän astui junaan. Se ei toteutunut haavekuvien siivittämässä hengessä. Lopulta hän löysi paikkansa. Se oli ikkunan vieressä selkä menosuuntaan päin. Siinäkin kohtalon ivaa, vertauskuvallista sanomaa. Hänen oli vastenmielistä asettua istumaan ja sopeutua istuimen määräämään kuvakulmaan. Junassa taakse päin katsominen saa ajatuksetkin pakenemaan.

Juna lähti liikkeelle hiljaa, kuin varkain. Hän sulki silmänsä. Toiveiden täyttämät maiseimat pakenivat hänen silmiensä edestä. Vuosien myötä elämä kulki yhä nopeammin. Siihen oli tartuttava tukevalla otteella, ettei olisi pudonnut kyydistä. Olisi vihdoin aika luoda pääteos visuaalisesta aktivoinnista, elämyksellisestä tiedostamisesta – henkisen minän uudelleen löytämisen nimissä. Tuhoavan tajuntateollisuuden vastapainona. Juuri sitä päämäärää oli näytelmäprojektin tarkoituksena monella tavalla pohjustaa ja toteuttaa. Näyttämöllisen kuvan rakentaminen inspiroivin visuaalisin virikkein... uuden havainnollisen paikan tarjoaminen yleisölle, ja löytämisen ilo... Niin. Nyt se oli tyrmätty.

Konduktöörin ääni sai hänet kaivamaan kännykän taskustaan. Nuoren näköinen kohtelias nainen kuittasi laitteellaan ruudulle ilmestyneen mystisen kuvion ja toivotti hyvää matkaa. Vain pari sanaa, ja pieni lohduttava lämmin lehaudus kävi rinnassa. Tällainen on ihmismieli, hän ajatteli. Ne sanat olivat häntä varten. Niihin oli hyvä tarttua ja niiden varassa voi jatkaa matkaa.

Hän sattui katsahtamaan puhelimeensa juuri ennen kuin oli aikeissa sen sulkea. Oli tullut omituinen viesti maan johtavan sanomalehden uutissivuilta. Hän ei voinut uskoa otsikon todenperäisyyttä. Aprillipilahan se oli. Tai jokin kokeilu, että uskotaanko kaikkeen, mitä kirjoitetaan. Huhtikuun ensimmäinen päivä olisi vasta ylihuomenna perjantaina. Parin minuutin kuluttua kännykän piippaus vahvasti painajaisen jälleen alkaneeksi. Viesti tuli itse pääkallon paikalta: VR:n kaukoliikenteen konduktöörit ovat ilmoittaneet aloittavansa vuorokauden mittaisen lakon huomenaamalla 03.00 ja se päättyy perjantaina huhtikuun 1. päivänä 03.00.

Hän pääsi Turun Sanomien nettisivuille, jotka vahvistivat uutisen. Raideammattilais-

ten osastot olivat päättäneet ulosmarssia työpaikoilta matkustajaliikenteessä eikä Turusta lähde torstaipäivän aikana yhtään junaa.

Hetken kuluttua käytävän toisella puolella olevan pariskunnan rauhaista olotila muuttui kiihkeämpöiseksi sananvaihdoksi. Ikkunan vieressä istuva rouva nappasi miehen sylistä mobiililaitteen. Sormet näppäimistöä tuntuivat tekevänsä totuttua työtä nopeine spurteineen ja pienine taukoineen. Pikajuoksu tuotti lopulta tulosta, ja mies lähti helpottuneena kulkemaan vaunuosaston vessan suuntaan. Nainen kirjoitti vielä jotain ilmoittaen tietysti laajalle Facebook-ryhmälleen tilanteen viimeisimmästä käänteestä. Näppäinten ääni kuului nyt vaimeana ja rauhallisena. Välillä hän suuntasi katseensa ikkunasta avautuvaan laajaan peltomaisemaan. Mies saapui takaisin ja istahti paikalleen puhuen äänekkäästi puhelimeensa. Se oli ehkä tarkoituksin. Olihan hänellä syytä ilmoittaa lähellä olevillekin tiedoksi, että torstai-illalla paluumatka risteilyltä takaisin Tampereelle onnistuu bussilla. Mutta läheltä piti. Enää yksi lippu oli jäänyt jäljelle.

Niinpä niin. Eipä siitä Tampereen bussilipusta mitään hyötyä olisi hänelle ollut.

3.

Hän lähti kulkemaan kohti laivaterminaalia peruuttaakseen matkansa, mutta pysähtyi pian katsoen ympärilleen. Oliko hänellä lopultakaan enää jäljellä mitään peruutettavissa olevaa omasta elämästään, edes laivalipun vertaa? Ajatuksiinsa vaipuneena hän kääntyi, ja tiedostamatta päämääräänsä hän suuntasi viilenevässä illassa askeleensa vaistonvaraisesti edessä olevaan vanhan linnan puistoon. *“Musta ruusu”*, hän lausui itselleen. Sitä varten kai minun pitikin tänne tulla.

Tuon merkillisen tangon sanat tuntuivat avaavan totuuden, jonka sanoman hän ehkä nyt vihdoinkin tässä mielensä tilassa kykenisi vastaanottamaan. Pentti Viherluodon säveltämän *Mustan ruusun* sanoittaja Aimo Viherluoto käytti nimimerkkiä Harry Etelä. Ehkä hän salanimensä välityksellä saattoi parhaiten vapauttaa itsensä mystisen tarinan kertojaksi:

Vanhan linnan puistossa on musta ruusu piilossa, ja taru kertoo, jos sen joku löytää hän kerran lemmen tähden turman saa. Kerran illan varjoihin mä linnan puistoon astelin ja silloin mustan ruusun sain mä nähdä, tuon joka ihmismielen lumoo. Ja tuntien vain oudon taikavoiman mä poimin sen, tuon turmaa tuovan lahjan. Sinä yönä myrsky nous ja rakeet löi ja salamoi, sain nähdä kumman lumoavaa unta naisesta ken mun sydämeni vei.

Aamunkoissa huomasiin: mä palavasti rakastin, sen jälkeen etsin häntä kaikkialta, mutta en saanut löytää konsanaan. Vuodet kulki kulkuaan, en saanut rauhaa milloinkaan. Mä lemmin neidon unikuvaa tuota, mi oli mustan ruusun harha vain. Ja joka yö tuo unikuva saapuu, ja suudelmiin mun sydämeni uupuu. Kuihtumatta vieläkin

on musta ruusu pöydälläin, mun lemmestäin se tuorehena säilyy kunnes se vie mun nuoren elämäin.

“Siinä se totuus on, allegorian kuvastoon puettuna”, hän lausui itselleen. Koko tämä matka on ollut kulkemista varjoon. Musta ruusu – se on itse varjon vertauskuva! Siel-lähän se jo hänelle ilmestyi, Tampereen asemahallissa... Valossa se olisi punainen, mutta varjossa se on musta. Tie vanhan linnan puistoon on avautunut, kun konduktööri ihmisen sisäisenä kontrolloijana on lakossa. Nyt ollaan pudottu alitajunnan valtakuntaan... Hän on saapunut poimimaan mustan ruusun ja on häviämässä kamppailun varjonsa kanssa, jää sen vangiksi eikä pääse enää ylös.

Hän puristi matkalaukkunsa vetokahvaa kuin manaten itselleen taistelutahtoa viimeisten voimiensa rippeillä. Niin. Varjo estää näkemästä rakkauden punaisen liekin. Se liekki tekee köyhästä rikkaan, soviittaa vastakohtat yhdeksi ja valaisee varjot. Sitten huomataan, että varjo onkin harhaa. Missä on valoa, siellä varjo häviää harhakuva-na. *“Mustan ruusun laulaja, se olen minä, joka ei onnistu tunnistamaan varjoaan!”* Hän huusi nuo sanat. Tyhjässä puistossa ne kuuluivat oudoilta, kun kaikuivat takaisin vanhan linnan muureista. Aivan samalla tavalla kuin mustahiuksisen naisen viimeiset sanat kaikuivat Tampereen asemahallissa.

Hän istuutui puiston penkille ja sulki silmänsä ajattelematta enää mitään. Lopulta hän tajusi sanojen läsnäoloa. Ne tulivat hänen tajuntaansa jostain kaukaisuudesta kuin verhon takaa avoimen ikkunan kautta:

“Älä takerru mustan ruusun harhaan, vaan säilytä todellinen elämänpunainen ruusu. Silloin tietoisien ymmärtämisen valo tulee kerran valaisemaan varjossa olevan puolesi ja musta ruusu elämäsi valaisemattomana osana avautuu valoon. Turmaa tuova lahja ilmestyy muuttuneena, jotta rakkaus elämään voisi kasvaa yhdistämään ääripäät.”

Kevätpuron lailla sanat pulppusivat hänen tajuntaansa. Ne tuntuivat ilmaisevan jotain hyvin merkityksellistä, jonka kätkemää totuutta olisi vielä aikaa etsiä. Kummallinen läsnäolon ja poissaolon vaihtelu valtasi vahvistavana voimana hänen mielensä. Allegoriaa, vertauskuvaa – sitä hän ihmisen elämä oikeastaan kokonaisuudessaankin on. Kahden tunnin kuluttua hän oli junassa matkalla Tampereelle. Junan vaihto siellä tulisi sujumaan nopeasti, ilman odotteluaikaa alhaalla asemahallissa. Täytyy mennä sinne sitten seuraavalla risteilymatkalla.

12. KOHTALON TANGO

1.

Elokuun tummentuvassa illassa tanssilavalta kaikuvan tangon alkutahdit saivat lippukojun eteen muodostuneen jonon tiivistymään. Odotetun laulajan äänen kantautuminen lavalle tungeksivan ihmisvirran yli loi malttamattoman olotilan lippuaan odottavien keskuuteen. Vetovoima tanssin taikapiiriin jäi vielä ruumiillisuuden vallan kahleisiin. Piti seisoa paikallaan ja liikahda eteen päin vain mitättömän tuntuisesti. Toisen lippuluukun aukeaminen oli helpottava näky, varsinkin yhä pidentyneen ihmisketjun loppupäässä seisoville. Pareittain ja parittomina sisään pääsyä odottaville, kaikille samanarvoisesti kohdistui maagisena kutsuna hopeisen kuun hohteesta ja kai-puusta kertova tangolaulajan ääni.

Lavaisäntä Reino Lahdenpohja oli toki aina varautunut jonkinlaiseen yhdentoista ruuhkaan, kuten hän illan pääartistin lavalle nousemisen ajankohtaa nimitti. Nyt se oli toteutumassa erityisen näyttävällä tavalla. Hän oli kutsunut kahvilan puolelta lippumyyntiin lisävahvistusta, kun parkkipaikkaa etsivien autojen valojen määrä näytti vain kasvavan. Tanssilavan viereiset alueet rantaan saakka täyttyivät viimeistä sijaa myöten. Liikennettä siirryttiin nyt ohjaamaan tien vierellä olevalle niitetylle ruohikkoalueelle. Järjestysmiehiltä saatu uutinen oli mieluisa ja helpottava.

Täydenkuun tanssiaisiin oli lavaisäntä jo edellisen vuoden talvella varannut menevillä biiseillään nopeasti suosion huipulle nousseen Täyspotti-yhtyeen, joka magneetin tavoin oli alkanut vetää yleisöä tanssipaikoille. Nuorten miesten bändi hajosi kuitenkin vuoden lopussa monenlaisten sisäisten ja ulkoisten paineiden keskellä. Illan kakkosesiintyjäksi alun perin tilattu tangolaulaja sen sijaan oli kokenut eräänlaisen muodonmuutoksen tai uudelleen syntymän. Viimeksi mainittua ilmaisuälyä käytti Tanssilava-lehti kuluneen vuoden suosikkisolisteja ja -orkestereita käsittelevässä katsauksessaan.

Tangolaulaja oli saapunut paikalle jo samoihin aikoihin, kun orkesteri oli vasta roudaamassa lavalle äänentoistolaitteitaan ja soittimiaan. Lavaisäntä oli esitellyt hänelle tanssilavalla tehtyjä uudistuksia erityisesti orkesterin ja artistin toiminnan ja viihtyvyyden kannalta. Tangolaulajalle hän oli varannut oman huoneen, jonka ikkunasta avautui näköala järvelle koivujen ja petäjien takaa. Se näytti erityisesti ilahduttavan häntä.

Edellisestä tapaamisesta oli kulunut pari vuotta. Ja nyt lavaisäntä oli vastaanottamassa

laulajaa, jonka tulevaisuus tuolloin tanssinjärjestäjien keskuudessa nähtiin jo menneisyydeksi. Vaistoko vai puhdas sattuma oli ohjannut varaamaan hänet, tosin silloin tietysti vain täydennykseksi...? Ja nyt hänen edessään on laulaja, jonka äänen karismaattinen vetovoima tehoaa radionkin välityksellä. Kakkosesiintyjästä tuli ykkösartisti. Ilmiö, joka on noussut median valokeilaan myös arvoituksellisuutensa vuoksi. Avarassa ja vielä tyhjässä kahviossa he olivat istuneet. Tangolaulajalle kelpasi hyvin pari voileipää, salaattiannos ja kahvi, kuten tavallisillekin ihmisille tässä ympäristössä tanssien aikana. Yllättävän vaihtelua hän siinä istui. Tuntui, että hänen sisäinen elämänsä ja ajattelumaailmansa vallitsi hänessä niin voimallisesti, että hän kommunikoi vain sellaisin sanoin ja lausein, joilla oli jotain hyvin erityistä merkitystä ja sanomaa puheenaicheeseen liittyen. Mitään ylimääräisiä tai irrallisia kommentteja hän ei esittänyt. Kieltämättä, hän oli todella muuttunut.

Lavaisäntä ei kuitenkaan tuntenut oloaan mitenkään vaivautuneeksi hänen seurassaan. Tangolaulajasta säteili syvää rauhallista vakavuutta. Se oli poikkeuksellista vuosikymmenten varrella tanssilavalla esiintyneiden huippuartistien joukossa. Ehkä nyt tässä tilanteessa, tänä iltana, on jokin tarkoitus kaikella. Vai tarttuuko kohtalonomaisuus myös häneen, lavaisäntään, joka oli todistamassa oman valintansa yllätyksellistä toteutumaa. *“Kortti tuo, kortti vei, mutta maanviljelys on onnen kauppa”*, näinhän sitä vitsailtiin joskus alkuaikoina, muisteli lavaisäntä katsoessaan yleisön virtaamista portin kautta aidatun alueen sisäpuolelle. Hän ei ollut tuntenut pitkiin aikoihin tällaista helpotusta.

Vesistöistään kuuluisan maaseutukunnan kauneus ja merkittävä kesäasukkaiden määrä yli tuhannenviitensadan kilometrin rantaviivan tarjoamien maisemien keskellä antavat toki hyvät edellytykset tanssilavan vetovoimaisuudelle. Se ei kuitenkaan vielä voi sinänsä suoda minkäänlaisia takuita itse tanssilavan suosiolle. Ovet ovat avoimia myös pettymyksille. Mutta nyt piha on täynnä ja portaat vetävät sisään lavalle. Myös sivuovien kohdalla on ruuhkaa, ja ulkolavallakin tanssijoita riittää. Näin järjestyspäällikkö oli hänelle juuri ilmoittanut.

Aikakauslehden valokuvaajan kameran salamavalot välähtelivät pääoven edustalla ikuistaen sisään pyrkivää yleisömäärää. *“Keski-ikäisten myöhäisherännäisyys.”* *“Pyhiinvaellusmatka tanssilavalle.”* – Siinäpä jo valmiita lööppejä. Lavaisäntä hymyili ajatuksilleen. Tällaisia otsikoita hän kirjoittaisi. Eipä silti, kiinnostus sanomalehtimiehen urasta urheilutoimittajana vaihtui aikoinaan tähän ympäristöön, ja onhan sitä nytkin saanut sanailla monenlaisia kuulumisia tanssikansalle netin välityksellä ja pitää näkyvyyttä lehdistöön. Hän seurasi pihan laidalla varastorakennuksen vieressä keski-ikäisten parien kesäpukeutumisen trendejä. Rentoa ja asiallista samalla kertaa. Joukossa tietysti uusiopareja, ja pariutumisen toiveita kantavia yksinäisiä... Tango-laulajan kuulutus havahdutti hänet ajatuksistaan.

– Arvoisa yleisö, nyt olisi hyvä saada parketille kulkuväylä sieltä ovien ja rappujen edustan tungoksen keskeltä. Täydenkuun tunnelma luo maamme kauneimmalle tans-

silavalle muistojemme ja toiveittemme maiseman. Me kuljemme kaipauksen polkua, ja kaipaus luo pettymystenkin keskellä toivoa. Kaikessa soi kaipuu, kaikessa soi rakkaus. – Hyvä yleisö, hopeisen kuun hohde kutsuu meitä.

Kuulutus sai yleisöön liikettä. Musiikin alkutahdeissa oli kohtalon sointia. Laulajan äänen ensi kosketus vei mukanaan, irti ajallisuuden kahleista. Se nousi jostain elämän syvistä vesistä, tiedostamattomista ulottuvuuksista, sieltä, jonka totuutta voi vain kokea ja tuntea siihen kuuluvansa. Tungos pääoven edustalla kasvoi, ja järjestysmiehet koettivat pitää sisään pyrkivien reittiä avoimena. *“Hopeinen kuu luo järvelle siltaa. Ei tulla koskaan voisi kai tällaista iltaa...”*

Sanat tuntuivat nostavan esiin jotain kauan sitten koettua ja jonnekin syvälle tajuntaan kätkeytyä. Ja tämän täytyi toteutua hetkellä, jolloin hän, vuosikymmeniä tanssilavan toimintaa johtaneena, oli tehnyt päätöksensä.

Hän kulki pihan yli ja suuntasi askelensa oikealle, ja pysähtyi tanssilavan järven puoleisen sivun tuntumaan. Ulkolava oli jo täynnä tanssijoita. Himmeät värivalot loivat kiehtovaa, arvoituksellista hohtoaan. Monta kertaa hän oli tuonkin paikan ohi kävellyt tanssi-iltoina, vaan nyt tässä oli silmien edessä kummallisen kiehtova elämän näyttämö...

Rantapaviljongin suunnasta saapui kaksi järjestysmiestä, tuttuja jo niiltä ajoilta, kun hän oli ottanut vastuun tanssilavan johtamisesta. Toivat terveiset pubista.

– Vilskettä ja vilinää niin kuin juhannusaattona, venelaiturikin täynnä.

– Ja grilli vetää nälkäisiä. Sulassa sovussa siellä jonottavat.

– Entäs juomapuoli? Lavaisäntä kuuli omat sanansa kuin jonkun toisen lausumana.

– Topi tarjoilee annoksiaan ja valistaa väkeä. Kaikki myyjät paikalla, ja kiirettä pitää.

He lähtivät kohta jatkamaan kierrostaan. Lavaisäntä seurasi heidän kulkuaan. Sinne he menivät, pihalle saapuvien ja sisään nousevien joukkoon. Turvallisen tuntuista kavereita. Tuovat mukanaan rauhoittavaa ilmapiiriä. Kotoisuutta. Molemmat vanhoja urheiluseuran aktiiveja. Heistä ei saisi vielä luopua.

Lavaisännän ajatukset alkoivat kiertää omaa laajaa rataansa. Historia tässä toistaa itseään, pyörii omia kuvioitaan, mutta maaperä on ja pysyy samana. Vesijättömaa tuli käyttöön vilkkaana puutavaran klaani- ja uittopaikkana itsenäisyyden alkuvuosikymmeninä. Ennen sotia rantaan rahdattiin valtavia halkomääriä, joita päivittäin ajettiin yli sadan hevosen voimalla. Silloinkin logistiikka oli arvossaan. Kuljetusten suuren määrän ja sujuvuuden vuoksi rakennettiin kiertoreitti, jotta välttyttäisiin vastaan tulevan liikenteen ongelmilta. Halot lastattiin proomuihin. Sodan jälkeen tukkipuiden

uitto oli tämän maiseman tunnusmerkinä.

Nyt hevosvoimat jylläävät autoissa, jotka suuntaavat kulkunsa entiselle suurelle uittopaikalle. Ja tukeista rakennettiinkin tälle kohdalle kuusikulmainen mutterilava. Sattuma siinäkin korjasi satoaan. Kevätmyrsky oli kaatanut puolentoistasataa salskeata mäntyä. Kun taloudelliset suhdanteet olivat kehnonlaiset ja metsäyhtiön tarjoama hinta huono, niin maanomistaja oli esittänyt urheiluseuran johtokunnan kokouksessa, että myrskyn kaatamista puista voisi rakentaa tanssilavan. Hän tarjoutui vuokraamaan tontin ja rakentamaan siihen lavan, kohtuullista korvausta vastaan tietysti. Ja niin sitten juhannusaattona vuonna viisikymmentäkaksi tanssittiin ensimmäistä gramofonista kaikuva valssia, jota säesti vasaran pauke, kun viimeisiä kaiteita naulattiin vielä paikoilleen.

Siitä alkaen valssit ja vasara olivat tässä ympäristössä kuuluneet yhteen, ja tietysti tunteellinen tango. Työ ja huvi. Huvi ja työ. Elimellisesti yhdessä, aivan kuin elämässä yleensäkin pitäisi olla. Seuraavalla vuosikymmenellä toiminta siirrettiin säätiölle, joka osti tanssilavan ympäriltä olevat alueet ja lavaa laajennettiin.

Niin kehitys alkoi kulkea omaa rataansa. Kun hän, lavaisäntä ja myöhemmin myös toiminnanjohtaja, lupautui hoitamaan lavan toimintaa, oli seitsemänkymmenlukua eletty yli puolenvälin. Oli aika siirtyä kahden orkesterin iltoihin, ja asianmukainen iso esiintymislava rakennettiin. Ja kun muutaman vuoden kuluttua kevätlumien painosta lavan vanhan puolen katto oli romahtanut, niin ei jääty suremaan, vaan talkoil-la uusittiin rakenteet. Lavasta tuli entistä avarampi ja viihtyisämpi. Suosio kasvoi ja tanssilava somistettiin sadalla sydämellä. Ja tämän kaiken perustana oli sydänten syke talkoolaisten rinnassa yhteisen päämäärän puolesta. Niin monet toimintaan osallistuneet järjestöt ja seurat ovat antaneet lämpöä ja luonet uskoa ja toivoa. Oikeastaan siinä on jotain samaa, jota tanssiyleisö omalla tavallaan täältä etsii ja täällä kokee. Sydämen sykkeen taikavoimaa.

Lavaisäntä punnitsi mieteliäänä muistojaan ja ajatuksiaan. Toiminnanjohtajan nimitys kuvasi uuden ajan vaatimuksia. Oli toimittava yhä kiihtyvämällä tahdilla kulkevien muutos- ja laajennustöiden keskiössä, seurattava viihdetarjonnan kehitystrendejä ja vastattava kilpailijoiden investointeihin ja ohjelmatarjontaan ja sittemmin myös ryhdyttävä pitämään jatkuvaa yhteyttä sosiaaliseen mediaan. Harvoin oli enää aikaa pysähtyä tanssilavan seinustalle, katsella ympärilleen ja kuunnella sisältä kantautuvaa sydämen sykettä. Ja olla tässä ja nyt. Pelkästään olla ja vastaanottaa sitä, mikä on ihmisille täällä valmiiksi annettuna ja rakennettuna, tarjottavana kaikille.

Ei...on pitänyt tehdä tulosta...niin kuin urheilija juoksuradallaan tai heittoympyräsään. On koulutettava talkooväkeä, innostettava pysymään ajan tasalla, ja uusia sukupolvia pitää saada mukaan toimintaan ja tarjottava kaikille ajan vaatimusten mukainen koulutus: ensiapu, anniskelu, järjestyksenvalvojan kurssit, asiakaspalvelu, paloturvallisuus... Käytännön työelämään perehdyttäminen, sekin voi käydä luonte-

vasti tanssilavan kautta. Monille tytöille täällä suoritettu hygieniapassi on avannut monia mahdollisuuksia kesätöihin ja opiskeluun ja työelämään saakka.

Hän katseli kahvion suuntaan. Saa tulla terveystarkastaja vaikka yhdeltä yöllä kontrollikäynnilleen. Kaikki on kunnossa viimeisen päälle. Kyllä sitäkin vuosikymmenien varrella talkootyönä katettiin ja peruskorjattiin, ja viimein uuden vuosisadan alkuaikeiden investointihankkeisiin kuuluvana sitä laajennettiin tosi paljon – tanssipaikan toimintaideaan liittyen “vahvistamaan orastavia sosiaalisia suhteita”. Hyvin osattiin perustella, ja saatiin siihenkin EU-rahoitusta.

Hankkeet ovat seuranneet toisiaan ja poikivat uusia toiminnan muotoja. Ammattiteatteri ja harrastajat tekevät jo yhteistyöproduktioitaan ja musikaalejaan. Tanssilavaopera! Siinäpä idea. Tai operetti. Voisi toteuttaa jo ensi kesänä. Golf-kentän käyttäjille vaikkapa omia tarjouksia. Rannan ulkoterassille illallinen. Saadaan valtakunnallista näkyvyyttä. Lomamökkejä muutama lisää, ja uusia virtatolppia matkailuautoille. Niin, ja tanssikursseja voisi lisätä ja aloittaa ne keväällä hyvissä ajoin ennen lavakauden alkamista. Kenttä on avoin kehittämiseksi ja uusien toimintojen avaamiselle. Tilaa löytyy ja lisää rakennetaan...

Lavasisäntä-toiminnanjohtaja nojasi tanssilavan seinään kirjoittaen muistikirjaansa ajatuksiaan, joita säätiön hallituksen kokous tulisi käsittelemään. Ja sen jälkeen voisi järjestää alustavan palaverin kunnanjohtajan ja kehittämistyöryhmän vetäjän kanssa. Ajasta sovittava vaikka jo ensi viikolla. Ajolinjat on saatava kuntoon... Vasta lopuksi silmäillessään muistiinpanojaan hän tajusi, että tämä kaikki pitäisi siirtää jo muiden vastuulle.

Tangolaulajan ääni tempaisi hänet irti ajatuksistaan. Sanat ja sävel loivat esiin maailman, jonka kosketusta ei voinut tavoittaa muistiinpanoja kirjoittamalla.

*Joskus pienet hetket elämän
antaa sulle tunteen herkimmän.
Ne saavat sydämesi sykkimään
ja kauneuden kaipuun heräämään.*

*Se oli niinkuin kuva kohtalon,
se veteen hetkeks' piirrettynä on.
Ja sitten kaikki jälleen häviää
kuin unta vain on kaikki,
koko elämämme tää.*

*Oon yksinäinen ajopuu ja tiedän että virransuu mua jossain odottaa
ja kerran matka päättyy, tiedän sen.
Oon yksinäinen ajopuu ja jossain eessä virran suu.
Mä kuljen sinne, minne virta johdattaa.*

Tangolaulajan viimeinen setti oli lopussa kuten myös täydenkuun tanssit. Vuorossa oli orkesterin esittely. Aplodit kuuluivat kauas pihalle ja saapuivat kahvion avoimista ovista sisälle kuin valomerkinä siellä oleville asiakkaille. Tanssilavan sisääntuloväylät vetivät lavalle tungoksen, kokemaan viimeisen leimahduksen voiman.

Jäähyväiskappale, jollaiseksi hän viimeistä tangoaan nimitti, oli noussut levytyksen myötä vuosikymmenien takaa uudelleen valtakunnallisesti tunnetuksi. Esittäjässä nähtiin ruumiillistuvan suomalaisen tanssilavan keskitolpan kannatinpalkki. *“Niin kauan, kun hän äänellään sytyttää sydämiimme kohtalon soinnun, tanssilavan taikavoima säilyy ja tuntemme hengessämme kaipuun maaperän – elämän rikkouden, jota rahalla ei voi itselleen ostaa.”* Näillä saatesanoilla tangolaulaja oli kutsuttu vuoden iskelmägaalassa vastaanottamaan kunniapalkintoaan.

Yleisö hiljentyi. Katseet suuntautuivat aivan esiintymislavan eteen astuneeseen yön-mustaan samettipaitaan, punaiseen huivin ja vaaleaan bleiseriin pukeutuneeseen tangon ruumiillistumaan, jonka kasvoilla elämän uurteet puhuivat omaa kieltään. Hän seisoi vaieten. Silmät suuntautuivat yleisömeren ylle. Musiikin sointi ja rytmi alkoivat kuulua hiljaa taustalta lähestyen, voimistuen ja muuttuen tangon muotoon. Laulajan ääni valtaa tilan, tavoittaa yleisössä värähtävän kaikupohjan johdattaen elämän to-tuuden äärelle. Punaisten valosydänten sykkeessä elettiin yhteisiä hetkiä sulautuen ajattomuuden aaltoihin.

*Tavoittelin onnea häikäisevää.
Täyttynyt ei toive se toiveksi jää.
Jäljellä on muisto ja lauluni tää,
jonka mulle iltatuuli toi.*

Laulajan äänessä oli aidon kosketuksen mahti, joka nosti kuulijansa musiikin tummien siipien myötä ikuisuuden lähteille, kaipuun rannattoman meren syliin.

*On vielä rakas mulle lupaukses tuo
vielä hellästi se soi...*

Lavan eteen oli muodostunut tiivis yleisömuuri. Katseet kohdistuivat laulajaan, jonka silmissä näyttivät kiiltelevän kyryneet. Jokainen vaistosi tilanteen ainutkertaisuuden ja laulajan kutsun antautua elämälle.

*Lupaukset pettävät tiedän jo sen,
välitä vain en, olen onnellinen.
Muistoasi säilytän vuosien taa
iltahetkeni se kaunistaa.*

Viimeisten sointujen kaikuessa laulaja lasi hitaasti mikrofonin huuliltaan ja otti vastaan aplodien ensi aallon silmät suljettuina. Siinä hän seiso i yleisönsä edessä liikkumattomana ja tuntui vähitellen palautuvan takaisin aikaan ja paikkaan. Lavaisäntä aukaisi esiintymislavan sivuoven, josta kaksi nuorta naista saapui kukittamaan laulajaa. *“Nämä ruusut ovat kiittollisuuden osoituksena teille kaikille, jotka osallistuitte yhteiseen iltaamme”* hän kuulutti mikrofoniiin. Suosionosoitusten saattelemana hän jakoi sylistään ruusuja lavan edessä etummaisina seisoville naisille jättäen itselleen käteensä lopulta vain yhden. Lähimpänä lavan tuntumassa olevat saattoivat nähdä hänen kasvoillaan surumielisen hymyn värähdyksen.

Aamuksi vähitellen vaihtuvan yön hämäryydessä tanssilava-alueelta viimeiseksi poistuvat järjestysmiehet huomasivat ulkolavan edustalla lavaisännän keskustele van tangolaulajan kanssa. Kummallakin kädessään iso kahvimuki. Järjestysmiehet huikasivat hyvästit. Lavaisäntä katseli heidän kulkuaan kohti porttia.

– *Tiedätkö, että tänä iltana kuunnellessani sinun lauluasi olen ehkä tavoittanut jotain kauneuden kaipuusta.*

– *Tervetuloa.* Tangolaulaja kohotti kahvimukinsa.

– *Mihin sinä minut tervetulleeksi toivotat?*

– *Joskus pienet hetket elämän antaa sulle tunteen herkimmän.*

– *Ja niiden pienten hetkien vuoksi tulen vielä jatkamaan...* Lavaisäntä kohotti kahvimukinsa, ja kumpikin nautti lämmintä aromijuomaa.

– *Sinä siis jätät uskolliseksi tälle valtakunnallesi.* Tangolaulajan hymyssä oli lämpöä ja työntä iloa.

– *Niin siinä nyt kävi.*

– *Tapahtukoon sinun tahtosi.*

– *Sinäpä olet juhlallisella tuulella. Eipä silti, kyllähän sinä teit tästä illasta suorastaan herätysjuhlan.*

– *Se on tullut minun osakseni.*

– *Onnekas asia meille. Tuli nimittäin kaikkien aikojen elokuun yleisöennätys.*

– *Hyvä enne sinun päätöksellesi. Näin meissä molemmissa soi kohtalon tango.*

Lavaisäntä katsoi hetken ympärilleen. Rakennukset ja pihat, rantaan johtava kulkutie,

puut, pensaat, kukkaistutukset... Aamuyön hämyisessä hetkessä kaikki oli saanut uuden läsnäolon muodon. Näyttäytyivät todellisemmalla kuin todellisuus itse. Hän katsoi tangolaulajaa ja he kohottivat vielä kerran kahvimukin. Hiljaisuus täytti tanssilavan seudun. Yksinäisen vesilinnun ääni kuului rannan suunnasta, ja siihen vastasi toinen kauempaa. Jostain hyvin vaimeana kuului liikenteen ääntä.

3.

Kun tangolaulaja vihdo in ohjasi autonsa valtatielle, sama tuttu tunne täytti hänen mielensä ja kehonsa. Kotona ei ollut odottamassa puolisoa, ei elämäkumppania. Ainoastaan kosminen vilu. Talvella oli kaikkein pahinta, kun kylmyys ulkona tarttui jo valmiiksi sieluun.

Avioero oli aikanaan tapahtunut vaikuttavasti, dramaattisen kohtaamisen merkeissä. Rouva oli tehnyt tarkat tilastomerkin nät keikkamatkoista ja asettanut listan keittiön pöydälle. Kotoa poissa olemisen määrä oli ylittänyt siedettävyyden rajan. Neljän ja puolen vuoden yhteiselön loppuminen tiivistyi katkeriin sanoihin: *“Aikuinen mies jättää työnsä ja ryhtyy kapakkalaulajaksi.”* Niin. Toinen mies olikin jo häntä odottamassa nurkan takana.

Loppujen lopuksi uusi tilanne antoi omalla tavallaan helpotusta, mutta tango ei vielä hänen elämässään saanut ka ikupohjaa. Sitten kohtalo johdatti hänen eteensä naisen, jonka vetovoiman edessä hän kadotti oman itsensä. Nainen näki miehen heikkouden, ja näin koko tragedia oli valmis. Avioerodraama oli todella pientä verrattuna valta vaan tunteiden palon ja rakkauden ristiaallokon syviin syövereihin – sinne hänen tiensä kulki. Nainen kävi harvoin hänen luonaan, ja aina lähtiessään jätti janon, jollaista mies ei voinut kuvitella koskaan kokevansa.

Juuri tuolloin julkisuudessa ryhdyttiin entistä painokkaammin puhumaan parisuhteen merkityksestä, läheisyyden ja kosketuksen tarpeesta ihmisen elämälle luontaisesti kuuluvana ja henkistä tasapainoa tuottavana. Seksuaaliterveydestä tuli suosittu käsite. Se nostettiin keskeiseen asemaan ihmisen hyvinvoinnin kokonaisuudessa. Yhteiskunnallisen elämän yhä voimakkaampien muutospaineiden keskellä oli tietysti luontevaa tuoda esiin näitä tosiasioita tieteen ja tutkimuksen osoittamina. Ajankohtaisuus korostui sosiaali- ja terveysmenojen yhä lisääntyvinä kustannuksina kuntien ja valtion taloudessa.

Yhtä kaikki, aikojen yli ulottuva totuus on ihmisen kaipuu toisen luo. Turhaa sitä tie teellisesti on ryhtyä todistelemaan. Jokainen tuntee sen sisimmässään. Sama totuus, josta iskelmä musiikki ja erityisesti suomalainen tangoperinne ammentavat ilmaisuvoimansa. Kosketuksen kaipuu ihmisenä olemisen luonnonvoimana on aina vetänyt ihmisiä tanssimaan pirtteihin, kallioille ja lavoille samalla kun kirkonmiehet vakavasti pohtivat tanssin synnillisyyttä. Entä valtiovallan pyrkimykset säännöstellä tansseja

raskaalla huviverolla? Verovapaasti saatiin sotien jälkeisinä vuosina tanssia vain tunnin ajan iltamatilaisuuden lopussa.

Tangolaulaja huomasi jälleen ajatustensa kulkevan tuttuja polkuja kuten niin monesti esiintymisten jälkeen. Ilmeisesti se oli luonnollinen reaktio lavalta siirtymisen vaiheessa. Huvivero on sentään kauan sitten poistettu tanssilavoilta, mutta raskaan veron hän omasta kaipuustaan oli maksanut.

Kaipauksestaan, kosketuksen janosta ja parisuhteen hoitamisesta hänen ei olisi pitänyt puhua naiselle. Ei silloinkaan, kun hän oli soittanut tanssilavalta juuri ennen esiintymistä kuullakseen naisen äänen. Rakkauden ja toiveiden täyttämänä hän voisi tarjota myös yleisölleen jotakin kaunista elämään liittyvää. Niinpä niin. Hänen ei olisi pitänyt tarttua puhelimeen ja ilmaista rehellisesti itseään rakkauden kerjäläisenä. Saa-vuttuaan aamun koitteessa asuntoonsa hän huomasi, että eteisen kynnyksimatolla kiitelti jotakin. Nainen oli pudottanut avaimet postiluukusta. Ehkä hän oli myös nähnyt, että laulajana mies ei koskaan pääsisi kohoamaan tunnetuksi ja tunnustetuksi.

Unettomien öiden ja luopumisen tuskan keskellä olivat esiintymiset valtavia henkisiä ponnistuksia. Lopulta syntyi tilanne, jossa hän astui yleisön eteen ajattelematta enää omaa kohtaloaan, omia kärsimyksiään ja kaipuutaan. Ja kummallista kyllä, pelkkä olotila alkoi kantaa ja huolehtia hänestä sellaisenaan. Lavalle astuessaan hän eheytyi yhdeksi ja samaksi menetyksen elämänkokemusta säteileväksi puhtaaksi olomuodoksi. Ääni sai uuden soinnin. Mistä se lopulta tulee, sitä hän ei ajattele. Hän laulaa kosketuksen kaipuun sanomaa. Kaikki haihtuu, kun on jälleen aika palata arkielämään. Niin kuin nytkin, elokuun aamun sarastaessa. Hän tietää, että on vain yksi, jota hän voi rakastaa, ja jonka kosketusta hän kaipaa. Ja se kaipaus on turhaa, sen hän myös tietää. Mutta ketään toista ei voi olla, eikä voi tulla. Siinä hänen kohtalonsa.

Vaistonvaraisesti hän oli valinnut viimeiseksi kappaleeksi tanssilavoille Muistojeni tangon, sen saman, jonka Olavi Virta ulkoisesti hauraana ja sairaana voimiensa rippeillä oli levyttänyt. Mutta mestarin ääni – se kantautui aivan jostain muualta.

Aamuauringon säteet valaisevat kirkkaasti puiden latvoja. Hän on ehkä jo tunnin kulluttua asunnossaan. Hän tietää, että pian taas koti-ikävä valtaa hänen mielensä. Esiintymislava on hänen kotinsa. Hänessä soi kohtalo ja kaipuu, ja siitä hän laulaa.

13. YLÖSNOUSEMUS

1.

Joskus auringon säde osuu pimeän kaivon siihen kohtaan, joka tarjoaa ratkaisevan jalansijan nousta ylöspäin, löytää tukeva käden ote ja kammata itsensä uudelleen maan kamaralle. Juuri tähän tilanteeseen Oskari Koivunheimo heräsi. Kiusallisen tunteen vallassa hän koetti vielä vaipua edes jonkinlaiseen unen horrokseen nostaakseen itsensä irti loukosta, johon hän unimaailmassa oli joutunut. Se ei enää onnistunut. Edellisen viikon tapahtumat vyöryivät hänen mieleensä.

Hänen kollegansa, kansallisen kulttuuri- ja taidesäätiön toimitusjohtaja, oli vapaa-ajan asunnolleen kulkiessaan pudonnut syvään kuoppaan. Tilanne oli syntynyt monien yhteensattumusten summana. Syysmyrsky oli kaatanut raiteille puita, ja yli tunnin odottamisen jälkeen illan hämärtyessä oli järjestynyt korvaava bussikuljetus. Hän oli saanut kohtalokkaan ajatuksen kulkea oikopolkua rannalle, ja oli ennen asemalle saapumista pyytänyt kuljettajaa jättämään hänet tien vierelle bussipysäkin kohdalle. Ilta oli kuitenkin ehtinyt pimentyä niin, että hänen oli ollut vaikeata löytää mökille johtavaa metsäpolkua. Ja kun hän oli vihdoin luullut sen löytäneensä, hän olikin pudonnut syvään kuoppaan. Kassi oli kompuroinnin yhteydessä kirvonnut kädestä, kun piti vaistomaisesti koettaa tarttua johonkin. Ja niinpä tietysti, kassin sivutaskuun hän oli huolellisesti pakannut kännykkänsä, ettei se olisi jäänyt vahingossa bussiin.

Seuraavana aamuna kaivinkoneen jyristäessä jatkamaan työtään valtatie viereisen metsänreunan tuntumassa hänet oli huomattu. Elettiin perjantaiaamua, joten viikon viimeinen työpäivä oli todellinen onni onnettomuudessa. Hänet oli saatu nostetuksi ylös tukalasta olotilastaan, ja työnjohtaja oli kiidättänyt hänet autollaan terveyskeskukseen.

Keskiviikkona hän oli toinen käsi kipsattuna ilmaantunut säätiön toimistoon ja kutsunut luokseen sihteerin työtä hoitavan Oskari Koivunheimon. Heidän välillään käytiin seuraavanlainen keskustelu:

– *Kuten kuvasta näkyy, säätiö tarvitsee uutta oikeaa kättä.*

– *Olen tietysti käytettävissä sairaslomasi aikana, jos näet minulla olevan siihen edellytyksiä.*

– *Minulla oli erikoinen tilaisuus päästä kuopassani solmimaan kerrankin kaikilla ais-*

teillani lähikontaktin kansalliseen maaperämme. Ylösnousemus tapahtui ilman omaa ansiotani, ja sen vuoksi katson osuuteni luonnollisella tavalla päättyneeksi säätiön toiminnan johtamisessa. Kansallisen kulttuurin edistäminen tarvitsee nuorempia ja terveempiä käsivarsia.

– Mutta...mehän olemme täällä kaikki armosta, emmekä omasta ansiostamme... jos nyt tahdot viitata Isoon Kirjaan ja sen keskeisiin opinkappaleisiin.

– No, olihan minulla aikaa pohtia kaikenlaista. Sitäkin, että seuraajani tulisi olemaan ulkoiselta olemukseltaan samankaltainen kuin minä tullessani tänne viisitoista vuotta ja viisitoista kiloa sitten.

– Nyt en kyllä oikein ymmärrä...

– Me tarvitsemme kumpikin apua ylösnousemuksellemme.... Katsohan, tässä elämässä on kahdenlaisia ihmisiä, sellaisia, jotka pääsevät kuopasta omin avuin, ja sellaisia, jotka jäävät kuoppaan, mutta se ei ole suinkaan aina heidän oma vikansa, siis niiden, jotka joutuvat jäämään sinne kuoppaan.

– Sinä puhut vertauksin.

– Kuopassa oli kerrankin aikaa miettiä elämää ja elämän antamia eväitä. Jos minulla olisi ollut pituutta edes viisitoista tai seitsemäntoista senttiä lisää, olisin jo todennäköisesti kyennyt saamaan otteen kuopan reunasta. Jos pituutta olisi ollut kaksi metriä, tilanne olisi helpottunut aivan ratkaisevasti. Kädetkin olivat olleet jo paljon pidemmät.

– Mutta, sitten ryhdyin ajattelemaan olotilaani positiivisesti.

– Eihän sentään pelkkä positiivinen ajattelu sinua sieltä ylös nostanut.

– Sopeutuminen olosuhteisiin avaa potentiaalisten mahdollisuuksien toimintakentän. Ja joskus aamun valjetessa olin pohdinnoissani saanut varmuuden seuraajastani, joka olet sinä.

– Miksi juuri minä?

– Sinäkään et olisi päässyt sieltä kuopasta pois.

– Miten ihmeessä kuoppaan jääminen voisi korreloida kansallisen kulttuurin edistämässäätiön toimitusjohtajan työssä menestymiseen?

– Pituus, hyvä mies. Tai paremminkin pituuden niukkuus... Sinäkin olet joutunut sopeutumaan tosiasioihin etsiessäsi uutta kumppania itsellesi. Nykyään tilanne on men-

nyt siihen, että naisten asettama ensimmäinen kriteeri miesten suhteen on vähintään 180 sentin pituus. Tuollainen sadankahdeksankymmenenviiden sentin mies olisi jo kohtuullisella ponnistusvoimalla ja terveillä käsivarsilla saattanut hyvinkin päästä siitä kuopasta.

Oskari Koivunheimo oli koettanut parhaan kykynsä mukaan seurata esimiehensä arvoituksellisia sanavalintoja. Huolimatta siitä, että toinen käsi oli paketissa, niin itse mies näytti karistaneen olemuksestaan kaiken kipsin. Peräänantamattomana periaatteen miehenä hänet laajalti tunnettiin, tosin joustamattomana useinkin, mutta rehtinä ja rehellisenä hän oli saavuttanut luottamusta ja arvontantoa paitsi kulttuurikentän myös erilaisten rahoittajatahojen suhteen. Hän oli luonut säätiölle hyvät toimintaedellytykset ja nousujohteisen tuloskehityksen.

Johtajan assistenttina ja säätiön sihteerinä toimiva Koivunheimo näki edessään jontekin kummallisesti kirkastuneen miehen. Katseessa oli avoimuutta ja olemuksessa ikään kuin vakavaa hymyä, josta ei oikein saanut selville, laskiko hän leikkiä vai oliko tosissaan.

– Tahdon vain sanoa sen, että olet joutunut kokemaan keskimittaisen pituutesi vuoksi markkina-arvosi merkittävän heikentymisen naisten hallitsemilla parisuhteen pelikentillä. Avioerosi jälkeen ryhdyit harrastamaan entistä määrätietoisemmin ampu-maurheilua, ja saavutit lajissasi Suomen mestaruusmitalin. Nämä tosiasiat olivat lopullinen syy, kun aikanaan valitsin sinut säätiöön, ja perusteluni kriteerit tulevat olemaan samat myös nyt, kun nousee esiin kysymys sinusta työni jatkajana. – Vain pitämällä käden vakaana ja silmän tarkkana on mahdollista hoitaa säätiön kansallista tehtävää näinä sekavina aikoina, jolloin tietoisuus omasta maaperästä ja henkisistä juurista on hämärtynyt.

Johtajan viimeiset sanat kaikuivat erityisen painokkaasti. Sitten hän ojensi vasemman kätensä Oskari Koivunheimon oikealle olkapäälle lausuen:

*Rannalta tältä palasen
maat' ihanaista isien
sa näet, nuorukainen*

Hän lisäsi juhlallisten säkeiden perään vielä oman kommenttinsa todeten jättävänsä mieluusti *Vänrikki Stoolin tarinat* seuraajansa henkiseksi tueksi ja siirtyen itse Tope-liuksen *Maamme* kirjan sisäistämiseen uudessa elämänvaiheessaan.

2.

Kansallisen kulttuuri- ja taidesäätiön toimitusjohtajan valinta tapahtui sääntöjen mukaisesti avoimen hakuprosessin kautta. Oskari Koivunheimo nimettiin säätiön joh-

toon vuodenvaihteen jälkeen, tammikuun puolella välissä.

Ensimmäiseksi tehtäväkseen hän asetti uuden toimintastrategian rakentamisen, ja ryhtyi pohjustamaan työtään perehtymällä erilaisiin arvioihin nykyihmisen henkisen kehityksen suunnasta ja edellytyksistä. Materiaalia oli kyllä tarjolla paljon, mutta hänen oli lopulta todettava jääneensä monia konkreettisia vastauksia vaille. Yhteisenä selkeänä linjana tutkimuksissa korostui se, että ihmisen elämään tulisi liittymään hänen itseensä koskevan datan yhä suurempi ja vahvempi merkitys ja arvostus. Tämä trendi nähtiin suorastaan kumouksellisena voimana vaikuttavan yksilön uudelleen rooliin tiedon tuottajana, hyödyntäjänä, vastaanottajana ja hallitsijana.

Toisaalta myös työelämän nopeat muutokset ja tietotekniikan yhä kiihtyvämpi kehittyminen ja jatkuvan uuden oppimisen vaatimukset kuormittavat aivoja aiheuttaen monenlaisia terveyteen liittyviä ongelmia masentuneisuudesta muistisairauksiin. Tiedon räjähdysmäinen kasvu ylittää jo nyt ihmisen kapasiteetin kaiken vastaanottamiseen. Oskari Koivunheimo huokaili syvään ja pudisteli päätään tutkimusraportteja lukiesaan. Vapaa-ajallaan ihmisen sentään pitäisi levätä ja uudistua ja irrottautua edes jollakin tavalla aivojaan rasittavasta ainaisesta kiireestä ja stressistä. Mutta mitä vielä! Ihminen on tässä oikeastaan johdatettu uudelleen keräilijätalouteen. Erona kivikauteen on nyt se, että nykyihminen on modernien välineittensä keskellä valjastettu omien elintoimintojensa jatkuvaan tarkkailuun ja itseään koskevien tietojen poimintaan eri kanavilta. Ohjeet, käskyt ja kiitokset tulevat kännykän kuvaruudulle.

Lopulta kaikki tähtää työelämän tarpeiden ja vaatimusten tyydyttämiseen. Digitalisaatiota korostetaan uudistuskykyä inspiroivana kilpailuvalttina ja uuden kasvun lähteenä, mutta kasvulla ymmärretään vain taloudellista kasvua ja erityisesti vientiveitoista tuotantoa. Tyhjän mantran tavoin toistetaan myös kulttuurisen moninaisuuden tarjoamaa potentiaalia ruokkia luovuutta ja innovaatiota.

Mutta missä, missä esitellään ne portaat, joista noustaan kohti henkistä hyvinvointia? Todellisuutta vääristävästä informaatiokuplasta kirjoitetaan, ja sitä on sovellettava keskeiseksi strategiатыön lähtökohdaksi. Ihminen elää jo nyt itseään varten mittatilaustyönä tuotetun tiedon ympäröimänä, ja juuri siinä on keskeinen ongelma. Kommunikaatio ja dialogi erilaisten ihmisten välillä vaikeutuu. Yhteydenpito sosiaalisen median välityksellä pinnallistuu standardiviesteihin ja videoihin jostain omaan itseen liittyvästä yksittäisestä tilanteesta ja hetkestä. Tästä kaikesta jää puuttumaan syvempi inhimillinen merkitys ja henkisten arvojen etsintä.

No niin, tässä me kaikki olemme pudonneet syvään kuoppaan, mietti Oskari Koivunheimo silmäillessään kirjoittamiaan pääkohtia säätiön uudeksi toimintastrategian perustaksi. Ylösnousemusta on turhaa jäädä odottelemaan. Ja omasta itsestä tässä on aloitettava.

Mutta mistä lähteä etsimään ylösnousemusta? Vastaus löytyi hänen vilkaistessaan ka-

lenteria. Elettiin laskiaisen aikaa. Niin, mikä voisikaan olla sopivampi kohde, kuin osallistuminen tapahtumaan, jossa laskeudutaan paastoon ja heitetään jäähyväiset lihalle. Keskiajan latinan käytössä oleva ilmaisu lihan pois ottamisesta, *carnem levare*, saattaisi tarjota kohoamisen mahdollisuuden. Toden totta...eikö henki, joka on lihasta vapaa, voisi päästä aivan luonnollisella tavalla nousuun. Näin hän ajatteli huomatesaan näyttävän ilmoituksen Rion karnevaalien kotimaisena vastineena järjestettävistä sambakarnevaaleista.

Toiveikas ajatus sai hänet seuraavana päivänä suuntaamaan kulkunsa kohti suurta näyttelyhallia, jossa tapahtuma järjestettiin kehitysyhteistyön hyväksi. Päivä oli harmaa, räntä- ja vesisateen sekainen. Matka raitiovaunupysäkiltä halleille ei ollut pitkä, mutta hän ehti ajatella päähänpistonsa mielekkyyttä, kun tuulenpuuska oli riuhtonut jo ensimmäisten askelten aikana sateenvarjon ylös alaisin.

Sisään saapumisen hetki väriloistoinen pysähdytti hänet perin pohjin. Musiikin rytmi kaikui suuressa hallissa kuin avaruuden halki saapuneena viestinä. Ikään kuin koko tila olisi menettänyt rajansa. Olemassaolo oli paljastanut äkkiä todellisuuden näkymättömäksi jääneet ulottuvuudet. Ihmiset arenalla uusine hahmoineen ja olomuotoineen kulkivat ohi ja saapuivat uudelleen kuin tähtitaivaan kiertoradan planeetat. Ei ollut liekkikoneita eikä räjähteitä rikkomassa tunnelmaa. Taikapiiri oli ympäröinyt hänet, nostanut siivilleen ja vienyt ajan ulkopuolelle. Sadunomainen näkymä liittyneenä ikään kuin juuri sen sisältä kasvaneisiin säveliin, toistoinen ja variaatioineen vei hänet kevyin siivin ajan ulkopuolelle. Hän vain oli, ja avautuen kaikelle nautti ja katseli tätä merkillistä kavalkadia, joka paljasti jotain lihallisuudesta, tai paremminkin sen yläpuolelle kurottuvista mahdollisuuksien maailmoista.

Äkkiä hän kuuli tutun melodian samban rytmiin sovellettuna. Se oli *Paratiisi*, Rauli ”Badding” Somerjoen suurmenestys. Sävelet kiirivät kuin taivaallisten enkelien pasuunoista avaruuksien halki. Kappale oli aiemmin aiheuttanut hänelle syvää antipatiaa. Hän oli erään paikallisradion suositussa levyraadissa ilmaissut suoraan mielihiteensä sen kummallisista sanoista ja epäloogisuuksista. Romanttisen iltamaiseman kuvaus, tai paremminkin sen kömpelyys, ärsytti häntä.

Harvassa ovat ne linnut tai lintulajit, jotka jatkavat lauluaan enää illalla, mutta kimmeltävä ”taivaan kuu” on kyllä jo liikaa. Missä muualla kuu voi olla kuin taivaalla? Sitä paitsi kuun valo kimmeltää veteen heijastuneena, mutta ei kuu taivaalla kimmellä, vaan loistaa. Ja miten voi olla mahdollista, että jossain stadin illassa toisensa kohtaavat nuoret voisivat noin vain äkkiä siirtyä ”maalle, meidän landelle”, päästä perille ihan noin vain, käden käänteessä.

Tekstissä kertoja miettii, että nyt juttu tää onnistuu. Itse matka sinne landelle on kuitenkin täytyntä tapahtua proosallisesti vasta joskus seuraavana päivänä toiveikkaasti nukutun yön tai unettoman odotuksen jälkeen. Niin, ja sitten tuo kummallinen toistorakenne. Sama asia ilmaistaan sekä kirjakielellä että stadin slangilla. Aivan sama kuin

sanottaisiin, että lähdetään polkupyörällä, fillarilla.

Paljon muutakin ärsyttävää hän oli tästä kappaleesta aikoinaan löytänyt ja ilmaissut mielipiteensä kärjekkäästi ja jotenkin hyvin itsetietoisesti liioitellen. Perille saavuttua kukat kukkivat ja tuoksuvat, meri vaahtosi kuin olut, ja kun varret yhteen kiedottiin, niin hiekka tarttui varpaisiin. Loppusoinnut kyllä toimivat, mutta miten on kuvien toisiinsa liittämisen laita?

Kuullessaan melodian hänen tajuntaansa nousivat kappaleen kertosaakeet, jotka pyyhkäisivät pois kaiken muun ja kirkastivat näkymän aikaan ja hetkeen sidottuun maalliseen paratiisiin ja sen ihmeitä tekevään taikapiiriin:

*Oi, jos sulle voisi antaa kaikkein kauneimman
Tämän maailmani pallon valtavan
Mutta enhän sitä tee, pieni hetki riittänee
kun sun vierelläsi näin olla saan.*

Upea kappale oli samalla suuren näytöksen viimeinen. Musiikki hiljentyi ja areena muutti olemustaan himmentyvin värein. Seurasi pari kuulutusta illan viimeisistä tapahtumista. Lopuksi tiedotettiin, että ampumapaikalla ei kukaan ollut vielä voittanut pääpalkintoa, tunnetun kelloliikkeen lahjoittamaa Rolexia. Se tulitaisiin huutokauppaamaan kilpailun päätyttyä muiden lahjoitusten joukossa, mikäli voittoon oikeuttava suoritusta ei tapahdu seuraavan puolen tunnin aikana.

Tuntui kovin kevyeltä aistia maan painovoima. Jalat kuljettivat häntä kuin itsestään kohti ampumapaikkaa. Sen edessä oli melko jyrkästi nouseva katsomo. Siellä istui suuri joukko yleisöä ja lisää virtasi huutokauppaa seuraamaan. Ampumataulu kuvattiin suurelle screenille, ja yleisö vastaanotti raikuvin huudoin ja aplodein jokaisen kymppiin osuneen laukauksen. Tosin niitä tuli vain harvakseltaan. Arvokkaan pääpalkinnon voittoon tarvittiin kaikki viisi laukausta taulun keskelle.

Maksaessaan osallistumismaksun hän ilmoitti tahtovansa ampua viimeiseksi ja antavansa vielä muille mahdollisuuden voittaa. Sitten hän kulki kuuluttajana toimivan viehättävän näköisen naisen luokse ja puhui hänelle muutaman sanan. Nainen nyökkäsi ja hymyili ystävällisesti.

Televisiokamerat oli viritetty huutokauppaa varten, kun kuuluttaja ilmoitti viimeisenä olevan ampujan erikoisesta ilmoituksesta:

– Hän tahtoo palkita uskollisen yleisön ampumalla kaikki viisi laukausta kymppiin ja lahjoittamalla voittamansa Rolex-kellon hyväntekeväisyysjärjestöjen huutokauppaan.

Yleisön keskuudessa kävi kohahdus. Kuuluttaja lisäsi jännitystä pyytäen hiljaisuutta ja ampujalle keskittymisrauhaa. Katseet suuntautuivat viimeiseen kilpailijaan, joka

tunnusteli asetta kädessään ja tuntui puhuvan sille jotakin. Varmaotteisesti hän kohotti aseensa. Sadat silmäparit nauliutuivat radan yläpuolelle suurennettuna heijastettuun puhtaana loistavaan tauluun. Ensimmäinen laukaus osui kymppin sisälle, kello kahdeentoista. Toinen laukaus hieman oikealle, noin kello kolmeen. Seuraava alemmas, kello kuuden paikkeille. Neljäs laukaus vasemmalle kello yhdeksään. Viimeiseen laukaukseen hän keskittyi pitkään. Yleisö pidätti hengitystään. Sitten se tuli. Laukaus osui aivan keskelle. Myrskyisä riemuhuuto kaikui hallissa.

Seuraavan päivän aamuna hän sai puhelinsoiton ampumakilpailua kuuluttaneelta naiselta, joka osoittautui koko tapahtuman pääorganisaattoriksi.

*– Television aamulähetyksessä näytettiin juuri teidän ampumasuorituksenne. Lehdes-
sä on teistä komea kuva. Esittelytekstistä ilmenee, että te olette mestariampuja. Te
teitte tapahtumastamme täydellisen napakymppin. Olen aivan ymmälläni. Miten tämä
kaikki on näin voinut tapahtua?*

*– No...selitys on hyvin yksinkertainen. Seuratessani karnevaalia ja kuunnellessani
Paratiisia koin ylösnousemuksen, ja sen jälkeen kuulutusenne veti minut sinne am-
pumapaikalle.*

*– Minä en kyllä nyt ihan kaikkea ymmärrä, mutta ehkä sekin selviää, jos voisın pyytää
teitä kiitokseksi lounaalle.*

Puhelun loputtua tuntui aivan kuin läheinen ystävä olisi hänelle soittanut. He tapasivat naisen suosittelemassa kasvisravintolassa. Viihtyisässä ja rauhallisessa ympäristössä tuntui, kuin istuttaisiin kotona keittiön pöydän ääressä ja keskusteltaisiin päivän tapahtumista. Seuraavien viikkojen aikana yhteydenpitoa jatkettiin vuorotellen kummankin kodin keittiön pöydän ääressä, kunnes tultiin siihen luonnolliseen lopputulokseen, että yksikin pöytä riittäisi.

Pääsiäisviikolla huhtikuun alussa he julkaisivat kihlauksensa ja matkustivat Veronaan ja sieltä Venetsiaan vastaanottamaan uutta kevättä. Pyhän Markuksen torilla kulkiessa aika tuntui pysähtyvän. Kahvilan terassilla pieni iltapäivän ateria nautittiin katsellen näkymää Canal Grandeen ja auringossa kimmeltävään mereen. Kun cappuccino oli tuotu pöytään, Pyhän Markuksen kirkon tornikellon lyönnit alkoivat kaikua. Mies tuntui vaipuvan ajatuksiinsa. Nainen nautti kahviaan katsellen kihlasormustaan ja sen jälkeen miestä.

– Mitä mies mieltii?

– Oikeastaan...Rolex ei ole ollenkaan kallis hinta sinusta.

– Ohhoh! Enpä olisi aivan tuollaista arvon nousua sentään odottanut!

Nainen hymyili. Meri ja taivas yhtyivät hänen katseessaan. Pyhän Markuksen kirkonllojen lyönnit jatkuivat kauan.

☞ SAATESANAT LUKIJALLE ☞

Kertomakirjallisuutemme tarjoaa elävän yhteyden sanoihin luoden aikakaudesta toiseen ulottuvan merkityksellisen kokemuksen elämästä ja olemassaolosta. Lukeminen on perinteisesti ollut keskeinen osa suomalaista kulttuuria. Se on aina ollut inspiroiva väylä kansalliseen itsetiedostamiseen ja yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Nykyajan uutistulva, sähköisen kommunikaation valta-asema yhä laajempine ulottuvuuksineen ja vaikutuksineen on muokannut elämäntapaamme kiireiseksi ja suorituskeskeiseksi myös vapaa-aikana. Ihmiselle välttämätön henkinen latautuminen jää näissä olosuhteissa helposti laiminlyödyksi.

Kaunokirjallisuuden lukeminen tarjoaa innostavan matkan kertomusten maailmaan. Olemme yhteydessä kielen ilmaisulliseen monimuotoisuuteen, joka tarjoaa aivojemme toiminnalle välttämättömiä virikkeitä mielikuvallisen maailman aktivoimiseen. Tässä suorituskeskeisyys jää taakse, ja mielen hiljaisuus tarjoaa puitteet kokea monitasoisen luovan ajattelun ulottuvuudet. Kohtaamme uuden kokemustodellisuuden ja tunnemme näin samalla elämän arvoja luovan hedelmällisen maaperän sykkeen.

Kohtalon tango -kokoelmani on syntynyt useiden vuosin aikana kirjoittamistani kertomuksista, jotka nyt saavat ensi kertaa julkaisufooruminsa. Ne avaavat eteemme miehen elämän, jossa työ ja toiminta, toiveet, yksinäisyyden tuska ja kaipuu punoutuvat tarinoiksi. Kaikkien kolmentoista kertomuksen aiheiden lähtökohtana on ollut jokin tilanne tai tapahtuma elävässä elämässä, joka on antanut luovan sytykkeen tarinan kirjoittamiseen.

Kiintoisan esimerkin tarjoaa Meni tie, tuli talo. Tämä kertomus perustuu Kanadaan muuttaneen setäni minulle vuosikymmeniä sitten lähettämään kasettiin, jossa hän kertoo työnhakumatkastaan Käkisalmen rakenteilla olevaan selluloosatehtaaseen 1930-luvun alkuvuosien suuren lamakauden aikana. Kertomuskokoelman aiheet sijoittuvat kuitenkin pääpainotteisesti kuvaamaan itsenäisen Suomen tämän päivän miehen vaeltamista elämän aallokossa.

Yksinäisyys ja syrjäytyminen ovat nykyajassamme tulleet entistä vakavammiksi ongelmiksi. Onko robotisaation ja tekoälyn kehittämisen sävyttämässä tulevaisuuden visioissa enää tilaa läheiseen, inhimilliseen huolenpitoon toistamme? Entä kaipaus aitoon parisuhteeseen? Tullaanko sekin korvaamaan teknisen huippuosaamisen laitteilla? Onko kaipaus toisen ihmisen luo nykyajan kilpailuyhteiskuntamme uraputkessa etenevälle vain heikkouden ja epävarmuuden osoitus?

Miehen elämässä kaipuu naisen läsnäoloon on saanut perinteisesti ilmaisunsa suomalaisissa ikivihreissä tangoissa. Kertomuksissani kuvaan miehen askelkuvioita suomalaisessa maaperässä. Toivon, että nainen kertomusten lukijana voisi vilpittömästi ja ennakkoluulottomasti tulla miehen tanssipartneriksi ja ymmärtää miehen kaipuun kutsua.

Kaipaus elämää eteen päin vievänä voimana kantaa meitä myrskyävälläkin merellä. Suuret suomalaiset runoilijamme ovat kaipuun runoilijoita – Eino Leinon runoista Unto Monosen tangosanoituksiin. Seniori-ikään ehtineiden lukumäärä kasvaa yhteiskunnassamme. Yksinäisyys sosiaalisten suhteiden puutostilana ja vieraantuneisuuden tuntemuksena voidaan torjua vuorovaikutuksella toistemme kanssa. Yhteiset harrastukset, matkat ja vaikkapa senioriristeilyt erilaisine ohjelmineen ja keskusteluineen ovat elämän luovaa haltuunottoa. Senioreissa on myönteistä henkeä, joka voi säteillä ympäristölleen elämän kauneutta ja sisäistä rauhaa.

Kaipaus ihmisen voimavarana on luentojeni kestoaiheita MagumLiven järjestämässä tilaisuuksissa. Lämpimät kiitokseni MagnumLive Oy:lle myönteisestä suhtautumisesta kertomusteni julkaisemiseen, ja erityisesti kiitän Liisa Marjomäkeä panostuksestaan Kohtalon tangon julkaisuprosessin käytäntöön liittyvissä eri vaiheissa.

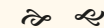
Suomen itsenäisyyspäivänä 6.12.2017

Jukka Ammond
Fil.toht. professori
Jyväskylä

SITEERAUKSET

Teoksessa siteerataan seuraavia runoelmia, runoja ja sanoituksia:

J. L. Runeberg, *Vänrikki Stoolin tarinat*, runoelmat: *Pilven veikko*, *Döbeln Juuttaalla*, *Heinäkuun viides päivä*, suom. Paavo Cajander
Alphonso de Lamartine, *Le Lack (Järvi)*, suom. Lauri Viljanen, *Aale Tynni*
Eino Leino, *Elegia*
Mika Waltari, *Sininen yö*
Einari Vuorela, *Vävy*

Jukka Ammond, *Ajopuu* (säv. Jukka Ammond)
Harry Etelä, *Musta ruusu* (säv. Pentti Viherluoto)
Reino Helismaa, *Hopeinen kuu* (alkup. *Guarda che luna*, säv. ja san. G.Malgoni)
Reino Helismaa, *Täysikuu* (säv. Toivo Kärki)
Kerttu Mustonen, *On elon retki näin* (säv. Toivo Kärki)
Unto Mononen - Solja Tuuli, *Tähdet meren yllä* (säv. Unto Mononen)
Kerttu Mustonen, *On elon retki näin* (säv. Toivo Kärki)
Saukki, *Muistojeni tango* (säv. Reino Markkula)
Rauli Somerjoki - Arja Tiainen, *Paratiisi* (säv. Rauli Somerjoki)